

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

Rita Rudgalvienė

**PRIEGLOBSTĮ GAVUSIŲ UŽSIENIEČIŲ INTEGRACIJOS
POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE: KLAIPĖDOS
MIESTO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS**

Baigiamasis magistro projektas

Vadovas

Doc. dr. Audronė Telešienė

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ, HUMANITARINIŲ MOKSLŲ IR MENŲ FAKULTETAS

**PRIEGLOBSTĮ GAVUSIŲ UŽSIENIEČIŲ INTEGRACIJOS
POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE: KLAIPĖDOS
MIESTO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS**

Baigiamasis magistro projektas

Viešoji politika (kodas 621L22008)

Vadovas

(parašas) Doc. dr. Audronė Telešienė

(data)

Recenzentas

(parašas) Prof. dr. Algis Junevičius

(data)

Projektą atliko

(parašas) Rita Rudgalvienė

(2017-05-29)

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS

Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų

(Fakultetas)

Rita Rudgalvienė

(Studento vardas, pavardė)

Viešoji politika, II kursas (SMTV -5/1)

(Studijų programa, kursas)

Baigiamojo projekto „Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimas Lietuvoje:

Klaipėdos miesto savivaldybės atvejis“

AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

20 17 m. gegužės 29 d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano, Ritos Rudgalvienės, baigiamasis projektas tema „Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimas Lietuvoje: Klaipėdos miesto savivaldybės atvejis“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

SANTRUMPŲ ŽODYNĖLIS

- LR – Lietuvos Respublika
- PGU – prieglobstį gavęs užsienietis
- PG – prieglobstį gavę
- ES – Europos Sąjunga
- TMO – Tarptautinė migracijos asociacija
- EK – Europos Komisija
- VSAT – Valstybės sienos apsaugos tarnyba
- URC – Užsieniečių registracijos centras
- PPC – Pabėgėlių priėmimo centras
- URM – Užsienio reikalų ministerija
- VRM – Vidaus reikalų ministerija
- NVO – Nevyriausybinės organizacijos
- SADM – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
- ECHO – Europos Bendrijos Humanitarinės Pagalbos Biuras
- PMIF – Prieglobsčio migracijos ir integracijos fondas
- MD – Migracijos departamentas
- EMT – Europos migracijos tinklas
- NP – nacionalinė programa
- PP – prieglobsčio prašytojas
- TŠP – trečiųjų šalių pilietis

LENTELĖS

1 lentelė. Pagrindinės socialinės integracijos kryptys.....	22
2 lentelė. Prieglobsčio formų suteikimo statistika.....	24
3 lentelė. Integracijai savivaldybėje skiriamos paramos formos.....	49
4 lentelė. Informacija apie kokybinio tyrimo dalyvius.....	59
5 lentelė. Pusiaus struktūrizuoto interviu klausimai.....	60
6 lentelė. Darbo efektyvumo ir reikalingumo vertinimas balais.....	61
7 lentelė. Politinių priemonių Klaipėdoje vertinimas.....	63
8 lentelė. Paramos suma reikalinga integracijos pradžiai.....	65
9 lentelė. Pagrindinių socialinės integracijos krypčių vertinimas.....	65
10 lentelė. Prieglobstį gavusių užsieniečių pasiskirstymas pagal tautybes.....	67
11 lentelė. Integracijos politikos vertinimas Lietuvoje.....	68
12 lentelė. Integracijos politikos vertinimas Klaipėdoje.....	69

PAVEIKSLAI

1 pav. Gyventojų migracijos tipai	15
2 pav. Migracijos modeliai pagal A. Giddens.....	16
3 pav. Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos planas.....	48

TURINYS

SANTRUMPŲ ŽODINĖLIS.....	4
LENTELĖS.....	5
PAVEIKSLAI	6
TURINYS.....	7
SUMMARY.....	8
ĮVADAS.....	9
1. PRIEGLOBSTĮ GAVUSIŲ UŽSIENIEČIŲ MIGRACIJOS IR INTEGRACIJOS PROCESO TEORINIAI SPEKTAI.....	12
1.1.Migracijos sampratos, subjektų ir proceso teoriniai aspektai	12
1.2.Prieglobsčio ir integracijos sampratos sociologiniu ir politiniu požiūriu.....	17
2. PRIEGLOBSTĮ GAVUSIŲ UŽSIENIEČIŲ INTEGRACIJĄ REGULIUOJANTYS DOKUMENTAI.....	26
2.1.Europos Sąjungos dokumentai reguliuojantys migracijos procesus Europoje.....	26
2.2.Lietuvos Respublikos dokumentai reguliuojantys prieglobsčio suteikimą Lietuvoje.....	33
2.3.Pagrindinės prieglobsčio prašytojų teisės ir institucijos įgyvendinančios migracijos politiką Lietuvoje.....	40
3. PRIEGLOBSTĮ GAVUSIŲ UŽSIENIEČIŲ INTEGRACIJOS PROCESAS VALSTYBĖS IR VIETOS SAVIVALDOS LYGMENIU.....	43
3.1.Prieglobsčio suteikimo tvarka Lietuvoje.....	43
3.1.1. Prieglobsčio prašytojo teisės ir pareigos prieglobsčio procedūros metu.....	46
3.1.2. Prieglobsčio parašytojo apgyvendinimo reikalavimai.....	47
3.2.Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos procesas Lietuvoje.....	47
3.3.Prieglobstį gavusių užsieniečių integracija Klaipėdos savivaldybėje.....	51
4. TYRIMAS „PRIEGLOBSTĮ GAVUSIŲ UŽSIENIEČIŲ INTEGRACIJOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE: KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS“.....	57
4.1.Tyrimo metodikos pagrindimas.....	57
4.2.Tyrimo rezultatų analizė.....	61
IŠVADOS	75
REKOMENDACIJOS	77
LITERATŪRA	78
ŠALTINIAI	79
PRIEDAS. Pusiau struktūrizuoto interviu anketa	82

Rudgalvienė, Rita. *Implementation of Integration Policy in Lithuania of Asylum Granted Foreigners: Case Study of Klaipėda City Municipality*: Master's thesis in Political Science / supervisor assoc. Prof., Audronė Telešienė. The Faculty of Social Sciences, Arts and Humanities, Kaunas University of Technology.

Research area and field: 02 S

Key words: migration, policy, integration, immigrant, refugee, asylum, asylum granted foreigner. Kaunas, 2017. 85 p.

SUMMARY

Subject, which is analyzed in this project, is called „Implementation of Integration Policy in Lithuania of Asylum Granted Foreigners: Case Study of Klaipėda City Municipality“. Novelty of the topic. The integration of asylum granted foreigners is problematic not only in various world countries, but also in Lithuania, that is why this process is permanent object of discourse, which motivates to analyze country's policy from the aspect of refugees, in pursuance to value difficulties, which arise during period of integration. Lithuania started to implement integration processes for asylum granted foreigners, however did not become country of priority. On the basis, that refugees did not remain in Lithuania, in this final thesis will be attempted to answer, what field of integration policy is not working, that Lithuania is not country of priority for asylum seekers. There is no information about made/done researches or analysis about this problem in the field of Klaipėda's municipality. Relevance of the topic. It is challenge for Lithuania, to integrate 1105 people into country's life during year 2016 – 2017, that is why integration policy of foreigners has to be acceptable and effective, and the process of integration has to be implemented in such way, which do not cause social discomfort and racial intolerance. Only proper implementation of giving help and chance to integrate for asylum granted foreigners, can achieve that people, displaced in Lithuania, would like to stay and not to consider Lithuania as a transit country. Aim of the work. Evaluate implementation of asylum granted foreigners integration policy in Klaipėda's municipality. Object of the work. Evaluation of asylum granted seekers integration policy in Klaipėda's municipality. Tasks of the work. 1. Analyze theoretical aspects of migration, asylum and integration; 2. Analyze documents, which regulate integration in European Union and Lithuania; 3. Review process of foreigners' integration at national and regional level. 4. To do empirical research and to evaluate asylum granted foreigners' integration policy and problems of implementation in Klaipėda's municipality. Theoretical and practical value is related to role of municipalities in implementation of asylum granted foreigners integration policy. In this work, scientific literature, articles, statistical data are used. By analyzing literature, it is found, that there is no unity in migration theory, which would explain factors, which determine process of this phenomenon. In scientific literature, the process of migration is inseparable from emigration and immigration. Integration – process, which merges various subjects into social system, into community or other formation. Institutions of European Union and its members, create common strategies, to control flow of immigrants and to improve conditions of integration. On the basis of practice of member countries, a lot of measures of integration were created and implemented. Education, employment, accommodation, financial support – these aspects give assumptions for foreigners, to consider himself equal to citizens and to sequentially integrate into society, that is why foreigners have to participate in country's integration program and to seek of becoming part of society. The research of this work found that the process of integration in Klaipėda is coordinated by Social Support Centre. Research revealed that there is insufficient number of working specialists, which work with asylum granted foreigners. Ukrainian foreigners are most frequent asylum granted foreigners, which integrate in Klaipėda. Lithuania is not attractive country, because of economic and social situation. Asylum seekers usually choose other wealthy European Union countries. Structure of this work. This project is made of introduction, 4 parts, conclusions, recommendations and references. First and second parts of the work is dedicated to migration process, analysis of subjects, asylum granted foreigners integration policy and social policy. In the second part of the work, documents, which regulate integration in European Union and Lithuania are analysed. In the third part of the work, integration process is examined at national and regional level. The fourth part is dedicated to substantiation of research methodology and results' analysis of research „Implementation of Integration Policy in Lithuania of Asylum Granted Foreigners: Case Study of Klaipėda City Municipality“.

IVADAS

Temos aktualumas. Viena iš aktualiausių problemų, su kuria pastaruoju metu susiduria Europa, yra pabėgėlių klausimas. Keletą metų Artimuosiuose Rytuose vykstantis karas, skurdas, rasiniai bei nacionaliniai konfliktai tapo pagrindinėmis priežastimis, kurios pastūmėjo žmones masiškai emigruoti iš savo gimtinės ir ieškoti prieglobsčio bei saugesnės vietos Europoje. Tokie sunkiai suvaldomi priverstinės migracijos srautai tapo tikru iššūkiu valstybėms tiesiogiai susiduriančioms su pabėgėlių antplūdžiu. Lietuva prieglobsčio šalimi tapo 1997 metais, o nuo 1998 – ujų, prasidėjo pirmųjų užsieniečių socialinė integracija (Gražulis, 2007, p. 269).

Lietuvos Respublikoje 2016 m. sausio 1 d. gyveno 41 tūkst. užsieniečių, iš jų – 5,5 tūkst. Europos Sąjungos ir Europos Laisvosios Prekybos Asociacijos valstybių narių piliečių. Per vienerius metus Lietuvos Respublikoje gyvenančių užsieniečių skaičius padidėjo tik 0,3 tūkst. Didžioji dalis užsieniečių yra nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Jie yra dar nuo Sovietų Sąjungos laikų Lietuvoje gyvenantys rusai, baltarusiai ir ukrainiečiai. Kita dalis užsieniečių Lietuvoje gyvena šeimos susijungimo, teisėtos veiklos, darbo ar mokslo pagrindais.

Pirmą kartą Europos migracijos politikos istorijoje Europos Komisija pasiūlė iš Europos Sąjungos valstybių narių, patiriančių didžiausią pabėgėlių antplūdį, perkelti į kitas valstybes nares asmenis, kuriems reikia tarptautinės apsaugos, taip pademonstruojant valstybių narių solidarumą, nes per pastarąjį dešimtmetį tarptautinių imigrantų skaičius pasaulyje ėmė sparčiai augti: 2015 metais fiksuoti 244 mln. migrantų, 2010 – 222 mln., 2000 – 173 mln., tai yra apie 3 proc. pasaulio gyventojų gyveno ne savo kilmės šalyse (Žibas, 2016, p. 2–4). Lietuva taip pat kaip kitos ES šalys ratifikavo Ženevos konvenciją ir įsipareigojo teikti prieglobstį užsieniečiams, kurie turėjo palikti savo šalį, dėl neigiamų aplinkybių, tokių kaip: karas, persekiojimas, šiurkštūs žmogaus teisių pažeidimai. Lietuvoje kasmet prieglobsčio prašo nuo 500 iki 600 asmenų. Tuo tarpu Europos Sąjunga praėjusiais metais patyrė didžiausią migrantų antplūdį. Lietuvoje 2015 metais imigrantų sumažėjo. Prieglobsčio prašymus pateikė 291 asmuo iš trečiųjų šalių ir tai yra 40 proc. mažiau nei 2014 metais. Daugiausia prašymų pateikė Ukrainos, Gruzijos ir Rusijos piliečiai (Europos migracijos tinklas, 2017).

Lietuva, solidarizuodamasi su kitomis ES valstybėmis, susitarė dėl pabėgėlių paskirstymo bei įsipareigojo priimti 1105 imigrantus apsistojusius laikinose pabėgėlių stovyklose Graikijoje, Italijoje ir Turkijoje. Palyginus su kitomis valstybėmis, Lietuvai teks integruoti į šalies gyvenimą sąlyginai nedidelį atvykstančiųjų pabėgėlių skaičių, tačiau netylant įvairaus turinio diskusijoms tarptautinėje ir regioninėje žiniasklaidoje, bei socialiniuose tinkluose, prieglobstį gavusių užsieniečių (toliau – PGU) integracija tampa sudėtingesnė, dėl visuomenėje esančios baimės ir nepasitikėjimo atvykstančiais pabėgėliais.

Problema. Integruoti 1105 asmenis į šalies gyvenimą per 2016 – 2017 metus Lietuvai tampa tikru iššūkiu, todėl šalies prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politika turi būti priimtina bei efektyvi, o integracijos procesas vykdomas taip, kad nesukeltų socialinio nepatogumo diskomforto ir rasinės

netolerancijos. Tik tinkamai vykdant bei suteikiant prieglobstį gavusiems užsieniečiams pagalbą ir galimybę integruotis (įsikurti, pritaipyti bei gyventi kokybiškai naujoje visuomenėje), galime pasiekti, kad perkelti asmenys norėtų likti, o ne laikyti Lietuvą tik tranzitine šalimi.

Kauno Technologijos universiteto Savivaldos mokymo centro direktorė Vaičiūnienė (2016), išsakė savo nuomonę apie sėkmingą prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją miestuose ir miesteliuose. Autorė teigia, kad savivaldybės nėra pasiruošusios ir neturi pakankamai lėšų, kad galėtų išspręsti visas integracijos problemas bendruomenėje. Direktorės nuomone, savivaldybės turėtų imtis lyderio vaidmens ir skatinti vietos gyventojų savanorystę pabėgėlių atžvilgiu ir tik tokiu atveju galima būtų tikėtis sėkmingos kitataučių integracijos (Vaičiūnienė, 2017).

Mokslinis naujumas. Prieglobstį gavusių užsieniečių integracija yra problematiška ne tik įvairiose pasaulio šalyse, bet ir Lietuvoje, todėl šis procesas yra nuolatinis diskurso objektas, skatinantis analizuoti valstybės politiką pabėgėlių atžvilgiu, siekiant įsivertinti integracijos metu kylančius sunkumus. Lietuvos pažangos ataskaitoje „Sumani visuomenė“ teigiama, kad remiantis Tarptautinio tyrimo „Migrantų integracijos politikos indeksas“ (toliau – MIPEX), 2015 metų duomenimis, Lietuvoje vykdoma integracijos politika pagal sąlygų palankumą migrantams, užima 34 vietą iš 38 valstybių (2011 – 27 vietą iš 31). Blogesnes sąlygas migrantams gali pasiūlyti Latvija, Malta ir Kroatija (Sumani visuomenė, p. 31-32).

Lietuva pradėjo įgyvendinti prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos procesus, tačiau netapo tikslo šalimi užsieniečiams. Remiantis tuo, kad pabėgėliai nelieka Lietuvoje, baigiamajame darbe bus mėginama atsakyti, kokios integracijos politikos sritys neveikia, jog Lietuva nėra prioritetine ar tikslo šalimi prieglobsčio prašantiems užsieniečiams. Apie tai, kad problema buvo analizuota Klaipėdos miesto savivaldybės lygmeniu, duomenų nerasta.

Pabėgėlių integracijos klausimus įvairiais aspektais nagrinėjo Lietuvos ir užsienio mokslininkai. K. Žibo (2009) manymu, svarbu siekti imigracijos ir integracijos politikos integralumo, nes jo teigimu, tai nėra skirtingos politikos sritys, nes jos vieną kita papildo. L. Jakulevičienė, L. Biekša (2009) analizavo ES teisės dokumentus bei jų pritaikymą ir įgyvendinimą Lietuvos teisinėje sistemoje, taip pat pateikė analizę. I. Zaleskienė, J. Banevičienė (2004), remiantis tarptautinių ir nacionalinių dokumentų analize, aptarė pabėgėlių socioedukacinių poreikių tenkinimo galimybes. A. Bartkevičienė, R. Bubnys (2012) nagrinėjo prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos sampratą, tipologiją, integracijos organizavimo tvarką Lietuvoje. V. Žydzūnaitė (2012) nagrinėja prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos problemas įvairiose dimensijose. J. Aleknavičienė (2013) pristato PGU patirtį Lietuvoje ir kaip ši patirtis lemia jų integraciją. A. Bartkevičienė, V. Žydzūnaitė (2013) analizavo imigrantų savivaldos mokymosi bendruomeninėse organizacijose sąsajas su jų integracijos procesu. E. Leveckytė, A. Junevičius (2014) analizuoja migracijos politikos sampratą ir identifikuoja pagrindines Lietuvos migracijos politikos priemones. M. Martiniello ir J. Rath (2010) teigia, kad migracijos tyrimai yra

analizuojami ne kaip visuma, o nekompleksiškai, t.y. išskaidant juos į atskiras tyrimų sritis (pvz. socialinė migrantų atskirtis, būsto problema, švietimas, darbo rinka ir t.t.). PGU integracija yra kompleksinis procesas, todėl, sprendžiant iškylančias problemas, reikia visuomenės, politikų, savivaldybių, valstybinių institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir pačių PGU išipareigojimų vieningai ir atsakingai bendradarbiauti, todėl, rašant baigiamąjį darbą, naudojamos ir įvairiais duomenimis empiriniais duomenimis ir ataskaitomis.

Teorinis ir praktinis reikšmingumas yra susijęs su savivaldybių vaidmeniu prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos įgyvendinime. Darbe naudojama mokslinė literatūra, straipsniai, statistiniai duomenys. Teisės šaltiniais, apibendrinimais, atlikto tyrimo išvadamis ir rekomendacijomis siūloma pasinaudoti įstaigoms, organizacijoms, su pabėgėliais dirbantiems specialistams, kuriems analizuojama tema yra aktuali siekiant bendro tikslo – ieškant geriausių sprendimų integracijos problemų sumažinimui.

Darbo tikslas: Įvertinti prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimą Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti migracijos, prieglobsčio bei integracijos teorinius aspektus.
2. Atlikti integraciją reguliuojančių dokumentų Europos Sąjungoje ir Lietuvoje analizę.
3. Apžvelgti užsieniečių integracijos procesą nacionaliniu bei regioniniu lygmeniu.
4. Atlikti empirinį tyrimą ir įvertinti prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo problemas Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Tyrimo objektas. Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos vertinimas Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Tyrimo dalykas. Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimas Lietuvoje: Klaipėdos miesto savivaldybės atvejis.

Tyrimo metodai. Baigiamajam darbui atlikti naudojami šie tyrimo metodai: mokslinės literatūros, pagrindinių teisinių dokumentų, tarptautinių dokumentų, reglamentuojančių pabėgėlių statusą, analizė, antrinių šaltinių (strateginių planų, tyrimų, studijų, ataskaitų), empirinių duomenų analizė, interviu.

Darbo struktūra: Projektą sudaro įvadas, 4 dalys, išvados, rekomendacijos ir literatūros sąrašas.

Pirmoji ir antroji darbo dalys skirtos migracijos proceso, subjektų, prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos ir socialinės politikos analizei. *Antrojoje* dalyje analizuojami integraciją reguliuojantys Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos dokumentai. *Trečiojoje dalyje* nagrinėjamas integracijos procesas nacionaliniu ir savivaldos lygmeniu. *Ketvirtoji dalis* skirta tyrimo metodikos pagrindimui ir tyrimo „Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimas Lietuvoje: Klaipėdos miesto savivaldybės atvejis“ rezultatų analizei.

1. PRIEGLOBSTĮ GAVUSIŲ UŽSIENIEČIŲ MIGRACIJOS IR INTEGRACIJOS PROCESO TEORINIAI ASPEKTAI

Migracija, ypač ekonominė, nėra naujas reiškinys visuomenėje, šis procesas turėjo didelę įtaką žmonijos istorijai ir tautų formavimuisi. Damulienė (2013, p. 108-109) apibendrina mokslininkų nuomones ir pateikė tarptautinės migracijos apibrėžimą: „*Tai gyventojų persikėlimas iš vienos valstybės ilgam laikui į kitą valstybę*“ (Damulienė, 2013, p. 108).

Ne vieną dešimtmetį pasaulinė migracija auga sparčiau nei gyventojų skaičius. Jungtinių Tautų duomenimis, 2015 metais, pasaulyje buvo 244 mln. imigrantų, žmonių gyvenančių ne gimtojoje šalyje. Pabėgėlių, priverstų palikti tėvynę skaičius siekė – 21 mln. (Kunzig, 2016, p. 48-49).

Tarptautinę migraciją dažniausiai lemia keletas priežasčių. Pasaulyje vyksta karai, kariniai, religiniai bei etniniai konfliktai, nulemiantys žmonių likimus ir priverčiantys palikti gimtuosius namus. Migrantai iš Azijos ir Afrikos neslepia, kad pagrindinis jų tikslas labiau ekonomiškai išsivysčiusios Vakarų ir Šiaurės Europos valstybės, o Lietuva tik laikina tranzito stotis. Vokietija migrantų akimis atrodo patraukliausia valstybė. Lietuvą kaip emigracijos prieglobstį dažniausiai renkasi postsovietinės šalys, tokios kaip Rusija, Baltarusija, Ukraina (Sipavičienė & Tureikytė, 2000, p. 68).

1.1. Migracijos sampratos, subjektų ir proceso teoriniai aspektai

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, o vėliau įstojus į Europos Sąjungą ir tapus visaverte jos nare, šiuolaikinės migracijos pokyčiai ėmė ryškėti ir Lietuvoje. Tarptautinė migracija tapo intensyvesnė visame pasaulyje, nes sparčiai besivystantys tarptautiniai ryšiai politinėje, ekonominėje, socialinėje bei kultūros sferoje, pokyčiai valstybės sienos apsaugos srityje, tarptautinės darbo jėgos paklausa, spartus informacinių technologijų, komunikacijos ir transporto vystymas sąlygojo migracijos srautų judėjimą (Kazlauskienė, 2006, p. 36).

Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro koordinatorė Lietuvoje Renata Kuleš (2009), teigė, kad šiuolaikinė migracijos sistema yra itin sudėtinga, nes ją sudaro ne tik pabėgėliai, bet ir ekonominiai migrantai, galimai ir prekyautojai žmonėmis. Pasak specialistės, pabėgėliai ir migrantai labai skiriasi – migrantai keliauja ieškodami geresnio gyvenimo ir siekia užsidirbti, o pabėgėliai šalį palieka tam, kad galėtų išsaugoti savo gyvybę arba laisvę. Net nukentėjusių nuo stichijų padėtis yra geresnė, nes vietos valdžia dažniausiai nusiteikusi geranoriškai padėti (Čeponytė, Tamošiūnas, Vinokuras, & Žiobienė, 2009, p. 23).

Damulienė (2013), išanalizavo mokslininkų nuomones, jas apibendrina ir pateikė tarptautinės migracijos apibrėžimą. Autorė teigia, kad tarptautinė migracija yra persikėlimas iš vienos valstybės į kitą. Pasak autorės, pagal pateiktas Jungtinių Tautų Organizacijos rekomendacijas, tarptautinė migracija gali būti ilgalaikė ir trumpalaikė. Ilgalaikė migracija trunka bent vienerius metus (trunka nuo 3 mėnesių

iki 1 metų), o ilgalaikė migracija yra registruojama ir yra žalingesnė, nes dalis išvykusių asmenų nebegrižta į tėvynę (Damulienė, 2013, p. 108).

Autoriai Čeponytė ir kt. (2009) pateikė tokius su judėjimu tarp valstybių susijusius apibrėžimus: *emigracija* – įvardinama, kaip žmonių persikėlimas ar išsikėlimas iš vienos šalies į kitą nuolatiniame gyvenime, tuo tarpu *imigracija* – tai kėlimasis ar įsikėlimas į kitą kraštą ar iš kito krašto kitur, kitaip tariant, tai – ateivystė, o *migracija* – sociologijoje plačiąja prasme ilgalaikė gyvenamosios vietos kaita (Čeponytė, Tamošiūnas, Vinokuras, & Žiobienė, 2009, p. 124).

Autorius Giddens (2001), taip pat pateikė *imigracijos* ir *emigracijos* apibrėžimus. Jo teigimu, *imigracija* – tai žmonių atvykimas į šalį siekiant čia įsikurti, o *emigracija* – žmonių išvykimas iš vienos šalies su tikslu įsikurti kitoje (Giddens, 2005, p. 249).

Klinthall (2006), identifikavo migrantų grupes, priklausomai nuo įvažiavimo būdo ir statuso šalyje:

- ekonominiai migrantai turintys nuolatinį leidimą gyventi (Klinthall, 2006, p. 153);
- ekonominiai migrantai turintys laikiną leidimą gyventi (Klinthall, 2006, p. 154);
- pabėgėliai su neribotomis gyvenimo teisėmis (Klinthall, 2006, p. 155);
- migrantai, kuriems suteikiama laikinoji apsauga dėl humanitarinių priežasčių (Klinthall, 2006, p. 153-158).

Europos parlamento informacinėje suvestinėje (2015) pateikiamos šios emigrantų rūšys:

Ekonominiai emigrantai, persikelia dėl ekonominės naudos, siekiant pagerinti ateities perspektyvas sau ir savo šeimoms (Bakowski, Ivanov, & Poptcheva, 2017);

Nelegalūs imigrantai – tai trečiųjų šalių piliečiai, kurie neatitinka atvykimo ar kitų atvykimo, buvimo ir gyvenimo sąlygų (Bakowski, Ivanov, & Poptcheva, 2017);

Pabėgėliai – tai žmonės bėgantys nuo konflikto ir persekiojimų. Jie turi išsikelti, kad išsaugotų gyvybę ir laisvę, nes jų šalis negali to garantuoti (Bakowski, Ivanov, & Poptcheva, 2017);

Prieglobsčio prašytojai – tai užsieniečiai, kurie kreipiasi prašydami tarptautinės apsaugos dėl pavojų bei persekiojimo gimtoje šalyje (Bakowski, Ivanov, & Poptcheva, 2017).

Dahrendorf (1996), analizuodamas pilietybės formavimąsi, atkreipė dėmesį į tai, kad šiam šimtmečiui aktualus ieškančio geresnių sąlygų ir pabėgėlio bėgančio nuo netikusių sąlygų socialinis vaidmuo (Dahrendorf, 1996, p. 62).

Autoriai Naulickaitė ir Melnikas (2015), pateikė analizuotų autorių teorijas apie migraciją. Pasak mokslininkų Guščinskienė (2001) metais migraciją įvardino kaip individų ar jų grupių pastovios gyvenimo vietos keitimo procesą, kuris pasireiškia persikėlimu į kitą regioną. Vaitiekūnas (2006) teigė, kad migracija – tai žmonių persikėlimas iš vienos vietos į kitą nuolatiniame gyvenime, Kripaitis ir Romikaitytė (2005) migraciją įvardino kaip žmonių judėjimą iš vienos gyvenamosios vietos į kitą. Užsienio autoriai, kaip teigia mokslininkai, migraciją apibūdino panašiai: Manser (1991) teigia, kad

migracija – tai judėjimas iš vienos vietos į kitą siekiant apsigyventi, Held ir kt. (2002) migraciją apibūdino kaip žmonių judėjimą ir laikiną arba nuolatinį gyvenamosios vietos keitimą, Adegboyega (2010) pakankamai plačiai pateikė migracijos apibrėžimą, kuriame teigiama, kad: „*Migracija reiškia asmenų arba žmonių grupės judėjimą iš vienos vietos į kitą, dėl priežasčių svyruojančių nuo socialinių, politinių ir ekonominių iki tokių kaip turizmas ir poilsis*“. Tačiau mokslinėje literatūroje pateikti migracijos apibrėžimai neturi vienos universalios migracijos teorijos, nes mokslinėje literatūroje šis procesas yra nagrinėjamas bendrai. Migracijos teorijos, gali būti klasifikuojamos pagal įvairius kriterijus: tipus, kilmę, lygmenį ir kt. (Naulickaitė & Melnikas, 2015, p. 223).

Damulienė (2013), išanalizavusi migracijos teorijas pateikė išvadas, kuriose teigiama, kad vieno modelio aiškinant migracijos reiškinį nėra, nes tai kompleksiškas procesas, kuriam daro įtaką subjektyvūs ir objektyvūs veiksniai, priklausantys nuo globalių procesų. Autorės nuomone, migracijos procesą reikėtų vertinti ne kaip alternatyvas, bet kaip vienas kitą papildančius modelius (Damulienė, 2013, p. 116).

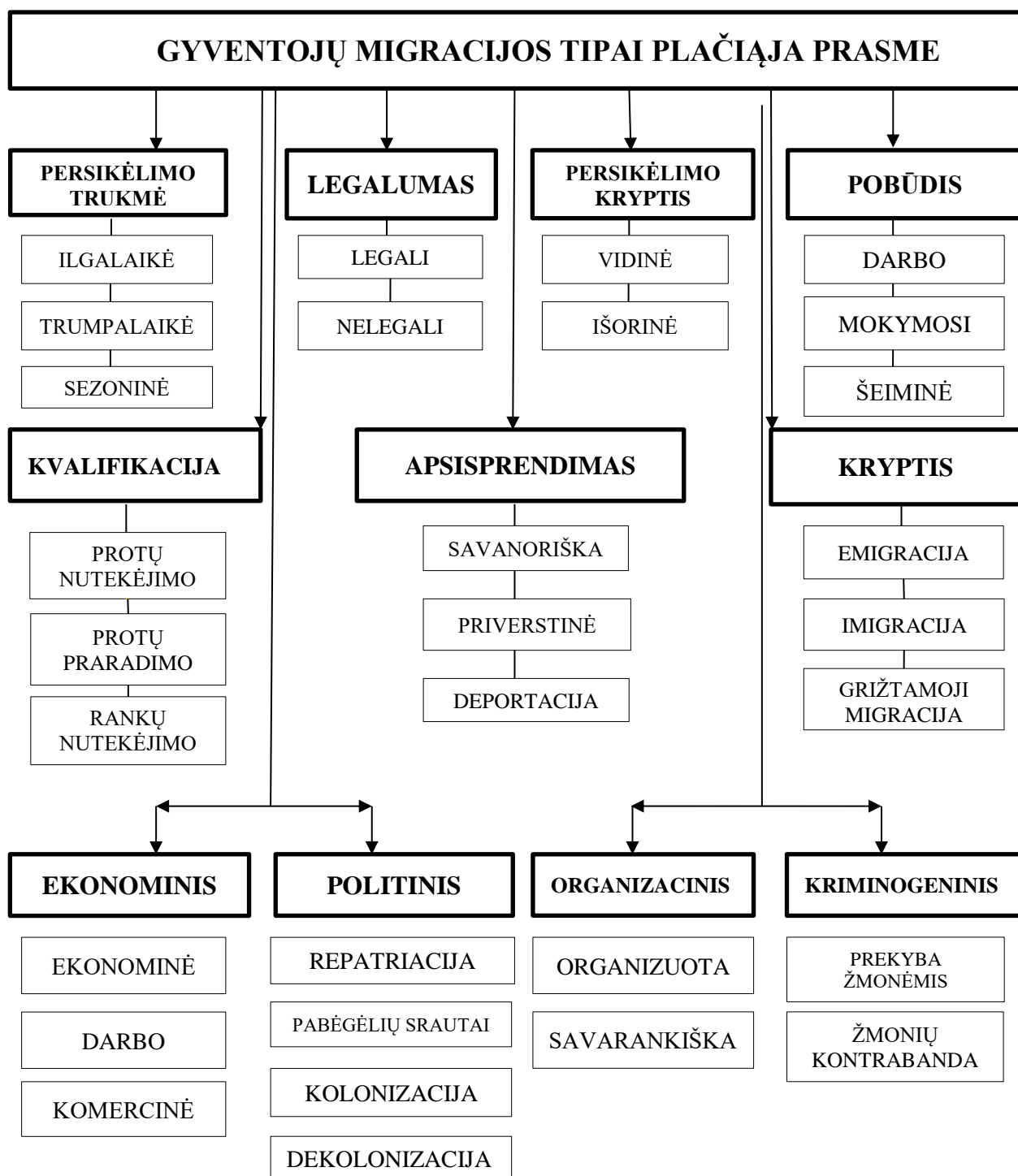
Kasnauskienė (2006) teigia, kad migraciją, kaip procesą įvertinti yra pakankamai sunku, nes, pasak autorės: „*Būtina žinoti ne tik jos apimtį ir intensyvumą, bet ir poveikį kitiems socialiniams, ekonominiams ir net politiniams procesams*“, todėl vyriausybės veiksmai, kuriais siekiama sureguliuoti gyventojų migraciją sukeliančias ir skatinančias priemones, procesus ir padarinius, vadinama migracijos politika. Tarptautinė migracijos politika reikalinga tam, kad šalies ūkio plėtra išliktų stabili, užtikrinanti socialinį saugumą, darbo rinkos balansą ir nepažeistų etnokultūros interesų (Kasnauskienė, 2006, p. 258).

Autorės Stulgienė ir Daunorienė (2009) įvertino migracijos pasekmes ir patvirtino, kad migracija gali būti teigiamas ir neigiamas reiškinys. Viena vertus užsienyje įgyjamos žinios, patirtis, išsilavinimas, kita vertus Lietuva yra pakankamai maža valstybė, kad leisti nutekėti intelektiniam potencialui (Stulgienė & Daunorienė, 2009, p. 986). Remdamasis Ruževskiu, B. (2006), autorės susistemino ir pateikė migracijos teigiamas ir neigiamas pasekmes.

Teigiamos migracijos pasekmės turi įtaką – darbo rinkai, ekonomikai, eurointegracijai, socialiniam dialogui, gyvenimo lygiui ir viešajam valdymui.

Neigiamos migracijos pasekmės turi įtaką – darbo rinkai, ekonomikai, demografijai, socialiniam saugumui, tautiniam identitetui, politiniams pokyčiams ir nacionaliniam saugumui (Stulgienė & Daunorienė, 2009, p. 987).

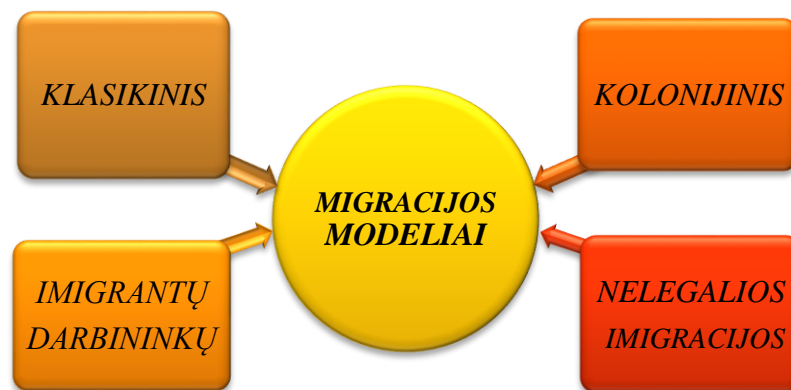
Maslauskaitė ir Stankūnienė (2007), Tarptautinės migracijos organizacijos užsakymu, Socialinių tyrimų institute, atliko tyrimą „Migracija ir išskirta šeima: Lietuvos darbo migrantų tyrimas“ ir pateikė migracijos tipus (žiūrėti 1 paveikslą) plačiąją prasme (Maslauskaitė & Stankūnienė, 2007, p. 15).

1 pav. Gyventojų migracijos tipai pagal A. Maslauskaitę ir V. Stankūniene (2007, p. 15)

Kaip teigia autorės, migracijos tipų sąrašas nėra baigtinis, nes keičiantis aplinkybėms ir laikmečiui, migracijos tipai nuolat keičiasi ir papildomi naujais tipais (Maslauskaitė & Stankūniene, 2007, p. 15).

Imigracija – nėra pasaulyje naujas reiškinys, tačiau ji tapo sudedamąja globalinės integracijos proceso dalimi. Pasaulyje kasmet daugėja pabėgėlių, todėl mokslininkai išskyrė keturis migracijos modelius apibūdinančius pagrindinius po 1945 metų vykusius globalinius gyventojų persikėlimus. Giddens (2001) pateikė visuomenei pagrindinius migracijos modelius:

2 pav. Migracijos modeliai pagal A. Giddens (2001, p. 249)

Klasikinis migracijos modelis taikytinas stiprioms valstybėms tokioms kaip Kanada, JAV, Australija, kurios susiformavo kaip „imigrantų tautos“ ir migracija į šias šalis buvo skatinama, o atvykėliams žadama pilietybė (Giddens, 2005, p. 249).

Kolonijinis imigracijos modelis buvo diegiamas Prancūzijoje ir Didžiojoje Britanijoje, nes šios šalys savo buvusių kolonijų imigrantus linkusios vertinti palankiau, negu atvykėlius iš kitų šalių (Giddens, 2005, p. 249).

Imigrantų darbininkų modelis buvo taikomas Vokietijoje, Šveicarijoje, Belgijoje ir kitose valstybėse. Vadovaujantis šiuo modeliu šalis priimdavo imigrantus laikinai, dažniausiai siekiant papildyti žmogiškuosius išteklius darbo rinkoje. Ypatybė yra ta kad šiose šalyse išgyvenus net ilgą laiką tarpą, nebūdavo suteikiama pilietybė (Giddens, 2005, p. 250).

Nelegalios imigracijos modelis įvardinamas tada, kai imigrantai į šalį patenka slapta ir sugeba gyventi nelegaliai – už oficialiosios visuomenės ribų. Toks modelis – labai palanki terpė plėtoti neteisėtą verslą, tokį kaip žmonių kontrabanda ir gabenimas per valstybių sienas (Giddens, 2005, p. 250).

Kasnauskienė (2006), pateikė pagrindines migracijos politikos įgyvendinimo sritis:

- Emigrantų apsauga (informacijos emigrantams suteikimas, konsulinės paslaugos, parama emigrantams, mokymai ir socialinė pagalba, sutartys ir dvišaliai susitarimai ginantys žmogaus teises, siekiant išvengti diskriminacijos ir išnaudojimo).
- Legalių emigracijos ir grįžimo į gimtinę būdų užtikrinimas (prieinami išvykimo dokumentai, liberalus vizų režimas, ir kad migrantai būtų saugūs, įskaitant kovą su organizuotu nusikalstamumu, pasirašomi dvišaliai ir daugiašaliai įvažiavimo, gyvenimo ir sugrįžimo susitarimai).
- Užsieniečių ir tautinių mažumų emigracijos prevencija (ilgą laiką šalyje gyvenantiems žmonėms turi būti suteikiama šalies arba dvigubą pilietybė, šalies įstatymai turi garantuoti lygybę ir neleisti diskriminacijos, o politinės priemonės turi palaikyti kultūrinę, kalbinę ir religinę įvairovę).

▪ Tautiečių susigrąžinimas (turi būti garantuojama turėti šalies iš kurios išvyksta pilietybę, finansinį, ekonominį ir šeimyninį skatinimą sugrįžti, reintegracijos ir laikinos emigracijos programas) (Kasnauskienė, 2006, p. 259).

Griežta imigracijos politika ir nepatraukli Lietuvos ekonominė ir socialinė būklė, apsprendė tai, kad šalis nėra patraukliausia imigracijai. Lietuvai įstojus į ES buvo baiminamasi imigrantų antplūdžio, tačiau tokios tendencijos nebuvo pastebėta, o imigrantų skaičius augo palengva ir nežymiai (Sipavičienė, Gaidys, & Drobynina, 2009, p. 15-16).

Tarptautinė Migracijos Organizacija kartu su *Socialinių tyrimų centru*, atliko tyrimą, kuriuo tyrė gyventojų nuomonę apie imigraciją ir imigrantus. Lietuvių požiūris į imigrantus yra perdėtas ir imigrantams dažniausiai nepalankus, todėl dauguma gyventojų imigraciją vertina neigiamai (Sipavičienė, Gaidys, & Jeršovas, 2010, p. 37).

Kad Lietuvos gyventojų požiūris į imigrantus ir imigraciją gana neigiamas, sutinka Leveckytė ir Junevičius (2014). Autoriai teigia, kad migracijos politiką įgyvendinančios institucijos galėtų aktyviau prisidėti prie teigiamo požiūrio apie imigrantus formavimo. Tokia pasyvi integracija liečia ir trečiųjų šalių piliečius, nes jei būtų sukurta ir įgyvendinta tinkama trečiųjų šalių integracijos politika Lietuvoje – prieglobstį gavę užsieniečiai sulauktų palankesnio Lietuvos visuomenės vertinimo (Leveckytė & Junevičius, 2014, p. 158).

Kaip teigiama Europos Migracijos Tinklo 2015 metais atliktoje apklausoje, 51 proc. Lietuvos gyventojų sutinka, kad Lietuvai, kaip ir kitoms ES valstybėms, reikia dalyvauti pagalbos programoje, skirtoje perkelti į Lietuvą, iš savo šalies dėl neigiamų priežasčių pabėgusiems žmonėms, o 23 proc. mano, kad nereikia jiems padėti. 26 proc. respondentų neturi nuomonės šiuo klausimu (Europos migracijos tinklas, 2017).

1.2. Prieglobsčio ir integracijos sampratos sociologiniu ir politini požiūriu

Norint suprasti kaip imigracija veikia asmenį, pirmiausia reikia įvertinti žmogaus poreikius. Zaleckienė ir Banevičienė (2004) perteikė autorių Gage ir Berliner (1994) aprašytą poreikių hierarchiją:

- 1) **gyvybiniai poreikiai** – rūpinimasis šios dienos egzistencija, valgymas, kvėpavimas, gyvenimas šią akimirką (Zaleckienė & Banevičienė, 2004, p. 96).
- 2) **saugumo poreikiai** – rūpinimasis rytojumi, siekimas, kad šeima ar grupė, gyventų pastovų, į priekį numatytą gyvenimą (Zaleckienė & Banevičienė, 2004, p. 96).
- 3) **poreikis priklausyti kokia nors grupei** – noras būti priimtam į grupę, laiko nariu, pripažįsta ir nori laiką leisti kartu (Zaleckienė & Banevičienė, 2004, p. 96).
- 4) **poreikis būti gerbiamam** – noras būti pripažintam kitų tarpe, kaip savita, turinti unikalių sugebėjimų asmenybė (Zaleckienė & Banevičienė, 2004, p. 96).

- 5) **žinių poreikis** – noras gauti informacijos iš mokslo, žinoti žodžių, ženklų, simbolių reikšmes bei orientuotis ką daryti susiklosčiusioje situacijoje (Zaleckienė & Banevičienė, 2004, p. 96).
- 6) **poreikis suprasti** – neužtenka abstrakčių teorijų, žinių ir mokslo teiginių sujungimas į sistemas ir procesus (Zaleckienė & Banevičienė, 2004, p. 96).
- 7) **estetiniai poreikiai** – visų dalykų, su kuriais gyvenime susiduriama, tvarka ir pusiausvyra, taip pat jaučiamas grožis ir meilė viskam (Zaleckienė & Banevičienė, 2004, p. 96).

Pabėgėliai yra žmonės, kurie nutraukė visus tradicinius ryšius su savo aplinka, neteko socialinės paramos ir neturi galimybės tenkinti socioeducacinių poreikių (Zaleckienė & Banevičienė, 2004, p. 96).

Autoriai Kasatkina ir Leončikas (2003), pateikė apibrėžimą, kad *integracija* – tai vyksmas, turintis įtakos įvairių subjektų susijungimui į socialinę sistemą, kitaip tariant į bendruomenę, bendriją ar kitą darinį (Kasatkina & Leončikas, 2003, p. 129).

Autoriai teigia, kad socialinė integracija atspindi principus, pagal kuriuos individai susiję tarpusavyje socialinėje erdvėje ir išreiškė veikėjų santykius bei suformulavo ir pateikė pagrindines prielaidas, palankias etninių grupių integracijai Lietuvos visuomenėje:

- **struktūrinė asimiliacija** – tai lygiateisis dalyvavimas visuomenės struktūrose nepriklausomai nuo amžiaus, rasės, etniškumo, lyties ir t.t. Mažosios piliečių grupės turi būti lygiateisės su daugumos grupe teisiškai ir praktiškai (Kasatkina & Leončikas, 2003, p. 129);
- **visuomenės pakantumas ir pritarimas** – dauguma turi puoselėti etninį pakantumą ir prisiimti atsakomybę (Kasatkina & Leončikas, 2003, p. 129);
- **etnokultūrinio tapatumo išlaikymas** – mažuma nori išreikšti savo etnokultūrinį savitumą ir turi turėti tam valstybės, visuomenės ir visuomeninių organizacijų paramą (Kasatkina & Leončikas, 2003, p. 129).

Migracijos politikos procesą sudaro 2 dalys: imigracijos teisinis reglamentavimas ir integracijos vykdymas. Imigracijos ir integracijos politika yra dvi giminingos politikos sritys, jos viena kitą papildo, todėl turėtų būti analizuojamos kartu (Žibas & Platačiūtė, 2009, p. 42-43).

Pabėgėlių integracijos programos yra skirtos pabėgėlių socialinei ir kultūrinei integracijai į mūsų visuomenę palengvinti (Čeponytė, Tamošiūnas, Vinokuras, & Žiobienė, 2009, p. 125).

Prieglobsčio prašytojas – asmuo, kurs prašo suteikti prieglobstį užsienio valstybėje, bijodamas persekiojimo savo šalyje (Kunzig, 2016, p. 263).

Prieglobstis – tarptautinės apsaugos suteikiamos žmonėms, kuriems tenka bėgti iš gimtosios šalies ir kurie negali į ją grįžti dėl pagrįstos baimės, kad bus persekiojami, forma (Europos Komisija, 2016).

Integraciją, galima įvardinti kaip procesą, vykstantį visuomenėje, tuo tarpu socialinė integracija – apibrėžia praktinį integracijos procesą, įgyvendinimo formas, mechanizmą ir nurodo asmenų įtraukimą į sistemą, santykių su jais kūrimą ir poziciją visuomenėje. Galima teigti, kad socialinė integracija – tai

sąmoningas ir motyvuotas bendradarbiavimo asmenų ir grupių sąveikos rezultatas (Socialinių paslaugų prieglobsčio departamentas, 2017, p. 21).

Autoriai Martiniello ir Rath (2010), teigia, kad imigracijos politika gali būti tiesioginė ir netiesioginė. Imigrantams atvykus į svetimą šalį atsiranda specialieji poreikiai. Autorių nuomone, atvykėliams labai sunku integruotis, jie nežino kalbos, juos reikia atstovauti, gerbti kultūrą, papročius, pomėgius, ambicijas, todėl teisingai numatytos integracijos priemonės gali palengvinti procesą. Pagalba pabėgėliams priemonėmis vadinama – tiesiogine imigracijos politika, o išteklių ir galimybių bei visuomenės bendra politika veikianti imigrantus, vadinama – netiesiogine imigracijos politika. Labai svarbu visiems imigrantams teikti vienodą paramą. Siekiant gerinti integracijos politiką, būtina išanalizuoti šalies istoriją, ekonomiką, geografiją, gyventojų tarptautinius santykius (Martiniello & Rath, 2010, p. 53-58).

Europos Pabėgėlių ir Tremtinių Taryba (angl. *European Council on Refugees and Exiles*), apibrėžia integraciją kaip kaitos procesą, kuris gali būti:

Dvipusis procesas. Pateikia reikalavimus visuomenėms, bendruomenėms ir asmenims, konkrečiu, aktuali klausimu. Siekiant padėti pabėgėliui, reikalingas kruopštus pasirengimas adaptacijos periodui, laikantis konkrečios šalies įstatymų prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių atžvilgiu. Labai svarbu gerbti žmogaus teises ir demokratines vertybes. Tai įpareigoja valstybės institucijas priimti pokyčius ir laikyti pabėgėlius nacionalinės visuomenės dalimi, dalyvauti priimant sprendimus, įgyvendinti gerus visų etninių grupių rasių santykius (Žydžiūnaitė, 2012, p. 31).

Dinamiškas ir ilgalaikis procesas. Remiasi individualia psichologine perspektyva, o integracija prasideda atvykus į šalį paskutinėje paskyrimo vietoje ir tęsiasi net tada, kai pabėgėlis tampa aktyviu nariu, jį priglaudusios šalies visuomenėje teisine, socialine, ekonomine, ugdymo ir kultūrine prasmėmis. Pabėgėliams tai ne vien integracijos programų naujai atvykusiems pristatymas ir įgyvendinimas, bet ir susikongravimas į pabėgėlių vaikus (Žydžiūnaitė, 2012, p. 31).

Daugiadimensis procesas. Integracija suteikia galimybę dalyvauti visuose ekonominio, socialinio, kultūrinio, teisinio ir politinio gyvenimo aspektuose svetimose šalyje. Tuo pačiu keičiama visuomenės samprata apie pabėgėlių priėmimą ir narystę visuomenėje (Žydžiūnaitė, 2012, p. 31).

Remiantis Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos strateginiu dokumentu, parengtu remiantis PMIF 2014–2020 metų nacionaline programa, buvo parengtas integracijos politikos įgyvendinimo projektas. Dokumente pateikiami integracijos politikos tikslai, principai, uždaviniai ir priemonės. Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos tikslas – užtikrinti nuolatinį ir nuoseklų, būtinai tęstinį integracijos priemonių įgyvendinimą, vykdyti stebėseną, užtikrinti ES dokumentų laikymąsi ir įgyvendinimą (PMIF, 2015, p. 7).

Dokumente išvardinti pagrindiniai integracijos politikos uždaviniai:

1) Formuojant ir įgyvendinant prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją ir priemones, taikyti pagrindinius ES integracijos principus bei taikyti ES direktyvas praktikoje ir įstatymų leidyboje (PMIF, 2015, p. 7).

2) Nacionaliniu ir vietos lygmeniu sukurti PGU integracijos infrastruktūrą, savivaldybes ir NVO įpareigoti teikti integracijos priemones, siekti, kad integracijos priemonės atitiktų tikslus ir uždavinius. Labai svarbus aspektas – nuolat atliekami tyrimai. Remiantis išvadomis galima tobulinti integracijos procesą bei dalintis su šalimis dirbančiomis su pabėgėliais, gerąją praktika (PMIF, 2015, p. 7).

3) Formuojant ir įgyvendinant integracijos politiką, skatinti bendradarbiavimą tarp NVO, darbdavių privačiame sektoriuje, valstybinių institucijų ir įvairių organizacijų PGU integracijos klausimais (PMIF, 2015, p. 7).

4) Mažinti socialinę atskirtį tarp vietinių gyventojų ir PGU. Savalaikiai ir išsamiai informuoti visuomenę apie į Lietuvą atvykstančius ir šalyje jau gyvenančius užsieniečius, mažinti išankstinį visuomenės nusistatymą (PMIF, 2015, p. 7).

5) Užtikrinti nuolatinę integracijos procesų stebėjimą ir vertinimą (PMIF, 2015, p. 7).

Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos principai:

- *Integruotumas.* PGU integracija yra ilgalaikis ir tęstinis procesas, kuriame dalyvauja PGU ir visuomenės nariai. Svarbiausiai tai, kad asmenims suteikiama galimybė naudotis individualiai parengtomis integracijos priemonėmis ir galimybė palengvintomis sąlygomis tapti Lietuvos piliečiais (PMIF, 2015, p. 7).

- *Lygios galimybės ir nediskriminavimas.* Kuriant ir įgyvendinant integracijos politiką, svarbu vadovautis nuostatomis, kurios leidžia užtikrinti žmogaus teises ir lygias galimybes (PMIF, 2015, p. 8).

- *Pagarba įvairovei.* Būtina skatinti visuomenės toleranciją kitataučiams, mažinti ksenofobijos ir diskriminacijos apraiškas (PMIF, 2015, p. 8).

- *Socialinė lygybė.* Integracija siejama su socialinio teisingumo principais, žmonių galimybėmis siekti užsibrėžto tikslo bei realizuoti savo potencialą (PMIF, 2015, p. 8).

- *Visapusiškas dalyvavimas ir atstovavimas.* Sprendžiant su integracija susijusius klausimus, būtina įtraukti PGU ir PGU organizacijas į politikos formavimo ir įgyvendinimo procesus, užtikrinant pabėgėlių interesų atstovavimą (PMIF, 2015, p. 9).

- *Perspektyvumas.* Numatytus reikalavimus vykdę PGU, turi teisę likti Lietuvos Respublikoje ir gauti jos pilietybę (PMIF, 2015, p. 9).

- *Skirtingų poreikių tenkinimas.* Atsižvelgiant į skirtingus poreikius, teisinį statusą, pažeidžiamumą, amžių, lyti, šeimyninę padėtį, socialinę ir demografinę charakteristikas, būtina pritaikyti integracijos priemones (PMIF, 2015, p. 9).

Integracijos priemonės skirstomos į ilgalaikes ir trumpalaikes. Šių priemonių tikslas – tobulinti integracijos instrumentus, užtikrinant skirtingų poreikių tenkinimo principų įgyvendinimą.

Trumpalaikės integracijos priemonės – tai individualaus integracijos plano paruošimas įtraukiant pačius PGU į darbo, kalbos, socialinių, psichologinių konsultacijų, kvalifikacijos įgijimą, verslumo ugdymą ir kitas sritis. Šias priemones PGU padeda įgyvendinti NVO, o šios priemonės turi būti prieinamos visiems pabėgėliams ir jų šeimos nariams (PMIF, 2015, p. 10).

Ilgalaikės integracijos priemonės – tai visuomenės informavimas, kalbos barjero sprendimas, konsultacijų aktualiais integracijos klausimais, mokymų organizavimas, darbuotojų dirbančių su PGU profesinės ir daugiakultūrės kompetencijos tobulinimas ir plėtra. Šios priemonės taikomos visiems į Lietuvą teisėtai atvykusiems PGU ir jų šeimos nariams, taip pat įgyvendinant šią integracijos priemonę, būtina atsižvelgti į nediskriminavimo ir lygių galimybių principus (PMIF, 2015, p. 7-10).

Ager ir Strang (2008), pateikė integracijos struktūros pagrindinius lygmenis:

- **integracijos priemonės** (darbas, švietimas, būstas, sveikatos apsauga), (Ager & Strang, 2008, p. 101);
- **socialiniai ryšiai** (ryšiai bendruomenėje, bendravimas su kitomis bendruomenėmis, socialiniai ryšiai su institucijomis teikiančiomis PGU paslaugas), (Ager & Strang, 2008, p. 101);
- **integraciją lengvinantys veiksniai** (kalba, kultūra, stabilumas ir saugumas), (Ager & Strang, 2008, p. 101);
- **pamatinis lygmuo** (PGU teisės ir pilietybė) (Ager & Strang, 2008, p. 101).

Imigrantams atvykus į šalį, prasideda jų integracija. Autorės Bartkevičienė ir Žydžiūnaitė (2013), teigia, kad: „*Integracija – tai sąveikos procesas, kurio metu imigrantas tampa visateisiu priimančios visuomenės nariu ir įgyja teisę naudotis valstybės siūlomais išteklių bei sugeba puoselėti savo prigimtinei bendruomenei būdingą tautinį ir kultūrinį identitetą*“ (Bartkevičienė & Žydžiūnaitė, 2013, p. 35). Imigranto ir jį priimančios visuomenės tarpusavio bendravimui bei sėkmingam PGU integracijos įgyvendinimui įtaką daro tarpusavio pastangos, įgūdžiai bei gebėjimas bendrauti. Autorės pateikė Quell (2002), nuomonę, apie tai, kad imigrantų integracijos procesą sudaro keturios fazės: pasirinkimas, įsikūrimas, adaptacija ir bendradarbiavimas. Šalis, į kurią norima imigruoti, paprastai pasirenkama gimtojoje šalyje, atvykus į šalį būtinas įsikūrimas – būsto, darbo, mokyklos paieškos. Adaptacija vyksta tada, kai atvykėliai įsikuria, patenkina savo bazinius poreikius ir tada numato ilgalaikę savo gyvenimo šalyje strategiją. Kada imigrantai pasiekia visus užsibrėžtus tikslus, socialiai tampa nepriklausomi, turi nuolatinės pajamas ir saugiai jaučiasi šalyje – įvyksta bendradarbiavimo fazė (Bartkevičienė & Žydžiūnaitė, 2013, p. 35-36).

Autorius Gražulis V. (2007) teigia, kad socialinė integracija plačiąja prasme – tai procesas, kurio metu valstybė suteikia garantijas ir priemones prieglobstį gavusiems užsieniečiams ir garantuoja tokias pat galimybes ateityje, kad asmuo galėtų pilnavertiškai integruotis ir dalyvauti visuomenės gyvenime

kaip ir kiti jos nariai. Kaip teigia autorius, per kelis dešimtmečius Europos valstybės sukaupė patirtį ir įvardino pagrindines socialinės integracijos kryptis (žiūrėti 1 lentelę).

1 lentelė. Pagrindinės socialinės integracijos kryptys

Kryptis	Kas daroma
Įsikūrimas nuolatinėje gyvenamojoje vietoje	Užsieniečiui dalyvaujančiam integracijos programoje skiriama vienkartinė įsikūrimo pašalpa, būtiniausiems baldams ir reikmenims. Suaugusiam – 10 , o vaikui iki 18 metų 7 MGL. Galintiems savimi pasirūpinti išnuomojamas gyvenamas plotas, o negalintys savęs apsitarnauti asmenys gali gyventi globos įstaigose. Būstas ir komunalinės paslaugos apmokamos iš integracijos programai skirtų lėšų.
Socialinė ir sveikatos apsauga	Negalintys apsirūpinti ir neturintys darbo bei kitokių pajamų užsieniečiai turi teisę socialinės integracijos periodu gauti kas mėnesį pinigines pašalpas būtiniausioms reikmėms ir socialinei integracijai skirtų lėšų apdraudžiami privalomuoju sveikatos draudimu.
Švietimas	Tai bene sunkiausias socialinės integracijos žingsnis. Organizuojant švietimą, siekiama užsieniečius išmokyti valstybinės kalbos, suteikti žinių apie valstybės kultūrą, istoriją, integruoti vaikus į bendrojo lavinimo mokyklas, taip pat ikimokyklinio ugdymo įstaigas.
Užimtumas	Užsienietis turi siekti pagrindinio tikslo – išlaikyti save ir dalyvauti visuomenės gyvenime kaip ir kiti nariai, pradėti gyventi savarankiškai iš legaliai uždirbamų pinigų. Tuo tikslu organizuojamos papildomos užimtumo organizavimo priemonės: pažintis su Lietuvos darbo rinka, kvalifikacijos kėlimas ar profesijos keitimas, sąlygos įgyti soc. draudimo stažą bedarbio pašalpai gauti, pagalba organizuojant savarankišką verslą, pagalba įsidarbinant.
Valstybės paramos mažinimas, sustabdymas ir nutraukimas	Integruojant prieglobstį gavusį užsienietį būtinas kontrolės mechanizmas, nes nepakankamas dalyvavimas arba pasišalinimas iš integracijos programos, parama socialinei integracijai gali būti mažinama arba visai nutraukiama jeigu: nedalyvaujama lietuvių kalbos pamokose, be pateisinimo atsisako darbo ar profesijos keitimo, nesilaiko individualios integracijos programos, neinformuoja apie gyvenimo pokyčius, 3 mėnesius išvyksta ir negrįžta, yra įkalintas.
Visuomenės informavimas apie prieglobstį gavusius užsieniečius	Vykdant užsieniečių integraciją, neišvengiamai susiduriama su neigiamu ir teigiamu visuomenės požiūriu į naujus bendruomenės narius. Visuomenė dažniausiai informuojama per žiniasklaidą, todėl siekiant išvengti spaudos šališkumo, siūloma rengti susitikimus su gyventojais, rengti informacinius lankstinukus, susitikti su visuomeninėmis organizacijomis ir suteikti kuo visuomenei kuo daugiau informacijos apie užsieniečių integraciją.

Sudaryta autorės pagal Gražulį V. (2007, p. 274-280)

Socialinė integracija – tai viena iš atskirtį ir nelygybę mažinančių priemonių taikomų pažeidžiamiesiems asmenims arba grupėms (Žibas, 2013, p. 21). Atlikus daugelį tyrimų Žibas (2013) pateikė išvadą, kad prieglobstį gavusiems užsieniečiams Lietuvoje būtina taikyti socialinę atskirtį mažinančias priemones. Pabėgėliai svetimose šalyse yra silpnesni už vietos gyventojus dėl gyvenamo ploto, užimtumo, kalbos barjero ir kitų socialiai svarbių sektorių. Bene labiausiai socialinei nelygybei įtaką daro pasyvi integracija į darbo rinką, todėl užimtumo didinimas yra labai svarbus integracijos proceso elementas (Žibas, 2013, p. 21).

Biekša ir kiti (2017) pateikė Penninx, R. (2006) išskirtas integracijos dimensijas. Skiriamos šios – teisinė ir politinė, socioekonominė ir kultūrinė bei religinė, integracijos dimensijos. Teisinė ir politinė dimensija praktikuojama tada, kai siekiama nustatyti ar prieglobstį gavęs asmenys teisiškai ir politiškai yra visaverčiai priimančios visuomenės nariais, taip pat analizuojama kokias teises ir pareigas turi PGU ir kaip jos skiriasi nuo daugumos visuomenės narių teisių. Socioekonominė dimensija – siejama su PGU integracija į darbo rinką, kvalifikacijos įgijimu, tobulinimu, keitimu, su šia dimensija siejama ir socialinė pagalba. Kultūrinė ir religinė dimensija vyksta tada, kai PGU suteikiama galimybė ir sudaromos sąlygos organizuoti kultūrinius renginius, šventes, puoselėti savo kultūrą ir religiją (Biekša, Račius, Skuodienė, & Žibas, 2017, p. 17).

Viena iš didžiausių imigrantų problemų, gali būti socialinė atskirtis svetimose visuomenėse. Mokslininkai išskiria pagrindines priežastis, kurios daro įtaką asmenų integraciją ir nustatė, kodėl migrantai kartais nesijaučia visuomenės, kurioje gyvena dalimi. Tai gali įtakoti šios priežastys:

- Politinės, teisinės;
- Ekonominės;
- Socialinės;
- Kultūrinės psichologinės (Socialinių tyrimų institutas, 2007, p. 7).

Imigrantų integracijos politika – tai tik viena migracijos politikos kūrimo ir proceso įgyvendinimo dalis. Šiuo metu ES migracijos politika, visu pajėgumu orientuota į teisingą politikos priemonių pasirinkimą ir įgyvendinimą, tačiau integracija priskirta kiekvienos valstybės narės nacionalinei kompetencijai ir įgyvendinama vietos lygmeniu. Autoriai Leveckytė ir Junevičius (2014), išsakė nuomonę, kad būtent integracijos politikos įgyvendinimas nacionaliniu lygiu, galimai lemia, kad Lietuva migracijos politikai skiria pakankamai mažai dėmesio (Leveckytė & Junevičius, 2014, p. 152).

PGU integracijos politikos nuoseklus vystymas ir integracija, susijusi su teigiamais pokyčiais pabėgėlio gyvenime: įdarbinimu, švietimu, būsto gavimu, išsilavinimu, sveikata yra pamatas sėkmingai užsieniečių integracijai į visuomenę (Žydžiūnaitė, 2012, p. 6).

Integracija individo lygmenyje galima matyti tada, kai asmuo išlaiko savo etninį tapatumą ir turi pakankamai įgūdžių, kad galėtų dalyvauti daugumos kultūroje, visuomeniniame bei viešajame

gyvenime. Integracija lengvai vyksta tada, kai aplinkai individo tautybė nėra svarbi (Kasatkina & Leončikas, 2003, p. 73).

Europos Migracijos Tinklas, pateikė trys prieglobsčio formas, kurios naudojamos Lietuvoje:

Pabėgėlio statusas – suteikiamas prieglobsčio prašytojui visam laikui. Jeigu žmogus turi pagrįstos baimės dėl savo rasės, kilmės, religijos ir negali ar bijo naudotis savo šalies gynyba, tokiam užsieniečiui suteikiama teisė nuolat gyventi Lietuvoje (Prieglobsčio prašančių asmenų, 2017).

Papildoma apsauga – suteikiama dvejiems metams ir jeigu situacija ir priežastys nepasikeitė, gali būti tęsiama. Suteikiama užsieniečiams, kurie neatitinka pabėgėlio apibrėžimo, bet dėl pagrįstos baimės, negali grįžti į savo kilmės šalį. Dingus priežasčiai užsienietis privalo išvykti (Prieglobsčio prašančių asmenų, 2017).

Laikinoji apsauga – gali būti suteikiama Vyriausybės sprendimu, esant dideliame prieglobsčio prašytojų antplūdžiui, pats užsienietis kreiptis dėl šios apsaugos neturi teisės.

Lietuvoje dažniausiai taikoma papildoma apsauga (Prieglobsčio prašančių asmenų, 2017).

2 lentelė. Prieglobsčio formų suteikimo statistika

Metai	Pateikta prieglobsčio prašymų	Suteikta papildoma apsauga	Suteiktas pabėgėlio statusas
2001	425	266	3
2002	546	287	1
2003	644	485	3
2004	458	407	12
2005	410	328	15
2006	459	385	12
2007	480	393	9
2008	540	350	14
2009	449	221	11
2010	503	110	1
2011	527	88	7
2012	628	111	13
2013	399	123	15
2014	496	153	24
2015	291	69	17

Sudaryta autorės. Šaltinis: Europos migracijos tinklo interneto svetainė (2017)

Lentelėje pateikta informacija, parodo kiek ir kokių prieglobsčio formų buvo suteikta Lietuvoje nuo 2001 metų. 2015 metais atvykusių pabėgėlių skaičius ženkliai sumažėjo. Kaip minėta baigiamajame darbe, Lietuva nėra patraukli prieglobsčio prašytojams, populiariausios lieka Šiaurės ir Vakarų Europos šalys.

Migracijos integracijos politikos indeksas (angl. Migrant Integration Policy Index – MIPEX) yra unikalus tyrimas, kuris matuoja migrantų integracijos politiką visose ES valstybėse narėse, taip pat Australijoje, Kanadoje, Islandijoje, Japonijoje, Pietų Korėjoje, Naujojoje Zelandijoje, Norvegijoje, Šveicarijoje, Turkijoje ir JAV. Šis indekso tyrimas naudingas tuo, kad jį atliekant matomi vyriausybės ir valstybės pasiekimai integracijos srityje. Projektas tapo pagalbine priemone politikams, sprendžiant, kaip pagerinti integracijos politikos valdymą ir veiksmingumą. Jis identifikuoja integracijos metu išskylančias problemas, kurios gali turėti įtakos integracijos politikos veiksmingumui bei teikia išvadas apie integracijos politikos poveikį. *Socialinės apsaugos ir darbo ministerija*, sukūrė suinteresuotų šalių darbo grupę, o vėliau bendrą integracijos veiksmų planą. Buvo prognozuojama, kad po šio plano atsiras naujų paramos priemonių ir konkrečių politikos pokyčių po 2015 metų. 2015 metais atliktame tyrime nustatyta, kad pagal integracijos į darbo rinką rodiklius Lietuva yra 31 iš 38 valstybių. Apjungiant šeimas Lietuva yra 22 iš 38, kalbant apie švietimo politiką – 33 iš 38, sveikatos apsaugos priežiūros klausimu, Lietuva yra 34 iš 38, pagal dalyvavimą politikoje, valstybė yra 31 iš 38. Kalbant apie būsto politiką – Lietuva 20 iš 38, kultūros srityje 26 iš 38, o tautinės diskriminacijos politikoje Lietuva yra 32 iš 38 (MIPEX, 2015).

Apibendrinant skyrių galima teigti, kad analizuotose šaltiniuose nepavyko rasti vieningos migracijos sąvokos. Galimai taip yra todėl, kad šis reiškinys nuolat kinta ir susijęs su besikeičiančiomis aplinkybėmis. Taip pat išanalizavus medžiagą nustatyta, kad nėra vieningos migracijos teorijos, visapusiškai aiškinančios šio reiškinio procesą ir lemiančius veiksniai. Kalbant apie mokslinę literatūrą, migracijos procesas joje nagrinėjamas kartu su emigracijos ir imigracijos terminais, neišskiriant teorijų. Išanalizavus mokslinius šaltinius, darytina išvada, kad mokslininkai pakankamai išsamiai analizavo prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją ir jos metu kylančias problemas. Apibrėžė prieglobsčio formas, įvardino problemines socialinės integracijos sritis, atliko tyrimus analizuojančius integracijos procesą ir politines priemones, nuolat skelbiami Migracijos integracijos politikos indekso rezultatai.

2. PRIEGLOBSTĮ GAVUSIŲ UŽSIENIECIŲ INTEGRACIJĄ REGULIUOJANTYS DOKUMENTAI

2.1. Europos Sąjungos dokumentai reguliuojantys migracijos procesus Europoje

Europos Komisijos parengtame leidinyje „ES ir pabėgėlių krizė“ teigiama, kad bendrą prieglobsčio politiką ES pradėjo vykdyti dar 1999 metais ir jos teisės aktai nebuvo pritaikyti masinei imigracijai, todėl pabėgėlių krizę reguliuojanti politika, tapo viena aktualiausių problemų Europos Komisijos darbotvarkėje. EK nuolat teikia siūlymus teisės aktų atnaujinimui, siekia tobulinti teisinę bazę. Pagal ES principus, prieglobsčio prašymas teikiamas toje šalyje į kurią pirmiausia papuolama išskyrus šeimos sujungimo atvejus.

ES nuolat teikia humanitarinę pagalbą, 2015 ir 2016 metais, pabėgėlių krizės problemoms spręsti skyrė daugiau kaip 10 mlrd. eurų. ES taip pat teikia humanitarinę pagalbą pabėgėliams ir migrantams Sąjungai nepriklausančiose šalyse: Turkijoje, Libane, Jordanijoje ir Irake. Prieglobsčio ES ieško daug nepalankioje gyvenimo situacijoje atsidūrusių žmonių. Prieglobstis suteikiamas žmonėms, kuriems tenka bėgti iš gimtosios šalies ir negali ten grįžti dėl pagrįstos baimės (Europos Komisija, 2016).

Migracija į ES iš jai nepriklausančių šalių, tapo viena opiausių šių dienų problema daugelyje valstybių narių, nes, atsisakius sienos kontrolės padidėjo migracija, vėliau, kai kurios šalys narės apribojo teisėtą imigraciją, todėl daugėja nelegalių imigrantų ir tokia politika sudaro sąlygas nelegaliam žmonių gabenimui per sieną. Vis dėlto ES sienos vis labiau užsisklendžia, todėl prieglobsčio prašymas tampa vienu pagrindinių būdų, kuriuo gali pasinaudoti asmenys neturintys ES pilietybės, tačiau norintys gyventi ES. Taigi, ES ribojant legalios migracijos galimybes, didėja nelegali imigracija (Kunzig, 2016, p. 266).

Europos Sąjungą – tai viena didelė organizacija, kurią sudaro 28 valstybės narės ir yra suverenios viena kitai. Visos šalys narės, savanoriškai ir demokratiškai sprendžia klausimus susijusius su Europos Sąjungos politika ir sutartimis.

Europos Sąjungos sutartis, kitaip dar vadinama Maastrichto sutartis, buvo pasirašyta 1992 metais ir įsigaliojo 1993 m. lapkričio 1d., tuo įsteigdama ES pilietybę. Šioje sutartyje yra įteisintos pilietinės ir politinės teisės, bei nuspręsta laikytis bendrų interesų šiose srityse:

- prieglobsčio politikoje;
- asmenų vykstančių per išorines ES sienas, atžvilgiu;
- atvykimo ir judėjimo sąlygos trečiųjų valstybių piliečių atžvilgiu;
- nuolatinio gyvenimo sąlygos;
- kova su nelegaliu darbu, imigracija ir gyvenimu (Taljūnaitė, 2005, p. 47, 48).

Europos Komisija Strasbūre parengė Komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui: dėl „Trečiųjų šalių piliečių integravimo

veiksmų plano“. Dokumente teigiama, kad šiuo metu ES gyvena 20 mln. ne ES piliečių ir sudaro 4 proc. visų ES gyventojų. ES jau keletą metų remia valstybių narių imigrantų integracijos politiką bei laikosi nuostatų, kad trečiųjų šalių piliečių užimtumui, socialinei ir švietimo sritims skiriamas nepakankamas dėmesys ir daroma prielaida, kad ne su ES piliečiais elgiamasi blogiau. Komunikate teigiama, kad Europos visuomenės gerovė, klestėjimas ir sanglauda ateityje priklausys nuo to, kaip lengvai teisėtai ES gyvenantys asmenys integruosis į visuomenę, o integracijos procesas laikomas bendru visų valstybių narių rūpesčiu. ES migracijos darbotvarkėje, nuolat analizuojami su trečiųjų šalių integracija susiję klausimai ir manoma, kad atėjo laikas sustiprinti visų valdžios ir ne tik institucijų požiūrį įgyvendinant migracijos politiką. Tuo tikslu sudarytas planas, kuriame numatyta politinė programa. Pagrindinis trečiųjų šalių integracijos aspektas yra sudaryti visiems lygias ir prasmingas galimybes dalyvauti visuomenės ir ekonominiame gyvenime.

Stebint užsieniečių integraciją ES nuolat atliekami įvairūs tyrimai, siekiantys nustatyti ar integracija vyksta sklandžiai ir kokios galimos kliūtys. Pagrindinėmis probleminėmis sritimis ES tyrėjai įvardina švietimą, darbo rinką ir deramo būsto įsigijimą.

Kuriant veiksmingą integracijos politiką būtina atkreipti dėmesį į tai, kad trečiųjų šalių gyventojai, kurie atitinka buvimo sąlygas, reikalauja ilgalaikės investicijos, kurioms reikia pakankamai socialinių, finansinių, veiksmingų ir sąžiningų integracijos priemonių. Tik tada, ilgainiui ši investicija bus naudinga visoms visuomenėms. Komunikate teigiama, kad integracijos procesas veiktų, reikia užtikrinti nuoseklias ir tęstines sistemas.

ES Trečiųjų šalių piliečių integracijos plane numatyti pagrindiniai politiniai prioritetais ir priemonės, kuriomis remiama integracija Europos Sąjungoje. Formuojant užsieniečių integracijos praktiką, buvo pastebėta, kad kuo greičiau asmuo integruojamas, tuo sėkmingiau vyksta integracija, todėl dokumente teigiama, kad integracija turi būti pradėta jau prieš atvykimą ir prieš išvykimą/atvykimą turi būti pradėtos taikyti priemonės, padėsiančios perkelti pabėgėlius. Labai reikalingas kalbos arba profesijos mokymas prieš atvykstant, nes tai labai paspartintų integraciją. Tačiau toks bendradarbiavimas tarp gimtosios ir tranzito šalies nėra išvystytas. EK teigimu, pabėgėlius reikėtų informuoti apie šalį, į kurią jie bus perkelti, kad jie galėtų įvertinti savo lūkesčius. Komisija planuoja pradėti projektus, kuriais vietos bendruomenėms, įskaitant perkėlimo programose dalyvaujančias bendruomenes, kurti prieš atvykimą/išvykimą taikomas priemones sutelkiant dėmesį į trečiąsias šalis iš anksto bendradarbiaujant su jomis.

Valstybėms narėms, stiprinant integracijos politiką, rekomenduojama pritraukti privataus sektoriaus atstovus įgyvendinant integracijos projektus, dalyvauti daugiašaliuose suinteresuotų subjektų įgyvendinamuose pabėgėlių perkėlimo projektuose bei teikti informaciją apie išvykimą, kad asmenys iš trečiųjų šalių būtų pasirengę atvykti į ES.

Švietimas ir mokymas yra laikomos svarbiausiomis integracijos priemonėmis ir rekomenduojama jas pradėti naudoti kuo anksčiau, nes įgyti gebėjimai laikomi stipriu tolimesnės integracijos pagrindu (EK Komunikatas, 2016). Kalbos integracija turi būti pradama kuo anksčiau ir suderintos su kitomis integracijos priemonėmis bei prieinamos vienodai vyrams ir moterims. Visi į visuomenę integruojami užsieniečiai vaikai turi teisę į mokslą, kad būtų užtikrintas tinkamas jų švietimas, o pedagogams atitinkamai reikia specialių įgūdžių mokyti vaikus, kurie galimai jau kurį laiką nelankė mokymo įstaigų. Tam, kad pabėgėliai greičiau integruotųsi į visuomenę, jie turi būti supažindinami su priimančios visuomenės įstatymais, kultūra ir vertybėmis. Ugdymas atlieka svarbų vaidmenį vaikų socializacijos procese ir didina sanglaudą bei tarpusavio supratimą.

Remiantis Komunikatu, Europos Komisija pasirengusi siūlyti priemones, trečiųjų šalių piliečiams, kuriomis skatins žemos kvalifikacijos žmonėms, kelti ją. Tai padaryti komisija bandys internetinės kalbos mokymo priemonės „*Erasmus+ Online Linguistic Support*“ (bus išpirkta 100000 internetinės kalbos mokymui skirtų licencijų), remis tarpusavio mokymo renginius susijusius su politikos priemonėmis, spręs konkrečius besimokančių migrantų poreikius, pasitelkiant Komisijos internetinę platformą „*School Education Gateway*“, suteiks galimybę vaikams dalyvauti ankstyvojo ugdymo sistemoje ir plėtos Europos vaikų ankstyvos priežiūros ir mokymo kokybės sistemą bei rengs žemos kvalifikacijos asmenų profesinės kvalifikacijos kėlimą. Tam būtina tinkamai parengti pedagogus, arba stengtis įdarbinti iš migrantų kilusius mokytojus.

Dar viena svarbi politinė priemonė – integracija į darbo rinką ir profesinio mokymo prieinamumas. Norint tapti priimančios šalies ekonominio ir socialinio gyvenimo dalyviu, būtina integruotis į darbo rinką. Siekiant, kad užsieniečiai išnaudotų savo potencialą, svarbu sudaryti lengvesnes sąlygas įgūdžiams patvirtinti ir kvalifikacijai pripažinti, tai ypač svarbu pabėgėliams neturintiems kvalifikaciją įrodančių dokumentų. Siekiant skatinti integraciją į darbo rinką, EK numatė sukurti internetinę perspektyvios praktikos saugyklą, kuria galėtų naudotis šalių narių atstovai formuojantys integracijos politiką. Komitetas numatė sukurti atvykstančiųjų kvalifikaciją vertinančią sistemą, kuri rinks ir kaupis informaciją apie kvalifikaciją kitose šalyse „*Europass*“ internetiniame tinklapyje, peržiūrės kvalifikacijos vertinimo sistemą trečiose šalyse. Komunikate, taip pat numatyta, kad finansuojant iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo lėšų, bus pradėti rengti projektai padedantys kuo greičiau užsieniečiams integruotis ir asimiliuotis į darbo rinką. Didelis dėmesys bus skiriamas moterų profesiniam mokymui bei integracijai į darbo rinką ir skatinamas imigrantų verslumas. Siekiant įgyvendinti šį tikslą, EK rekomenduoja valstybėms narėms, kuo anksčiau pradėti trečiųjų šalių pabėgėlių integraciją į darbo rinką, jeigu tikėtina, kad asmenims bus suteiktas prieglobstis, nedelsiant gauti profesinį mokymą, įvertinti ir pripažinti trečiųjų šalių kvalifikaciją ir skatinti užsieniečių verslumą.

Dar viena Komunikate numatyta priemonė yra gauti pagrindines paslaugas, taigi galimybė gauti tinkamą ir įperkamą būstą yra viena pagrindinių sąlygų, kad trečiųjų šalių piliečiai pradėtų gyvenimą

naujoje visuomenėje. Tačiau dėl pabėgėlių srauto ir jų ekonominės padėties, būsto įsigijimo klausimas yra pakankamai probleminis, todėl valstybės narės, nacionaliniu lygiu, turi spręsti skubaus apgyvendinimo klausimus, kurie kyla dėl pabėgėlių krizės. Klabant apie paslaugas, komunikate pakankamai didelis dėmesys skiriamas sveikatos apsaugai. Jau pirmojo integracijos etapo metu, būtina užtikrinti pabėgėliams kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas, todėl labai svarbu trečiųjų šalių piliečius supažindinti su šalies, kurioje jie yra sveikatos apsaugos sistema. Komisija įsipareigojo finansuoti projektus, kuriais bus skatinama laikytis geriausios patirties, susijusios su sveikatos priežiūros paslaugų teikimu, pažeidžiamiems asmenims. Komisija kartu su Europos ligų ir prevencijos kontrolės centru (ECDC) ir Tarptautine migracijos organizacija (TMO) sukūrė asmens sveikatos kortelę, kuri pagerina trečiųjų šalių piliečių sveikatos poreikius ir priežiūrą.

Komisija, kad padėti trečiųjų šalių piliečiams, priemonių plane numato naudoti ES fondus švietimo, apgyvendinimo ir socialiniais tikslais, stiprinti bendradarbiavimą su Europos investicijų banku, kad būtų užtikrintas reikiamų paslaugų finansavimas, skatins tarpusavio šalių ir miestų keitimąsi gerąja informacija sprendžiant apgyvendinimo uždavinius, remis geriausią patirtį sveikatos apsaugos sistemoje, sukurs specialius mokymo modulius sveikatos priežiūros specialistams, kad pastarieji skatintu trečiųjų šalių piliečius rūpintis savo sveikata.

Valstybėms narėms Komisija rekomenduoja aprūpinimo gyvenamu būstu srityje laikytis integruoto požiūrio ir užtikrinti koordinuotą politiką sudarant galimybes įsidarbinti, gauti sveikatos priežiūros ir socialines paslaugas ir bendradarbiauti nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis. Valstybėms narėms rekomenduojama kurti sveikatos priežiūros ekspertų tinklus, kuriuose dalyvautų įvairių sričių medicinos specialistai, psichinės sveikatos specialistai, į pagalbą būtų įtrauktos NVO, nuolat būtų stiprinama sveikatos priežiūros prevencija ir ankstyvas sveikatos problemų identifikavimas.

Kaip priemonę Komisija pateikė aktyvų dalyvavimą ir socialinę įtrauktį. Trečiųjų šalių piliečių dalyvavimas kuriant ir įgyvendinant integracijos politiką grįstas geresnių rezultatų siekimu, o tai galima padaryti dirbant kartu su specialistais. Integracija – tai ne vien švietimas, sveikata būstas, – tai taip pat reiškia aktyvų dalyvavimą vietos, regioniniame ir net nacionaliniame bendruomenės gyvenime, užmezgant ir palaikant ryšius su vietos gyventojais. Komunikate teigiama, kad siekiant sklandžios integracijos būtina skirti dėmesį lyčių, potencialiai pažeidžiamų asmenų, skirtingų religijų, tautinių mažumų padėčiai visuomenėje, kovai su diskriminacija ir teigiamo požiūrio skatinimui, taip pat kovai su rasizmu ir ksenofobija (pastaroji įgyvendinant tam tikras ES taisykles, turėtų būti sudedamoji veiksmingos integracijos dalis). Gerindama padėtį Europoje, Komisija pradės įgyvendinti kultūros, filmų ir meno programas, tokias kaip „*Kūrybiška Europa*“, kad skatintų skirtingų kultūrų dialogą, padės įgyvendinti jaunimo sporto ir laisvalaikio projektus (Erasmus+), skatins Europos savanorių projektus labiau orientuoti į darbą su pabėgėlius priimančiomis bendruomenėmis, rengs mokomąją medžiagą specialistams apie teisingą integraciją, pradės įgyvendinti įvairias ES lėšomis remiamas integracijos

programas ir projektus, toliau bendraus su Europos Parlamentu ir Taryba, sieks priimti kovos su diskriminacija direktyvą.

Šiuo klausimu šalims narėms Komisija rekomenduoja pasitelkti savanorystę, sporto ir kultūros renginius ir skatinti mainus su priimančia visuomene, didinti trečiųjų šalių piliečių dalyvavimą vietos demokratinėse struktūrose, investuoti į projektus, kurių paskirtis – kovoti su išankstiniu nusistatymu, kurti teisės aktus, kovoti su rasizmu ir ksenofobija, kovoti už užsieniečių teises, įgyvendinti trečiųjų šalių piliečiams skirtas pilietinio ugdymo programas, skatinančias integraciją į visuomenę ir formuojančias teigiamą supratimą apie tautos, kuri suteikė prieglobstį kultūrą ir vertybes.

Europos komisija numatė integracijos rėmimo priemones:

- *politikos koordinavimas* – imigrantų integracija yra politinis prioritetas, kuris turi būti įgyvendinamas įvairiuose srityse ir lygiuose (ES, nacionaliniu, regioniniu, vietos), būtinai įtraukiant į įgyvendinimą nevyriausybinės, pilietinės organizacijas, migrantų bendruomenes. Norint įgyvendinti anksčiau išvardintus uždavinius, ES turi aktyviai koordinuoti visų integracijoje dalyvaujančių vykdytojų veiklą, naudą integracijai, nuolat palaikyti ryšį su jais, bendradarbiauti sporto, kultūros, jaunimo, užimtumo ir socialinio įtraukimo į visuomenę srityse. Komisija atsižvelgdama į ES miestų darbotvarkę užmezgė partnerystę, kurioje daugiausia dėmesio skiriama trečiųjų šalių piliečių integracijai. Bendras ES valstybių narių politinis tikslas – reguliariai rengti susitikimus, kurių metu būtų aptariami integracijos politikos ir finansavimo klausimai ir taip stiprinti bendradarbiavimą su valdžios įstaigomis ir vietos pilietine visuomene;

- *finansavimas* – integracijos politikos įgyvendinimas ir jo sėkmė priklauso nuo strategijos, koordinuotumo, politinės sistemos ir tinkamos finansinės paramos. ES aktyviai finansavo integraciją, įgyvendino priemones, skatino ekonominę ir socialinę sanglaudą valstybėse narėse. Šiuo metu įgyvendinama 2014–2020 metų daugiametė finansinė programa, o valstybėms narėms pagal PMIF, nacionalinių programų įgyvendinimui, buvo skirta 765 mln. eurų. Kaip teigiama komunikate, ši suma mažesnė už praeitam laikotarpyje (2007–2013 buvo išleista 825 mln. eurų) ir akivaizdu, kad nepakankama. Valstybėms narėms siūloma integracijai pasinaudoti Europos struktūrinių ir investicijų fondų pinigais, nes tokia galimybė yra numatyta. Komisija 2017 metų biudžete numatė PMIF ir siekia stiprinti finansinę paramą valstybėms narėms, sėkmingam trečiųjų šalių piliečių integravimui.

Komisija įsipareigojo reguliariai prižiūrėti, kad valstybės narės įgyvendintu plane numatytus veiksmus, vertins pažangą, jeigu reikės nustatys papildomus veiksmus, teiks ataskaitas Europos Parlamentui ir Tarybai.

Europos Sąjunga, Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba 2014 metų balandžio 16 dieną, pasirašė reglamentą, kuriuo buvo įsteigtas Prieglobsčio migracijos ir integracijos fondas (PMIF). Fondo paskirtis – paskatinti Europos Sąjungos nares prisidėti prie trečiųjų šalių piliečių integracijos bei gauti finansavimą integracijos projektams vykdyti. Šiomis lėšomis, siekiama suteikti tarptautinę

apsaugą, skatinti integraciją, tobulinti integracijos procesą Europos visuomenėje, derinti integracijos ir priėmimo priemones, stebėti ir vertinti visas trečiųjų šalių piliečiams skirtas imigracijos ir integracijos strategijas, politiką ir priemones. Dokumentas įgaliojo nuo 2014 m. sausio 1 d., ir galios iki 2020 m. gruodžio 31 d. Šiuo reglamentu nustatomi finansinės paramos tikslai ir tinkami finansuoti veiksmai, tinkamų finansuoti veiksmų sistemos įgyvendinimas, analizuojami turimi finansiniai ištekliai ir jų paskirstymas, perkėlimo į ES nustatymo principai ir mechanizmas, Europos migracijos tinklo finansavimas. Bendrasis fondo tikslas – prisidėti prie veiksmingos migracijos srauto kontrolės ir bendrosios politikos prieglobsčio, papildomos apsaugos, laikinosios apsaugos klausimais, laikantis pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintų teisių ir principų.

Kalbant apie prieglobsčio procedūrą ir priėmimo sąlygas, daugiausia dėmesio skiriama trečiųjų šalių asmenims. Pirmiausia fondo lėšomis remiami šie veiksmai: visapusiška materialinė pagalba, įskaitant švietimą, mokymas, pagalbą pasienyje, sveikatos priežiūros ir psichologinės pagalbos teikimas, kalbos mokymas, vertėjavimas, švietimas, administracinių struktūrų, sistemų kūrimas ir tobulinimas, personalo, specialistų mokymas ir ruošimas, kad prieglobsčio prašytojai galėtų naudotis kuo kokybiškesnėmis paslaugomis, socialinės pagalbos, informacijos arba administracinės pagalbos teikimas, teisinės bei specifinės pagalbos teikimas.

Su apgyvendinimo infrastruktūra ir priėmimo sistemomis, fondo lėšomis remiami šie veiksmai: esamo apgyvendinimo ir paslaugų tobulinimas bei išlaikymas, administracinių struktūrų ir sistemų tobulinimas, kontaktavimas su vietos bendruomenėmis, tinkamas ir savalaikis informacijos teikimas visuomenei, valdžios atstovų konsultacijos ir pagalba, naujų sistemų kūrimas.

Finansavimas taip pat skiriamas trečiųjų šalių piliečių informuotumui didinti, kultūrinio dialogo skatinimui, gebėjimų bei kvalifikacijos vertinimui ir kvalifikacijos gavimui, įdarbinimo valstybėje galimybių didinimas, išsamūs kursai apie piliečių teises ir pareigas bei kalbų mokymas, prašymų dėl šeimos sujungimo tenkinimui.

Dokumente teigiama, kad fondo lėšomis remiami veiksmai, kurie vykdomi laikantis strategijos, atsižvelgiant į trečiųjų šalių piliečių integracijos poreikius vietos ir regiono lygiu, o trečiųjų šalių piliečiai gyvena šalyje narėje teisėtai arba jau pardėtas apgyvendinimo procesas. Tokiais veiksmais įvardinami:

- integracijos strategijų paieška, analizė, rengimas ir plėtojimas, ypač kai tinka vietos ir regiono lygmeniu, integracijos rodiklių gerinimas ir vertinimas bei keitimasis informacija apie gerąją praktiką;
- patarimai ir pagalba būsto įsigijimo klausimais, socialiniai, administraciniai ir teisiniai patarimai, pragyvenimo lėšos, taip pat socialinė ir sveikatos apsauga, socialinė rūpyba, vaikų priežiūra bei šeimos sujungimas;
- veiksmai, kuriais naujieji valstybės gyventojai supažindinami su juos priimančia visuomene, adaptacija, dalyvavimas pilietinime ir kultūriniame gyvenime, informacijos apie teises ir pareigas suteikimas;

- švietimo ir mokymo priemonės, kalbos mokymas, pasirengimo veiksmai įsidarbinimui;
- veiksmai, kuriais siekiama įgalinti užsieniečius gauti pajamas ir išsilaikyti patiems;
- veiksmai, kurie skatina dialogą tarp vietos gyventojų ir trečiųjų šalių piliečių, bei imigrantų pripažinimo bendruomenėje siekimas į procesą įtraukiant žiniasklaidą;
- galimybė gauti visas reikalingas paslaugas ir įsidarbinimo galimybes, nediskriminuojant atvykėlių;
- nuolatinis paramos gavėjų gebėjimų stiprinimas, tinklų kūrimas, keitimasis patirtimi ir gerąja praktika;

Šiuo metu veikia informatyvus fondo lėšomis sukurtas ir remiamas Europos migracijos tinklas (toliau – EMT). EMT – tai ES valstybių narių, Norvegijos ir Europos Komisijos tinklas, skirtas kaupti ir dalintis informacija susijusia su migracijos bei prieglobsčio sritimis. Lietuvoje LR Vyriausybės nutarimu, EMT veiklą vykdo Tarptautinė migracijos organizacijos Vilniaus biuras. Šiam projektui būtinas tolimesnis plėtojimas ir finansinė parama. Suma EMT skiriama pagal metinius fondo asignavimus ir darbo programą, kurioje nustatomi tinklo veiklos prioritetai. Finansinė parama šiam tinklui teikiama kaip dotacijos nacionaliniams informacijos centrams, o pastarieji turi užtikrinti tinkamą EMT veikimą. Komisija įsipareigoja stebėti, kaip vykdomos veiklos programos ir reguliariai teikti EMT plėtojimo ataskaitas valdybai. Lietuvai 2014–2020 metais iš PMIF bus skirta nemažiau 5 mln. euru.

Dokumente pateikiamas perkėlimo į ES prioritetinių šalių sąrašas:

1. Rytų Europa: Baltarusija, Moldova, Ukraina;
2. Somalio pusiasalis: Džibutis; Kenija; Jemenas;
3. Šiaurės Afrika: Egiptas, Libija, Tunisas;
4. Rytų Afrikos ir Didžiųjų ežerų regiono pabėgėliai;
5. Irako pabėgėliai Sirijoje, Libane, Jordanijoje;
6. Irako pabėgėliai Turkijoje;
7. Sirijos pabėgėliai regione.

Europos Komisija (2016), parengė Komunikatą Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai ir Tarybai. Tai pirmoji perkėlimo Europos Sąjungoje ir į Europos Sąjungą ataskaita. Dokumente teigiama, kad 2016 metais migracijos srautas, tačiau iš Italijos ir Graikijos perkeliama pakankamai mažai žmonių. Italija savo veiksmų plane įsipareigojo įkurti šešis migrantų valdymo centrus (keturi jau veikia), o Graikija penkis (veikia 4). Šie centrai veikia labai efektyviai ir veiksmingai – kasdien registruojamas didelis trečiųjų šalių piliečių skaičius. Įgyvendinant perkėlimo programas stebima tendencija: nors tempas ir lėtas, jau matomi teigiami požymiai, užsieniečiai perkeliama greičiau. Įgyvendinant perkėlimo programą pradžioje prašymų prieglobsčiui skaičius buvo nedidelis, tačiau nuo kovo mėnesio, prieglobsčio prašytojų skaičius gerokai padidėjo (nuo 20 iki 300 asmenų per dieną).

Kaip teigiama ataskaitoje, didelė problema laikoma pažeidžiamų tarptautinės apsaugos prašytojų, įskaitant ir nelydimus nepilnamečius, perkėlimas. Nors jiems numatyta pirmumo teisė, specialių perkėlimo procedūrų trūkumas labai ryškus. Reikalingi ekspertai nepilnamečių amžiui įvertinti, nes dažnai nepilnamečiai meluoja savo amžių, kad nebūtų atskirti nuo grupės.

Kaip didelė problema perkeliant pabėgėlius ataskaitoje įvardintos šios priežastys, kliūtys ir problemos: nepakankamas oficialių įsipareigojimų priimti migrantų skaičius; neteisingas valstybių narių pageidavimų dėl prieglobsčio prašytojų naudojimas; per ilgai ruošiami atsakymai dėl prašymo prieglobsčiui; saugumo patikros terminai; nepateisinti prašymų atmetimai; prieš perkeliant pabėgėlius į valstybes nares, trūksta informacijos apie šalį; nepakankamas kvietimų skirti ekspertus tenkinimas.

Ataskaitoje numatytos rekomendacijos trūkumų šalinimui. Pagrindinis rekomendacijos reikalavimas greitinti dokumentų ir patikrinimų įgyvendinimą ir labiau koordinuoti veiksmus su šalimis narėmis, bendradarbiaujant perkėlimo klausimais.

Kaip teigiama ataskaitos prieduose, Lietuva iš Graikijos iki 2016 m. kovo 15 d., įsipareigojo 80 pabėgėlių, bet perkėlė tik 6, tačiau Tarybos sprendimuose teisiškai numatyta perkelti 420 asmenų. Iš Italijos iki 2016 m. kovo 15 d., Lietuva nebuvo įsipareigojusi perkelti nei vieno pabėgėlio ir neperkėlė. Tačiau Taryba nusprendė, kad teisiškai į Lietuvą turėtų būti perkeltas – 251 pabėgėlis.

Europos Sąjungos valstybės narės ir jų gyventojai, nuolat susiduria su neteisėtos migracijos iššūkiais ir ne ES šalių gyventojų prieglobsčiu, integracija bei jos įgyvendinimo politika. Pastaroji problema yra vienas svarbiausių ES politinės darbotvarkės dalių, formuojant migrantų integracijos politiką (Blažytė, 2015, p. 108).

2.2. Lietuvos Respublikos dokumentai reguliuojantys prieglobsčio suteikimą Lietuvoje

Svarbiausias pabėgėlių teisės šaltinis yra tarptautinės sutartys. Pagrindine tarptautine sutartimi laikoma 1951 m. Ženevos konvencija dėl pabėgėlių statuso ir 1967 m. Niujorko protokolai. Šių teisės aktų pagrindu, užsieniečiai patiriantys smurtą nuolatinio gyvenimo valstybėje, arba jeigu jų gyvybei gresia pavojus, dėl religijos, įsitikinimų, kultūros ar rasės, gali kreiptis dėl pabėgėlio statuso Lietuvoje bei gauti joje prieglobstį. Remiantis šiais dokumentais Lietuva tapo prieglobsčio prašytojus priimančia šalimi ir pagal konvencijos nuostatas įsipareigojo ginti savo šalies teritorijoje esančius pabėgėlius, sudaryti sąlygas jiems integruotis, taikant prieglobsčio sistemą (Vysockienė, 2005, p. 27).

Lietuvos Respublikos Seimas 1995 m. liepos 4 d. priėmė įstatymą „Dėl pabėgėlių Lietuvos Respublikoje statuso“, kuris įsigaliojo 1997 m. liepos 27 d. Vėliau 1999 m. liepos 1 d. Lietuvos Respublikoje įsigaliojo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ įgyvendinimo įstatymas, kurį keitė 2000 m. rugsėjo 1 d., Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl pabėgėlio statuso“. Pastarasis pakeitė 1997 metais įsigaliojusį „Dėl pabėgėlių Lietuvos Respublikoje statuso“ įstatymą.

Visus projekte paminėtus teisės aktus 2004 m. balandžio 29 d., pakeitė įsigaliojęs Lietuvos Respublikos įstatymas Nr. IX–2206 „Dėl užsieniečių teisinės padėties“. Šis įstatymas numato užsieniečių atvykimo, išvykimo, buvimo, gyvenimo, prieglobsčio, integracijos natūralizacijos, apskundimo tvarką bei reglamentuoja kitus su užsieniečiais susijusius teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimus. Kalbant apie užsieniečių gavusių leidimą gyventi Lietuvoje integraciją, įstatyme numatyta, kad Lietuvos Respublika turi sudaryti sąlygas dalyvauti politiniame, socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame valstybės gyvenime. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustatyta tvarka užsieniečiai turi teisę gauti valstybės paramą, ministras gali įgaluoti institucijas, įstaigas, savivaldybes, o kartu ir nevyriausybinės organizacijas įgyvendinti Lietuvos valstybės paramos teikimą užsieniečių integracijai, o savivaldybės sudariusios sutartis su socialinės apsaugos ir darbo ministro įgaliota įstaiga, atsako už teikiamos paramos administravimą. Įstatyme aiškiai apibrėžtos prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos sritys: valstybinės kalbos mokymas, švietimas, užimtumas, aprūpinimas būstu, socialinė ir sveikatos apsauga, visuomenės informavimas apie užsieniečių integraciją.

Kitas aktualus teisės aktas yra LR Vidaus reikalų ministro 2016 m. vasario 24 d. įstatymas Nr. 1V-131 „Dėl prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. Įsakyme teigiama, kad aprašas reglamentuoja užsieniečių prašymų suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje pateikimo, nagrinėjimo, nustatymo, valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo bei su tuo susijusių valstybės išlaidų kompensavimo, medicininės apžiūros, perkėlimo į Lietuvos Respublikos teritoriją, kelionės dokumentų išdavimo, pabėgėlio statuso suteikimu ir panaikinimu Lietuvos Respublikoje priėmimo ir vykdymo tvarką, bei institucijų įgyvendinančių nuostatas kompetenciją.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 22 d. nutarimu Nr. 628 „Dėl užsieniečių, kuriems reikia prieglobsčio, perkėlimo į Lietuvos Respublikos teritoriją“, siekdama solidariai prisidėti prie teisingo atsakomybės pasidalijimo pasiskirstant ES narėms užsieniečių kuriems reikia prieglobsčio srautą ir pritariama, kad iki 2017 m. gruodžio 31 d., iš trečiųjų šalių į Lietuvą bus perkelti – 1105 užsieniečiai. Vyriausybė pavedė Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai koordinuoti užsieniečių perkėlimą į LR teritoriją, parengti perkėlimo tvarkos aprašą. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pavesta organizuoti integracijai skirtų papildomų lėšų gavimą ir administravimą, LR teisės aktų nustatyta tvarka organizuoti ir koordinuoti užsieniečių integraciją į valstybės gyvenimą. Finansų ministerija įpareigota parūpinti lėšas iš valstybės biudžeto 2016 ir 2017 metų integracijos projektų įgyvendinimui, LR sveikatos apsaugos ir švietimo ir mokslo ministerijai, pagal kompetenciją dalyvauti užtikrinant reikiamų paslaugų teikimą, užsieniečių perkėlimo ir integracijos procese.

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministras, 2014 m. gruodžio 31 d., įsakymu Nr. A1-683, patvirtino 2015-2017 metų „Užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo veiksmų planą“ ir pasiūlė savivaldybėms pagal kompetenciją dalyvauti vykdant plane numatytas priemones. Šio plano

tikslas – integruoti užsieniečius į Lietuvos visuomenės gyvenimą ir skatinti visuomenės toleranciją pabėgėlių užsieniečių atžvilgiu, bei stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą užsieniečių integracijos srityje, tuo pačiu vykdant stebėseną.

Kaip teigiama bendruose nuostatose, užsieniečių integracija yra abipusis užsieniečių ir priimančios visuomenės adaptacijos procesas, kurio metu, ne tik PGU ruošiami adaptacijai Lietuvoje, bet ir bendruomenės ruošiamos užsieniečius priimti į savo gyvenimą.

Planas įgyvendinamas iš LR valstybės biudžeto ir iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (toliau – PMIF) 2014-2020 metų nacionalinės programos, EK patvirtintų lėšų. Už plano įgyvendinimą atsakinga Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Ministerija išsikėlė sau tokius uždavinius:

- *teikti užsieniečiams integracines priemones ir informaciją, bei gerinti gebėjimus integruotis į darbo rinką* (organizuoti kalbos, tautos kultūros mokymus, teikti socialinę, psichologinę teisinę pagalbą, viešinti informaciją apie paslaugų prieinamumą užsieniečiams Migracijos departamente prie Vidaus reikalų ministerijos, vyriausiųjų policijos komisariatų Migracijos tarnybose, Lietuvos bei teritorinėse darbo biržose, užsieniečių integracijos bei konsultavimo centruose ir savivaldybėse);

- *tobulinti užsieniečių švietimo priemones* (teikti kuo daugiau pagalbos iš užsienio atvykusiems mokiniams, užtikrinti atvykėlių lygias galimybes ugdymo procese, užtikrinti valstybinės kalbos mokėjimą, bei LR Konstitucijos pagrindų žinojimą, egzaminų organizavimą ir vykdymą);

- *skatinti užsieniečių dalyvavimą visuomenės gyvenime ir veikloje* (tobulinti teisės aktus, reglamentuojančius, užsieniečių profesinės kvalifikacijos pripažinimą);

- *informuoti užsieniečius apie pozityvius migracijos aspektus* (teikti visapusišką informaciją apie užsieniečių integraciją į visuomenę masinėse informavimo priemonėse, organizuoti švietėjiškus renginius, teikti informaciją apie užsieniečių integraciją darbdaviams);

- *stiprinti specialistų, dirbančių užsieniečių integracijos ir teisėtos migracijos srityse, bendradarbiavimą ir gebėjimus* (organizuoti mokymus specialistams dirbantiems migracijos ir integracijos srityse, sveikatos ir socialinės paslaugas teikiantiems darbuotojams, stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą, pvz. mokymus, renginius ir kt., taip pat sukurti internetinę svetainę, kurioje galima būtų rasti informaciją apie užsieniečių integracijos Lietuvoje ir užsienyje klausimus, taip pat numatyta įsteigti konsulinį integracijos forumą, kuriame aktyviai dalyvautų užsienio atstovai, migracijos ir nevyriausybinių organizacijų ekspertai, aptariamais užsieniečių integracijos klausimais);

- *formuoti užsieniečių integracijos politiką* (parengti nacionalinį strategijos dokumentą, parengti integracijos veiksmų planą, vykdyti integracijos procesą stebėseną ir tyrimus).

Visiems šiems uždaviniams įgyvendinti SADM yra numaćiusi 547 000 eurų. Užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo 2015-2017 metų plane numatytos priemonės, daugumoje

finansuojamos iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo. Europos Komisija 2015 metais patvirtino 2014-2020 metų PMIF nacionalinę programą.

Europos Komisija 2015 m. kovo 20 d., pasirašė sprendimą C(2015) 1731, kuriuo patvirtinama Lietuvos nacionalinė programa dėl paramos iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo 2014–2020 metų laikotarpiu. Šiuo sprendimu patvirtinta Lietuvos nacionalinė programa ir nustatyta, kad Prieglobsčio migracijos ir integracijos fondas Lietuvos nacionalinei programai skiria 9 632 277 eurų.

Lietuvos PMIF 2014–2020 metų nacionalinė programa (toliau – NP) parengta remiantis ES ir nacionaliniais teisės aktais, ypatingai atsižvelgiant Lietuvos migracijos politikos gairėse numatytus tikslus ir laikantis partnerystės principo. Programai skirtu finansavimu siekiama gerinti gyvenimo sąlygas užsieniečių registracijos centre (toliau – URC), tobulinti procedūras URC ir pasienio kontrolės punktuose, prieglobsčio prašančių žinių apie teises ir pareigas gilinimui, adaptacijai, pagerinti trečiųjų šalių piliečių (toliau – TŠP) integracijos politiką, gerinami kalbos įgūdžiai, kitos ekonominės ir socialinės kompetencijos, gerinami santykiai su vietos bendruomenėmis.

Dokumente išvardinti pagrindiniai prieglobsčio sistemos trūkumai: nepakankamos apgyvendinimo ir priėmimo sąlygos, ypač atsižvelgiant į pažeidžiamų asmenų poreikius, nepakankama PP apklausų kokybė, nepakankamas PP paslaugų teikimo finansavimas, nepakankama specialistų dirbančių su užsienio imigrantais kompetencija, taip pat nesuforuota integracijos politika, trūksta dialogo tarp politiką formuojančių suinteresuotų grupių, neigiamas požiūris į migraciją.

Sprendime numatyti pagrindiniai tikslai skirti užsieniečių integracijai ir grąžinimui į tėvynę. Kalbant apie integraciją, pateikti pagrindiniai tikslai nacionaliniam tikslui pasiekti:

- prieglobsčio prašančiųjų apgyvendinimo sąlygų gerinimas (URC esamo pastato remontas ir naujo URC statybos);
- sąlygų apklausoms atlikti ir procedūroms vykdyti sukūrimas (pagerinti prieglobsčio procedūrų kokybę ir greitį, įsigyjant visą reikalingą įrangą ir patalpas);
- EURODAC (centralizuota sistema Europoje, kurioje pateikiami trečiųjų valstybių piliečių, teikiančių prašymus dėl prieglobsčio vienoje iš Europos Sąjungos valstybių narių, pirštų atspaudai) sistemos įsigijimas ir priežiūra (siekiant užtikrinti tinkamą, savalaikį ir kokybišką procedūrų sienos apsaugos ir migracijos tarnybos punktuose atlikimą, reikalinga speciali sistema, reikalinga PP parašymų priėmimo procedūroms atlikti, taip pat nacionaliniu lygiu, nuolat reikalingas šios sistemos atnaujinimas);
- paslaugų teikimas prieglobsčio prašantiems (visą prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimo laikotarpį suteikti ne tik maistą ir gyvenamąsias patalpas, bet ir rūpintis teisiniais, vertėjavimo, sveikatos, socialiniais, psichologiniais, transporto ir kitais klausimais);
- specialistų, dirbančių prieglobsčio srityje gebėjimų stiprinimas (mokymai, darbas su įvairių kultūrų atstovais, keitimasis gerosios praktikos patirtimi, naudojimasis Europos prieglobsčio paramos biuro (EPPB) priemonėmis);

- sistemos apie kilmės šalis ir statistinių duomenų apie prieglobstį rinkimo tobulinimas (būtina tobulinti statistinių duomenų rinkimo ir analizės sistemas įgyvendinant įsipareigojimus ES. Tokia programa laikoma – IĮPS, išankstinio įspėjimo ir pasirengimo programa);

- priėmimo sąlygų stebėseną (siekiama nuolat gauti kuo daugiau informacijos apie išskylančias problemas, būtina parengti nuolatinę stebėsenos ir kontrolės sistemą PP priėmimo sąlygoms pasienyje ir URC);

- Lietuvos nacionalinės užsieniečių integracijos strategijos parengimas (PMIF lėšos turi būti skiriamos integracijos strategijai parengti);

- paslaugų TŠP teikimas (jei TŠP tam tikrose vietose bus apgyvendinti gausiau, būtina tokiuose vietovėse finansuoti integracijos centrus teikiančius įvairias paslaugas, o ypatingas dėmesys turi būti skiriamas valstybinės kalbos mokymui ir siekiui palengvinti asmenims integruotis į darbo rinką, beje visa tai remiama PMIF lėšomis);

- tolerancijos skatinimas (laikoma viena didžiausių problemų kalbant apie pabėgėlius, nes tai laikoma veiksniumi trukdančiu TŠP sėkmingai integruotis kitoje šalyje, dėl vietinių gyventojų neigiamo požiūrio, todėl labai svarbu pasitelkiant žiniasklaidą informuoti visuomenę apie pabėgėlius, rengti bendrus renginius vietos bendruomenėse ir skatinti abipusį supratimą bei toleranciją);

- integracijos politikos stebėseną (siekiama užtikrinti sėkmingą integracijos procesą, būtina vykdyti įgyvendinimo stebėseną);

- migracijos ir integracijos informacinė platforma (būtina sukurti visiems prieinamą interneto svetainę, kurioje būtų galima susipažinti su informacija apie TŠP integracijos problemas, PMIF, straipsniai apie prieglobstį gavusius užsieniečius);

- praktinis bendradarbiavimas ir gebėjimų stiprinimo priemonės (siekiama didinti integracijos priemonių veiksmingumą, būtina taikyti įvairius mokymus ir priemones specialistų kvalifikacijai ir kompetencijai kelti).

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija siekdama tinkamai administruoti PMIF lėšas ir pasiruošti numatytam laikotarpiui, sudarė programos rengimo darbo grupę, kuria sudaro valstybinių institucijų, NVO ir tarptautinių organizacijų atstovai. Ši darbo grupė atsakinga už bendradarbiavimą su Europos Komisija ir PMIF lėšų įsisavinimą nacionalinių lygiu.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2014 m. sausio 22 d., patvirtino nutarimą Nr. 29 „Dėl migracijos politikos gairių patvirtinimo“, kuriuo turi vadovautis ministerijos, Vyriausybės įstaigos, valstybinės institucijos, pagal kompetenciją priimdamos sprendimus, ruošdamos teisės aktus ir svarstydamos ES siūlomus teisės aktus bei rengdamos LR poziciją dėl pasiūlymų.

Migracijos politikos gairėse (2014), teigiama, kad Lietuvos migracijos politika – tai visuma visuomenės veiksmų migracijos srityje, vykdomų atsižvelgiant į nacionalinius ypatumus ir bendrus migracijos politikos aspektus. Migracijos politikos gairėmis (toliau – Gairės), rekomenduojama

vadovautis savivaldybėms ir kitoms Vyriausybei neatskaitingoms valstybinėms institucijoms. Gairių tikslas – nustatyti svarbiausius migracijos politikos tikslus ir principus, įvardinti pagrindines migracijos politikos kryptis, kurios užtikrintų migracijos srautų valdymą. Gairėse nagrinėjami šie migracijos politikos klausimai: emigracija ir grįžtamoji migracija, imigracija, užsieniečių integracija, prieglobstis, neteisėta imigracija. Lietuva, savo ruožtu įsipareigoja formuoti bendrą ES migracijos politiką ir užtikrinti nacionalinius ir bendrus ES interesus.

Gairėse išsamiai išdėstyta bendra su emigracijos srautais susijusi informacija, demografinė padėtis bei globalizacija ir ūkio integracija. Kaip teigiama dokumente, Statistikos departamento duomenimis 2004-2012 metais, užsieniečių integracija buvo nedidelė – apie 3 tūkstančius asmenų per metus, o po krizės 2009-2010 metais, šis skaičius dar sumažėjo. Apie trečdalį visų imigruojančių į Lietuvą, sudaro ES piliečiai (lenkai, latviai), tačiau kalbant apie trečiąsias šalis, apie 70 proc. visų imigruojančiųjų sudaro Rusijos, Baltarusijos ir Ukrainos piliečiai.

Gairėse teigiama, kad Lietuva neturi ilgalaikės integracijos politikos ir institucijos atsakingos už jos formavimą, trūksta institucinio integraciją įgyvendinančių institucijų darbo. Užsieniečių integraciją Lietuvoje dažniausiai vykdoma iš ES pabėgėlių ir trečiųjų šalių integracijai skirtų fondų lėšų, o nevyriausybinių organizacijų tapo bene svarbiausiu užsieniečių integracijos infrastruktūros elementu.

Gairėse numatyti šie tikslai: siekti emigracijos mažėjimo, o grįžtamosios emigracijos didėjimo, užtikrinti darbo jėgos pritraukimo politiką, sudaryti užsieniečiams sąlygas efektyviai integruotis į visuomenę, tobulinti migracijos procesų valdymą siekiant išvengti nelegalios migracijos, aktyviai ir savalaikiai dalyvauti ES integracijos politikos formavimo procese, plėsti politinį dialogą su trečiosiomis šalimis.

Gairėse numatyti pagrindiniai migracijos politikos principai:

- atrankos principas (Lietuvos ūkio plėtros ir darbo rinkos poreikius reguliuojanti migracijos politika, kuri vykdoma taip, kad valstybėje būtų užtikrinta darbo rinkos poreikių atitiktis);
- darbo jėgos kompensavimo principas (darbo jėga iš trečiųjų šalių kompensuojama tik tada, kai darbuotojų trūkumo negali kompensuoti vietiniai gyventojai);
- integravimo principas (užsieniečiai gavę prieglobstį Lietuvoje, dalyvauja integracijos programose, o Lietuvos gyventojams ugdomas pakantumas ir tolerancija kitataučiams);
- perspektyvumo principas (užsieniečiai sėkmingai įvykdę integraciją į visuomenę, įgyja teisę siekti nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje);
- patrauklumo principas (lengvinti našta užsieniečiams ir institucijoms diegiant elektroninių migracijos bylų sistemą);
- atsparumo principas (migracijos sistema turi būti atspari sukčiavimui ir piktnaudžiavimui);
- darnos principas (migracijos politikos nuostatos derinamos su Lietuvos narystės ES įsipareigojimais ir kitų sričių Lietuvos valstybės politika).

Kalbant apie pagrindines integracijos kryptis, gairėse teigiama, kad LR teisės aktuose būtina aiškiai apibrėžti užsieniečių integracijos sąvoką. Dokumente teigiama, kad sėkmingas imigracijos politikos įgyvendinimas priklauso nuo efektyvaus integracijos politikos įgyvendinimo, nes išsami ir ilgalaikė integracijos politika yra užsieniečių integracijos politikos pagrindas. Tam reikalinga paskirti atsakingą instituciją, kuri formuotų užsieniečių integracijos politiką. Gairėse teigiama, kad būtina į integracijos procesą įtraukti NVO, kurios finansuojamos ES lėšomis skirtomis pabėgėlių integracijai ir integraciją vykdyti valstybės bei vietos lygmenimis, atsižvelgiant į kylančias integracijos problemas. Integracijos procesas turi būti nuolat analizuojamas, o kad integracija būtų efektyvi būtina skatinti visuomenės toleranciją ir pakantumą. Pagrindines integracijos priemones tikslinga perkelti į strateginius dokumentus.

Kuriant ir įgyvendinant užsieniečių integracijos politiką, būtina vadovautis šiais principais:

- žmogaus teisių ir lygių galimybių visose gyvenimo srityse užtikrinimo;
- nuolatinio gyvenimo statuso arba pilietybės suteikimo;
- socialinės nelygybės, pažeidžiamumo ir išnaudojimo mažinimo;
- darbo ir gyvenimo sąlygų stebėsenos atlikimo;
- atstovavimo stiprinimo (Migracijos politikos gairės, 2014).

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2017 m. kovo 8 d., pasirašė nutarimą Nr. 171 „Dėl prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, kurio paskirtis pasiūlyti savivaldybėms dalyvauti įgyvendinant šį nutarimą ir savivaldybių administratorius ar jų įgaliotus asmenis įpareigoti teikti ataskaitas Migracijos departamentui prie LR VRM iki kiekvienų metų liepos 1 d., apie savivaldybės teritorijoje esančias savivaldybės nuosavybės teise priklausančias apgyvendinimo patalpas arba laikiną būstą, kuriuos būtų galima panaudoti prieglobsčio prašantiems apgyvendinti. Šį nutarimą vykdyti taip pat pavesta centralizuotam valdomo valstybės turto valdytojui, ministerijoms, Vyriausybės įstaigoms, valstybinėms įstaigoms ir institucijoms.

Aprašas reglamentuoja prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo patalpų, laikino būsto ir vietos laikinam būstui įrengti sąrašo sudarymą, reikalavimus vietoms, sąlygoms, materialinėms sąlygoms ir procedūroms bei skiriamų lėšų dydžius užsieniečiams. Aprašas netaikomas nepilnamečiams be palydovo ir asmenims apgyvendintiems VSAT prie LR VRM.

Pagrindiniai prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo reikalavimais laikomi šie: vyrai apgyvendinami atskirai nuo moterų išskyrus šeimas; jei nėra objektyvių priežasčių, dėl kurių turėtų būti apgyvendinami atskirai, vienos šeimos nariai apgyvendinami kartu ar gretimuose neizoliuotose patalpose užtikrinant jiems privatumą; nepilnamečiai apgyvendinami su teisėtais jų atstovais; prieglobsčio prašytojai gali būti apgyvendinti pagal kilmę, valstybę, religiją ir kitas aplinkybes; parenkant patalpas atsižvelgiama į asmenų pažeidžiamumą, su tokiais asmenimis apgyvendinami šeimos nariai.

Pabėgėlis teisę į laikiną prieglobstį praranda, kai priimamas galutinis sprendimas dėl prieglobsčio suteikimo arba ne, perkėlimo gyventi į VSAT arba į kitą būstą (patalpas), jei prašymas nagrinėti perduodamas kitai ES šaliai narei. Išvykimą iš Laikinių patalpų organizuoja VSAT arba teritorinės policijos įstaigos pareigūnai.

2.3. Pagrindinės prieglobsčio prašytojų teisės ir institucijos įgyvendinančios migracijos politiką Lietuvoje

Situacijos, kada vyksta masiniai pabėgėlių antplūdžiai iš krizės ištiktų šalių, griaua tam tikrus stereotipus, pabėgėlio statuso nustatymas ir reikalingų procedūrų atlikimas paprastai yra individualus. Tačiau antplūdžio metu, esant dideliame žmonių srautui, dirbti individualiai nepavyksta. Nesant galimybei pasilikti valstybėje ilgam laikui, valstybė į kurią atvykstama, privalo leisti pasilikti pabėgėliams laikinai. (Vysockienė, 2005, p. 227). Prieglobsčio prašytojams turi būti garantuojamos pagrindinės žmogaus teisės:

- nebaudžiamumas jei atvyko neteisėtai, judesio laisvės ne ribojimas išskyrus viešosios tvarkos ir sveikatos palaikymo klausimais;
- turi būti suteikiamos pagrindinės pilietinės teisės;
- turi būti patenkinti būtinieji poreikiai (maistas, pastogė, higienos reikmenys);
- negalima elgtis su šiais asmenimis nežmoniškai ar žiauriai;
- jie neturi būti diskriminuojami;
- jie turi būti pripažinti teisinių santykių subjektais, turėti teisę gauti teises ir administracines paslaugas;
- apgyvendinant būtina atsižvelgti į saugumą ir prieglobstį suteikusios valstybės interesus;
- turi būti gerbiama ir saugoma šeimos vienybė, ir teikiama visokeriopa pagalba ieškant šeimos narių;
- turi būti tinkamai apsaugoti nepilnamečiai ir nelydimi vaikai;
- turi būti leista siųsti ir gauti laiškus;
- turi būti leista gauti artimųjų materialinę paramą;
- turi būti sudarytos galimybės registruoti civilinės būklės aktus;
- savalaikiai priimti ilgalaikį pabėgėlio padėties sprendimą;
- sudaryta galimybė pergabenti turtą į šalį, kurioje bus suteikta ilgalaikė apsauga;
- turi būti imamasi visų priemonių, kad palengvinti savanorišką grįžimą (Vysockienė, 2005, p. 227-228).

Pagrindinės Lietuvos institucijos formuojančios bei įgyvendinančios migracijos ir integracijos politiką:

- *Vidaus reikalų ministerija* yra pagrindinė institucija formuojanti migracijos (išskyrus ekonominės) politiką (Europos migracijos tinklas, 2017).

- *Migracijos departamentas* yra centrinė įstaiga, kuri įgyvendina valstybės politiką (netaikoma ekonominei emigracijai) (Europos migracijos tinklas, 2017).
- *Migracinės tarnybos* yra pagrindinės teritorinės įstaigos, kurios išduoda leidimus užsieniečiams gyventi Lietuvoje. Jos pavaldžios Policijos departamentui (Europos migracijos tinklas, 2017).
- *Valstybės sienos apsaugos tarnyba (VSAT)*, saugo valstybės sieną ir užsiima neteisėtos imigracijos kontrole (Europos migracijos tinklas, 2017).
- *Užsieniečių registracijos centre (URC)*, laikomi sulaikyti užsieniečiai ir apgyvendinami prieglobsčio prašytojai (Europos migracijos tinklas, 2017).
- *Pabėgėlių priėmimo centras (PPC)*, įstaiga, kurioje apgyvendinami prieglobstį gavę užsieniečiai ir nelydimi nepilnamečiai užsieniečiai (Europos migracijos tinklas, 2017).
- *Užsienio reikalų ministerija (URM)*, dalyvauja įgyvendinant vizų politiką, diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos išduoda vizas, priima dokumentus, juos legalizuoja (Europos migracijos tinklas, 2017).
- *Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM)* formuoja, o darbo birža įgyvendina valstybės politiką ekonominės migracijos srityje, išduoda leidimus dirbti (Europos migracijos tinklas, 2017).
- *Tarptautinė migracijos organizacija Vilniaus biuras* vykdo pagalbą susijusią su savanorišku užsieniečių grįžimą į tėvynę, vykdo projektus susijusius su užsieniečių integracija Lietuvoje, moko pareigūnus ir valstybės tarnautojus, dirba prekybos žmonėmis prevencijos srityje (Europos migracijos tinklas, 2017).
- *Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro regioninis biuras* turi atstovą Lietuvoje, kurio pagalba vykdo mokymus ir teikia informaciją susijusią su pabėgėlių teisėmis (Europos migracijos tinklas, 2017).
- *Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų ir Demografinių tyrimų institutai* atlieka tyrimus migracijos srityje (Europos migracijos tinklas, 2017).
- *Tolerantiško jaunimo asociacija* vykdo imigrantų integracijos projektus (Europos migracijos tinklas, 2017).

Gerinant pabėgėlių situaciją Lietuvoje, ES finansuojamus projektus aktyviai įgyvendina pagrindinės nevyriausybinės organizacijos: Raudonojo Kryžiaus draugija ir Caritas. Šios nevyriausybinės organizacijos vykdo projektus iš Europos pabėgėlių fondo lėšų.

Lietuvos Caritas - tarptautinė katalikiška organizacija, kuri vykdo humanitarinę veiklą visame pasaulyje, teikiant socialines paslaugas. NVO Caritas tikslas padėti vargstantiems, o vertybe laikomas žmogaus orumas. Viena iš daugelio labdaros organizacijos veikų, socialinė pagalba pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams. Caritas siekia sumažinti socialinę atskirtį ir skurdą, vykdo prekybos žmonėmis prevenciją ir teikia pagalbą prekybos žmonėmis aukoms.

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Draugija vykdo prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių paramos projektus, finansuojamus iš ES lėšų: „Pabėgėlių integracijos centras“, skirtas skatinti pabėgėlių integraciją į visuomenę; „Tiltas į sėkmingą integraciją“, skirtas kurti dialogą tarp apgyvendintų pabėgėlių ir vietos gyventojų, siekiant skatinti atvykėlių savarankiškumą ir ekonominę nepriklausomybę; „Klaipėdos migrantų centras“ – tai tęstinis projektas, kurio pagrindinis tikslas – galimybių naudotis viešomis ir privačiomis paslaugomis pabėgėliams mokymas ir konsultavimas.

Integraciją gali vykdyti ir kitos PPC paskelbtuose konkursuose dalyvaujančios įstaigos ir organizacijos galinčios teikti socialinę pagalbą ir padėti įgyvendinti PGU integraciją.

Prieglobstį gavusių užsieniečių patogumui, sukurta internetinė svetainė – mokomoji priemonė, kurioje išsamiai aiškinama, kokiomis elektroninėmis paslaugomis ir kaip gali naudotis užsieniečiai. Svetainė vadinasi „Kasdieninės e. paslaugos PGU“.

Apibendrinant galima teigti, kad Europos Sąjunga kuria strategijas, kaip suvaldyti imigrantų srautus, pagreitinti ir pagerinti integracijos sąlygas. Remiantis valstybių praktika, prieglobsčio suteikimo tvarka ir dokumentų rengimas, nuolat papildomi ir tobulinami. Lietuva remdamasi Europos Sąjungos teisine baze, parengė savo užsieniečių integracijos strategiją ir ją pagal poreikį įgyvendina. Vienas iš pagrindinių veiksnių siekiant tobulinti teisinę prieglobsčio suteikimo ir integracijos politikos – ankstesnių strategijų ataskaitų analizė, kuri atspindi proceso stipriąją ir silpnąją praktiką. Remiantis išanalizuota patirtimi, Europos, nacionaliniu, regioniniu bei savivaldos lygmenimis valstybinėms įstaigoms buvo parengtos pabėgėlių integracijos koordinavimo gairės. Lietuvoje yra pakankamai valstybinių ir nevyriausybinių organizacijų vykdančių migracijos politiką, todėl darbo pasiskirstymas vyksta žemėjančia tvarka – nuo Valstybės valdymo aparato, palaipsniui prieinama prie savivaldybių.

3.PRIEGLOBSTĮ GAVUSIŲ UŽSIENIEČIŲ INTEGRACIJOS PROCESAS VALSTYBĖS IR VIETOS SAVIVALDOS LYGMENIU

Europos Migracijos tinklas kartu su LR Nacionaliniu informacijos centru, 2016 metais parengė metinę politikos ataskaitą už 2015 metus. Ataskaitos tikslas – įvertinti migracijos ir prieglobsčio politikos įgyvendinimo Lietuvoje rezultatus ir aktualias problemas, įtakojančias sėkmingą grįžtamosios emigracijos bei pabėgėlių integracijos įgyvendinimą. Ataskaitoje pateikiama išsami politinių priemonių statistika. Kaip teigiama ataskaitoje, Lietuvoje 2015 metais prieglobstį gavusiems 178 užsieniečiams, buvo suteikta valstybės parama integracijai.

Ataskaitoje teigiama, kad 2015 metais fiksuota mažiau atvykėlių, kertančių valstybės sieną nelegaliai, tačiau padaugėjo neteisėtų žmonių gabenimo atvejų. Pastaraisiais metais, gerokai išaugo nelegali imigracija iš Vietnamo. Iš visų Užsieniečių registracijos centre apgyvendintų užsieniečių – 51 proc. sudaro šios šalies piliečiai, todėl inicijuotas susitarimo su Vietnamo Socialistine Respublika dėl asmenų readmisijos sudarymas.

Prieglobstis Lietuvoje 2015 metais suteiktas 86 užsieniečiams iš 291 prašymo pateikusių (2014 metais 177 iš 496 prašymus pateikusių). Lietuva solidariai su kitomis ES šalimis narėmis solidariai prisidėjo prie migracijos krizės valdymo priemonių, dalyvavo Frontex (agentūra padedanti ES ir asocijuotosioms Šengeno šalims valdyti savo išorės sienas, visoje ES suderina sienų kontrolę, taip pat padeda bendradarbiauti pasienio institucijoms, teikia techninę paramą ir žinias) operacijose, teikė paramą specialistais ir technika.

Ataskaitoje teigiama, kad daugiausia užsieniečių gyvena Vilniaus apskrityje (virš 20 tūkstančių, iš kurių 16 tūkst. Vilniaus mieste), Klaipėdoje – 4 tūkst., Kaune – 2,6 tūkst., Visagine – 2,2 tūkst., Šiauliuose – 1,7 tūkst. 45 proc. Lietuvoje gyvenančių užsieniečių turi leidimą nuolat gyventi, o 41 proc. gyvena laikinai. ES valstybių piliečiai sudaro 13,6 proc. Lietuvoje gyvenančių užsieniečių. Užsieniečių registracijos centre 2015 metais apgyvendintas 631 užsienietis, o savavališkai pasišalino 91 užsienietis.

Pabėgėlio statusas 2015 metais Lietuvoje suteiktas 9 Rusijos, 3 Tadžikistano, 2 Baltarusijos, 1 Eritrėjos, 1 Sirijos piliečiams ir 1 asmeniui be pilietybės. Papildoma apsauga suteikta 26 Ukrainos, 20 Irako, 13 Afganistano, 5 Rusijos, 2 Sirijos, 2 Šri lankos ir 1 Pakistano piliečiams.

Prieglobsčio prašymų 2015 metais daugiausia pateikė Ukrainos piliečiai - 65, Gruzijos – 48, Rusijos – 42, Afganistano – 31 pilietis (EMT, 2016).

3.1. Prieglobsčio suteikimo tvarka Lietuvoje

Bėgti nuo persekiojimo ir naudotis prieglobsčiu – tai viena prigimtinių žmogaus teisių. Lietuvos Respublika, gerbia ir saugo šią žmogaus teisę. Lietuvoje prieglobsčiu laikoma:

- pabėgėlio statusas;
- papildoma apsauga.

Pabėgėlio statusas gali būti suteikiamas užsieniečiui, kuris pagal Ženevos konvencijos nuostatas, pripažįstamas pabėgėliu. Kaip teigiama *Migracijos departamento* svetainėje: „*Pabėgėlis – tai užsienietis (piliėtis arba asmuo be pilietybės), kuris dėl patirto persekiojimo savo kilmės valstybėje arba dėl baimės patirti tokį persekiojimą, negali naudotis savo šalies gynyba*“. Persekiojimas turi būti susijęs su rase, religija, socialine grupe, tautybe ar politiniais įsitikinimais (*Migracijos departamentas, 2017*).

Ta pati svetainė skelbia kas yra papildoma apsauga: „*Papildoma apsauga Lietuvoje suteikiama užsieniečiui, kuris neatitinka pabėgėlio apibrėžimo, tačiau negali grįžti į šalį dėl pagrįstos baimės*“. Tai situacija, kada žmogus gali būti kankinamas, su juo gali būti žiauriai elgiamasi, žeminama garbė ir orumas, bus baudžiamas, yra tikimybė, kad bus įvykdyta mirties bausmė, egzekucija, grėsmė sveikatai ir gyvybei tarptautinio ar vidaus konflikto metu.

Prieglobsčio suteikimas Lietuvos Respublikoje – tai nuolatinis arba laikinas leidimas gyventi valstybės teritorijoje bei socialinės pagalbos teikimas užsieniečiams, kuriems suteiktas prieglobstis. Jeigu užsieniečiui suteiktas pabėgėlio statusas, jam išduodamas leidimas nuolat gyventi, o suteikus papildomą apsaugą, išduodamas leidimas gyventi laikinai, bet išlikus pagrindams po 2 metų, gali būti pakeistas. Užsieniečiams, kuriems suteiktas prieglobstis, nustatyta teisės aktų tvarka taikoma socialinė integracija.

Prašymą suteikti prieglobstį užsienietis gali pateikti LR pasienio kontrolės punktuose arba valstybės teritorijoje, kurioje galioja pasienio teisinis režimas – *Valstybinės sienos apsaugos tarnyboje prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos*, Teritorinėse policijos įstaigose, arba *Užsieniečių registracijos centre* Pabradėje.

Jeigu užsienietis į šalį atvyko neteisėtai ir joje ieško prieglobsčio, būtina nedelsiant kreiptis į anksčiau minėtas institucijas asmeniškai, taip pat jis gali prašymą pateikti nepilnamečių šeimos narių vardu. Nepilnamečių ar neįgalių užsieniečių vardu prašymą gali pateikti jų atstovas. Prašymas prieglobsčiui turi būti motyvuotas, pareiškėjas turi išdėstyti faktus ir nurodyti priežastis dėl kurių jam būtina suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje.

Pateikus prašymą, užsieniečiui atliekama pirminė apklausa, kurią atlieka atsakingas valstybės tarnautojas ir visa procedūra būna užprotokoluojama. Prieglobsčio prašytojas turi pateikti visus turimus dokumentus. Taip pat nuimami visų asmenų (nuo 14 metų amžiaus) pirštų antspaudai bei atliekamas pirminio pažeidžiamumo įvertinimas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pirminė apklausa atliekama gimtąja užsieniečio kalba arba kalba, kurią geriausiai jis supranta. Užsieniečio pageidavimu gali dalyvauti vertėjas ir teisininkas. Jei prieglobsčio prašytojas nepilnametis, pirminiai veiksmai atliekami dalyvaujant artimiesiems arba atstovams. Jeigu nepilnametis nelydimas, jį atstovauja įgaliotas atstovas arba vaikų teisių apsaugos specialistas. Surinkus visus reikiamus duomenis, prieglobsčio prašytojo asmens byla perduodama Migracijos departamentui (*Migracijos departamentas, 2017*).

Migracijos departamentas gavęs suformuotą pabėgėlio bylą, ne vėliau kaip per 48 val., privalo:

- Nagrinėti prašymą suteikti prieglobstį. Sprendimas priimamas, jei *Migracijos departamentas* išnagrinėję pateiktu dokumentus ir įrodymus nustato, kad jokia kita ES valstybė nėra atsakinga už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą ir užsienietis nėra atvykęs iš saugios valstybės. Jeigu užsieniečio prašymas ir kiti pateikti dokumentai nėra perduodami kitai ES valstybei narei, prašymas iš esmės nagrinėjamas Lietuvoje.

- Nagrinėti prašymą suteikti prieglobstį skubos tvarka. Sprendimas priimamas kai *Migracijos departamentas* išnagrinėjęs jam pateiktą bylą bei įrodymus nustato, kad jokia kita ES valstybė nėra atsakinga už prašymo suteikti prieglobstį nagrinėjimą, tačiau yra nustatoma, kad užsienietis yra atvykęs iš saugios kilmės valstybės ir akivaizdžiai klaidina pareigūnus teikdamas klaidingą informaciją, bei nepaklūsta teisėtiems reikalavimams, pavyzdžiui, pateikti pirštų antspaudus. Toks nagrinėjimo būdas netaikomas nelydimiems nepilnamečiams užsieniečiams, kankiniams, prievartos aukoms ir asmenims patyrusiems kitokį smurtą.

- Nenagrinėti prašymo suteikti prieglobstį ir nustatyti atsakingą ES šalį narę už prieglobstį, suteikti prašymo nagrinėjimą. Sprendimas priimamas, kai *Migracijos departamentas* išnagrinėjęs jam pateiktus dokumentus bei įrodymus nustato, kad kita ES valstybė narė gali būti atsakinga už pateikto prašymo nagrinėjimą. Jei prašytojas dėl susiklosčiusių priežasčių neperduodamas kitai ES valstybei, laikinas teritorinis prieglobstis tokiam užsieniečiui pratęsiamas ir jo prašymas lieka nagrinėti Lietuvoje.

- Nenagrinėti prašymo suteikti prieglobstį. Sprendimas priimamas jei *Migracijos departamentas* išnagrinėjo jam pateiktus dokumentus ir įrodymus nustato, kad užsieniečiui prieglobstį yra suteikusi kita ES valstybė narė arba saugia laikoma trečioji valstybė, todėl užsienietis gali grįžti į valstybę ir naudotis toliau jos suteikiamu prieglobsčiu, taip pat prašymas nenagrinėjamas, jei asmuo atvyko iš saugios trečiosios valstybės arba pateikė prašymo papildymą, kuriame nėra naujų esminių motyvų. Toks sprendimas nepriimamas pažeidžiamų asmenų atžvilgiu, taip pat nustačius, kitą ES narę, atsakingą už prašymo nagrinėjimą (*Migracijos departamentas*, 2017).

Prašymą suteikti prieglobstį skubos tvarka, *Migracijos departamentas* turi išnagrinėti per 7 darbo dienas nuo departamento sprendimo nagrinėti prašymą skubos tvarka priėmimo dienos. *Migracijos departamento* sprendimu, šis terminas gali būti pratęstas ne ilgiau kaip 3 darbo dienoms, jeigu tai būtina, norint patikslinti teisinės ar faktinės aplinkybes.

Prašymą suteikti prieglobstį, *Migracijos departamentas* turi išnagrinėti kuo greičiau ir ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo departamento sprendimo nagrinėti prašymą, priėmimo dienos. *Migracijos departamento* sprendimu, šis terminas gali būti pratęstas ne ilgiau kaip 3 mėnesiams, jeigu išnagrinėti prašymo neįmanoma dėl objektyvių priežasčių.

Sprendimą dėl prieglobsčio suteikimo Lietuvoje priima *Migracijos departamentas*:

- suteikti pabėgėlio statusą ir išduoti 5 metus galiojantį leidimą nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje (ilgalaikis gyventojų leidimas gyventi ES);

- nesuteikti pabėgėlio statuso, bet suteikti papildomą apsaugą ir išduoti leidimą 2 metus gyventi Lietuvos Respublikoje;
- nesuteikti prieglobsčio, bet suteikti leidimą laikinai gyventi;
- nesuteikti prieglobsčio, o prieglobsčio prašytoją išsiųsti iš Lietuvos arba gražinti į tėvynę.

Migracijos departamento priimti sprendimai gali būti apskundžiami per 14 kalendorinių dienų, nuo sprendimo įteikimo dienos Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Teismas gali skundą tenkinti ir įpareigoti *Migracijos departamentą* išnagrinėti užsieniečio prašymą iš naujo. Jei teismas atmeta skundą, užsienietis gali kreiptis į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą, kuris skundą gali tenkinti ir bylą gražinti žemesnės instancijos teismui arba *Migracijos departamentą* įpareigoti nagrinėti iš naujo arba atmesti skundą. Jei skundas atmestas, įsigalioja Migracijos departamento sprendimas (Migracijos departamentas, 2017).

3.1.1. Prieglobsčio prašytojo teisės ir pareigos prieglobsčio procedūros metu

Prieglobsčio paprašę užsieniečiai turi teisių ir pareigų, kurių privalu laikytis Lietuvos Respublikoje. Prašymo nagrinėjimo metu, prieglobsčio prašytojas turi šias pagrindines teises: gyvendamas LR institucijų paskirtose apgyvendinimo vietose naudotis materialinėmis priėmimo sąlygomis, nemokamai gauti informaciją apie savo teises ir pareigas bei informaciją, susijusią su prieglobsčio nagrinėjimu, tvarkyti ir notarine tvarka patvirtinti dokumentus nagrinėjančius prieglobsčio suteikimą, Vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka gauti teisinę pagalbą, su prieglobsčio klausimais susijusios kelionės turi būti kompensuojamos. Toks prašytojas turi teisę į nemokamas vertėjo, medicininės, psichologinės ir socialinės paslaugas užsieniečių registracijos arba pabėgėlių centre, *Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos* nustatyta tvarka gauti kas mėnesį 10 procentų valstybės remiamų pajamų dydžio piniginę pašalpą. Prieglobsčio prašytojas turi teisę kreiptis į JT vyriausiojo pabėgėlių komisaro valdybos bei kitų organizacijų, teikiančių teisinę pagalbą atstovus ir susitikti su jais privačiai. Pažeidžiami asmenys gali naudotis specialiuosius poreikius atitinkančiomis sąlygomis ir kitomis sąlygomis numatytomis LR tarptautinėse sutartyse, įstatymuose ir teisės aktuose.

Prieglobsčio paprašę užsieniečiai taip pat turi pareigas Valstybei, kurioje prašo prieglobsčio. Lietuvoje tokiomis pareigomis laikoma: laikytis LR Konstitucijos, įstatymų ir kitų teisės aktų, vykdyti teismo ir *Migracijos departamento* sprendimuose prieglobsčio prašytojui nustatytas pareigas, leisti gydytojui patikrinti sveikatos būklę, pateikti visus turimus dokumentus ir išsamius paaiškinimus dėl prašymo suteikti prieglobstį motyvų ir atvykimo į šalį, apklausos metu deklaruoti turimas lėšas ir LR turimą turtą, per tris darbo dienas, pranešti Migracijos departamentui apie pasikeitusią gyvenamąją vietą, jeigu Migracijos departamentas davė leidimą gyvenamąją vietą rinktis patiems.

3.1.2. Prieglobsčio parašytojo apgyvendinimo reikalavimai

Pagrindinė įstaiga priimanti sprendimą dėl prieglobsčio prašytojo apgyvendinimo Lietuvoje yra *Migracijos departamentas*. Atskirais atvejais, kada prieglobsčio prašytojas yra sulaikytas arba jam skirtas sulaikymui prilyginamas režimas, vadovaujamosi LR įstatymų nustatyta tvarka.

Prieglobsčio paprašęs asmuo gali būti apgyvendintas *Užsieniečių registracijos centre*, kaip jau minėta, *Migracijos departamento* leidimu, pasirinktoje gyvenamoje vietoje bei kitose vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka numatytose apgyvendinimo punktuose. Nepilnametis apgyvendinamas kartu su pilnamečiais artimaisiais, atstovu arba pabėgėlių priėmimo centre, jeigu jo atstovas tam neprieštarauja. Pažeidžiami asmenys gali būti apgyvendinti ir kituose poreikius atitinkančiuose, taip pat nevyriausybinų organizacijų pasiūlytose gyvenamosiose vietose. Tokiam nepilnamečiui leidžiama gyventi su artimuoju.

3.2. Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos procesas Lietuvoje

Užsieniečių integracija Lietuvos Respublikoje prasideda tada, kai užsieniečiui yra suteikiama viena iš jau minėtų darbe prieglobsčio formų: pabėgėlio statusas, papildoma arba laikinoji apsauga. Visas integracijos procesas prasideda Rukloje (Pabėgėlių priėmimo centre) ir toliau tęsiamas savivaldybių teritorijoje. Pagrindinėmis valstybės teikiamomis integracijos priemonėmis PGU yra laikomos šios sritys: valstybinės kalbos mokymas, švietimas, užimtumas, apgyvendinimas, socialinė ir sveikatos apsauga, visuomenės informavimas apie integruojamus užsieniečius.

Autorės Vaitkevičiūtė ir Snieškienė (2016), pateikė PGU integracijos etapus:

I etapas – pirminė integracija, kurią vykdo ir paslaugas organizuoja Pabėgėlių priėmimo centras Rukloje. Pirminė integracija paprastai vykdoma tris mėnesius, tačiau esant objektyvioms priežastims, jeigu užsienietis dar nepasiruošė antrajam integracijos etapui, pirmas etapas gali būti pratęstas. Per šį laikotarpį socialiniai darbuotojai kartu su darbo biržos darbuotojais įvertina užsieniečio išsilavinimą, kvalifikaciją, gebėjimus, tikrinama ir įvertinama pabėgėlio sveikatos būklė, intensyviai mokoma lietuvių kalbos, kad PGU būtų pasiruošęs gyventi visuomenėje ir dirbti. Visą šį laikotarpį užsieniečiui mokama pašalpa maitinimui ir kitoms išlaidoms (Vaitkevičiūtė & Snieškienė, 2016, p. 31-32).

II etapas – vykdomas savivaldybės teritorijoje ir gali tęstis iki 12 mėnesių. Jeigu asmuo pažeidžiamas, šis terminas jo atžvilgiu gali būti pratęstas. Atvykus į savivaldybes, integracija pradeda rūpintis Nevyriausybines organizacijos, paskiriami kuratoriai (socialiniai darbuotojai), kurių pagalba pabėgėliai įsigyja būtiniausių reikmenų, išsinuomoja gyvenamą plotą, organizuoja vaikų švietimą bei integraciją į Lietuvos švietimo įstaigas, konsultuoja teisės ir socialiniais klausimais, kitaip tariant tarpininkauja visur, kur pabėgėliai patys negali savęs atstovauti. Pasibaigus šiam etapui, pabėgėliai turi pradėti Lietuvoje gyventi savarankiškai. PGU kas mėnesį mokama pinigine pašalpa būstui, transportui, maistui ir kitoms reikmėms (Vaitkevičiūtė & Snieškienė, 2016, p. 31-32).

Aleknavičienė (2013), prieglobsčio sistemą dalina į tris etapus: pirmasis vyksta Pabradėje Užsieniečių registravimo centre, kuriame suteikiamas arba nesuteikiamas prieglobstis jo prašantiems žmonėms, antrojo etapo metu asmenys, kuriems suteikiamas statusas, yra perkelti gyventi į Ruklos Pabėgėlių priėmimo centrą. Autorė išskiria šiuos du etapus, bet kartu juos sieja, kaip viena nuo kito priklausančių veiksmų visumą. Trečiuoju etapu įvardinama integracija į savivaldybių teritorijas, tačiau įvardina tai, antruoju socialinės integracijos etapu (Aleknavičienė, 2013, p. 88).

3 pav. Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos planas (Aleknavičienė, 2013, p. 88)

Nors diskusijos apie užsieniečių integraciją netyla ir mokslininkai nuolat diskutuoja apie integracijos procesą, mėgindami nustatyti ar jis efektyvus ir patenkina prieglobstį gavusių užsieniečių lūkesčius, *Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija* ruošiasi per 2016–2017 metus priimti ir integruoti 1105 prieglobstį gavusius užsieniečius ir tikina Lietuvos gyventojus, kad valstybė jau turi integracijos patirtį ir per metus į visuomenę sėkmingai integruoja apie šimtą užsieniečių (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2017).

Prieglobstį gavusio asmens integracija gali būti pradama iškart, kada atsiranda jo pageidavimas ir komisijai nusprendus pradėti teikti paramą savivaldybės teritorijoje, iškart kai užsieniečiui suteikiamas prieglobstis ir kai PGU įgyvendina vieną iš šių sąlygų: turi darbą ir būstą, nepilnamečiai vaikai lanko mokyklą, ne žemesniu kaip A1 lygiu moka lietuvių kalbą, ir kai vykdomas šeimos susijungimas (Socialinių paslaugų prieglobsčio departamentas, 2017, p. 22).

Vaitkevičiūtė ir Snieškienė (2016), mano, kad dabartinė integracijos sistema susilaukia daug kritikos, nes yra pakankamai trumpa. Autorės mano, kad per tokį trumpą laikotarpį sunku perprasti svetimą kultūrą ir išmokti kalbą. Dar viena, galimai neigiama, sėkmingos integracijos spraga,

integracijos pradžioje apgyvendinimas vykdomas ne savivaldybėse, o institucijose. Per laikotarpį praleistą institucijose žmonės tampa pasyvūs ir nenoriai mokosi ir siekia tikslų. Kaip blogybė įvardijama pašalpų mokėjimo ir mažinimo tvarka, PGU užsieniečių nuomone, integracijos programa yra sunkiai įgyvendinama realybėje nes trūksta tam tikrų priemonių ir paramos, kad žmogus būtų visiškai integruotas į visuomenę (Vaitkevičiūtė & Snieškienė, 2016, p. 36-39).

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tinklalapyje teigiama, kad norint, kad integracija būtų efektyvi, prieglobstį gavusieji užsieniečiai turi save išlaikyti, dalyvauti visuomenės gyvenime ir pamažu tapti savarankiškais, kaip kiti visuomenės nariai. Lietuva pabėgėlius laikinai apgyvendina, organizuoja švietimą ir užimtumą, užtikrina socialinę bei sveikatos apsaugą, skatina toleranciją užsieniečių atžvilgiu, teikia informaciją visuomenei apie pabėgėlių problemas, kad visuomenė būtų informuota, apie užsieniečių integraciją ir taip būtų išvengta nereikalingo fobiškumo (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2017).

Pradedant integraciją savivaldybėje galimos šios paramos formos. Vienas valstybės remiamų pajamų dydis – 102 eurai:

3 lentelė. Integracijai savivaldybėje skiriamos paramos formos

Skiriama parama	Suma eurais
Vienkartinė įsikūrimo išmoka skirta būtiniausiems daiktams, baldams, buities reikmenims įsigyti, pervežimo išlaidoms padengti. Išmokama pirmąjį integracijos pradžios savivaldybėje mėnesį.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nelydimiems asmenims sulaukus pilnametystės – 11 valstybės remiamų pajamų dydis, t.y., 1122 eurai; ▪ suaugusiems asmenims – 2 valstybės remiamų pajamų dydžiai; ▪ nepilnamečiams asmenims – 1 valstybės remiamų pajamų dydis – 102 eurai; ▪ šeimai skirta vienkartinė įsikūrimo išmoka neturi viršyti 6 valstybės remiamų pajamų dydžio, – 612 eurų.
Piniginė parama pervedama kartą per mėnesį, ji skiriama būsto nuomai, komunaliniams mokesčiams, medikamentams, transportui, aprangai ir t.t.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ iki 6 gyvenimo savivaldybėje mėnesių, 2 valstybės remiamų pajamų dydžiai – 204 eurai, nuo 7 mėnesio – 102 eurai 1 asmeniui; ▪ 2 asmenų šeima, iki 6 mėnesių integracijos savivaldybėje, gauna 3 valstybės remiamų pajamų dydžio išmokas – 306 eurai, o nuo 7 mėnesio – 153 eurai; ▪ iki 6 mėnesių 3 asmenų šeima gauna 4 valstybės remiamų pajamų dydžio išmokas, o nuo 7 mėnesių – 2 valstybės remiamų pajamų dydžio išmoką – 204 eurus; ▪ jeigu šeima didesnė kaip 3 asmenys, kiekvienam jų kas mėnesį iki 6 mėnesių skiriama 0,5 valstybės remiamų pajamų dydžio – 51 eurai, o nuo 7 mėnesių po 0,25, t.y., po 25,50 euro.

Sudaryta autorės. Šaltinis: Biekša, Račius, Skuodienė ir Žibas, (2017, p. 27–29)

Įstatymų nustatyta tvarka, skiriamos šios valstybės išmokos: vienkartinė vaiko gimimo išmoka, laidojimo parama, išmoka vaikui pagal Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymą, pašalpa

mokyklinio amžiaus vaikams, reikmėms įsigyti – 1,5 bazinės socialinės išmokos dydžio – 38 eurai, 1,6 bazinės išmokos – 60,10 eurų, skiriama vaikų ugdymo programų išlaidoms apmokėti bei komisijos sprendimu gauti išmoką už kitas integracijos priemones ir paslaugas. Pažymėtina tai, kad mėnesinė pašalpa neskiriama pensininkams ir neįgaliesiems, kurie negali gyventi savarankiškai ir jiems teikiama globa, nelydimiems nepilnamečiams, apgyvendintiems pas globėjus (Biekša, Račius, Skuodienė, & Žibas, 2017, p. 28)

Žibas (2010) pateikė nuomonę, apie visuomenės požiūrį į emigrantus. Autorius teigė, kad visuomenei svarbūs socioekonominiai ir kultūriniai asmens interesai, todėl aiškinantis visuomenės baimės ir grėsmės imigrantų atžvilgiu atsiradimo priežastis, galima skirstyti į ekonomines ir kultūrinės. Jo manymu, priešiškus, imigrantų atžvilgiu, ekonominiu požiūriu susijęs, su konkurencija dėl išteklių, o kultūrinis priešiškus atsiranda dėl vietinių gyventojų visuomeninių ir kultūrinių vertybių svarbos (Žibas, 2010, p. 12).

Kuzmickas (2013), pateikė nuomonę apie plataus masto imigraciją į Lietuvą. Autoriaus teigimu, suaktyvėjus kitataučių imigracijai į miestus ir miestelius, užsieniečiai atsineš į visuomenę savo kultūrą, papročius, tikėjimą, gyvenimo būdą. Pamažu Lietuva taps daugiakultūre visuomene. Mokslininko nuomone, tai neišvengiama realybė, nes po aktyvios Lietuvių emigracijos į kitas turtingesnes, labiau išsivysčiusias šalis, Lietuva natūraliai netenka specialistų ir darbo jėgos, todėl tai gali pakenkti pamažu atsigaunančiam Lietuvos ūkiui. Pasak autoriaus, Lietuvai imigrantai būtų naudingi dėl darbo jėgos (Kuzmickas, 2013, p. 122).

Imigrantų, kaip darbo jėgos poreikį Vokietijai taip pat įvardino Kunzig (2016). Autoriaus manymu, reikia atkreipti dėmesį į Vokietijos gerąją praktiką, nes valstybė per pastaruosius 16 metų supaprastino pilietybę suteikiančius įstatymus. Iki 2000 metų norint tapti Vokietijos piliečiu, nors vienas iš tėvų turėjo būti vokiečių. Dabar pilietybę suteikiama šalyje legaliai nuvyvenus 8 metus arba gimus šeimoje, kurioje sąlygos jau išpildytos. Kaip teigia autorius, Vokietijos politikos centre prieita išvados, kad šaliai reikia imigrantų, nes čia kasmet miršta 200 tūkst. daugiau žmonių nei gimsta, tačiau pabėgėlių priėmimas vis dėlto grindžiamas ne ekonominiais, o humanitariniais argumentais (Kunzig, 2016, p. 58-59).

Formuojant prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją į Lietuvos visuomenę, specialistai remiasi Šiaurės valstybių (Suomijos, Švedijos, Danijos ir Norvegijos), Vokietijos ir kitų Europos šalių patirtimi. Taip pat atsižvelgiama į Lietuvai socialinėmis ir ekonominėmis galimybėmis artimų valstybių patirtį (Čekija, Lenkija). Prieglobstį gavusių užsieniečių socialinės integracijos įgyvendinimą organizuoja ir koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, dalyvaujant Švietimo ir mokslo bei Sveikatos apsaugos ministerijoms.

Užsieniečių integracija yra ganėtinai ilgas procesas. Lietuvoje valstybės rėmimas individualiai integracijai tęsiasi 12 mėnesių ir nepavykus integruotis ne dėl imigranto kaltės, galima tęsti terminą iki

12 mėnesių. Daugelyje ES šalių prieglobstį gavusiems asmenis integracija taikoma 2–3 metus. Realiai integracija vyksta savivaldybių teritorijose, todėl vietos valdžios aktyvus dalyvavimas integracijos politikos įgyvendinime gali labai prisidėti prie sėkmingos proceso baigties (Gražulis, 2007, p. 274).

Tarptautinė migracijos organizacija kartu su Europos migracijos tinklu, parengė tyrimą pagal EMT 2015 – 2016 metų, integracijos programos ataskaitą. Tyrimo metų buvo siekiama į prieglobsčio prašytojų perkėlimo problematiką pažvelgti kompleksiskai: perkeltų užsieniečių prašančių prieglobsčio patirtys, nuostatos ir perspektyvų vertinimas, tiesiogiai su pabėgėliais dirbančių ekspertų apklausa bei „Sprinter“ tyrimų atliktos visuomenės nuomonės apie pabėgėlius apklausos rezultatai. Kompleksinė prieglobsčio prašytojų procesų analizė, tyrėjų nuomone, leidžia vertinti kylančius iššūkius, padės formuoti tolimesnę integracijos politiką, tobulinti perkėlimo sklandumą, gerinti santykius bendruomenėse integruojant kitataučius..

Tyrimas parodė, kad absoliuti dauguma atvykusių migrantų karo pabėgėliai, į Lietuvą visi atvyko ne savo noru, nes galutinis tikslas buvo Vakarų ir Rytų Europa. Atvykėliai pripažino, kad atvykę patyrė kultūrinį ir psichologinį šoką (pirštų antspaudų nuėmimas, šaltas, minimalus bendravimas), o Rukla ir aplink skurstantys kaimai sukėlė nusivylimą, nes tai net nepanašų į išsvajotą Vakarų Europos šalį. Pabėgėliai Graikijoje ir Turkijoje teigė, kad buvo priimti šilčiau ir jautėsi geriau. Susipažinę su aplinka ir ekonomine situacija, pabėgėliai supranta, kad sunku bus gyventi šalyje, iš kurios dėl sunkios ekonominės padėties emigruoja patys vietiniai gyventojai. Dar viena problema – kalbos barjeras, vertėjų trūkumas ir žinių stoka. Žmones ypač baugina integracijos etapas, kurio metu jie turės susirasti būstą ir išsikelti iš Ruklos. Tokiu atveju atvykėliai geriau renkasi grįžti į Graikiją ir Turkiją (Europos migracijos tinklas, 2017).

3.3. Prieglobstį gavusių užsieniečių integracija Klaipėdos savivaldybėje

Pasibaigus integracijos laikui PPC, integracija toliau vykdoma savivaldybės teritorijoje. Ji vyksta iki 12 mėnesių nuo išvykimo iš PPC dienos. Prieglobstį gavęs asmuo, finansinę paramą integracijai gali gauti tik vieną kartą. Pažeidžiamiems asmenims teikiamos išimtys – laikotarpį galima pratęsti, jei nepavyko pasirengti integracijai. Bendras gyvenimo laikotarpis pabėgėlių ir savivaldybės teritorijoje negali būti ilgesnis, negu 36 mėnesiai. Sprendimą dėl integracijos savivaldybės teritorijoje, komisija priima per mėnesį, nuo prašymo integraciją įgyvendinančiai įstaigai, įteikimo datos. Šiuo metu integracija savivaldybėse vykdoma per savivaldybių institucijas. Tai gali būti socialiniai centrai, NVO ar kitos PPC surengtame konkurse laimėjusios organizacijos. Užsienietis padedamas socialinio darbuotojo, turi teisę apsispręsti į kurią savivaldybę kelsis gyventi. Apsisprendimo kriterijai gali būti tokie, kaip galimybė įsitraukti į darbo rinką ir apgyvendinimas. Būtina paminėti, kad apgyvendinti galima tik deklaravus gyvenamąją vietą, nes nedeklaravęs gyvenamosios vietos, užsienietis negali

pasinaudoti savivaldybės teikiamomis paslaugomis (Socialinių paslaugų prieglobsčio departamentas, 2017, p. 25–26).

Kalbant apie savivaldos lygmenį, Žibas (2016), teigia, kad vietos valdžiai būtina bendradarbiauti su NVO siekiant geresnių integracijos rezultatų. Vietos lygiu turėtų būti atliekama stebėseną ir vertinimas, kuris įmanomas tik po ilgalaikio stebėjimo ir rezultatų pateikimo, taip pat būtinas išorės vertinimas, kuris turi būti atliekamas apklausus visus integracijos proceso dalyvius. Bet kurie veiksniai plėtojami Europos Sąjungos, nacionaliniu ir regioniniu lygiu, nėra efektyvūs be tinkamo specialistų paruošimo bei lūkesčių ir poreikių tenkinimo prieglobstį gavusių užsieniečių atžvilgiu. Kalbant apie imigrantų švietimą, galima teigti, kad NVO kartu specialistais ir profesinio mokymo centrais, turi sukurti tinkamą mokymo modelį imigrantams ir pasitardami su jais, nuolat gerinti mokslo ir kitų poreikių kokybę (Žibas, 2016, psl. 11).

Klaipėdoje pagrindinė įstaiga aktyviai dalyvaujančia integracijos procese laikomas Klaipėdos miesto Socialinės paramos centras. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba dar 2002 metais priėmė sprendimą dėl prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos Klaipėdos mieste ir įgyvendinti integraciją įtraukiant į funkcijų sąrašą nurodė šiam centrui. Klaipėdoje pabėgėlių integracija vykdoma nuo 1997 metų. Kaip teigiama Klaipėdos savivaldybės interneto svetainėje, pastaruosius 5 metus Klaipėdos savivaldybė integracijos nevykdė, nes nebuvo patvirtintų kvotų. Mero pavaduotoja J. Simonavičiūtė teigė, kad: „*Kad kvotų nustatymas yra reikalingas. Miestas turi apibrėžti savo galimybių ribas*“. Mero pavaduotoja mano, kad Lietuvoje mažai diskutuojama apie imigraciją ir integraciją. Šiuo metu Klaipėdoje gyvena 4990 prieglobstį gavę užsieniečiai.

Klaipėdos miesto savivaldybės taryba pakeitė 2015 m. sausio 29 d. tarybos sprendimą „Dėl piniginių socialinės paramos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“. 2016 m. sausio 28 d. sprendime Nr. T2-5, patvirtintas socialinės paramos suteikimo aprašas. Kalbant apie užsieniečių teisę kreiptis dėl socialinės paramos, teigiama, kad, išimtinė tvarka, paramą gali gauti užsienietis neturintis ilgalaikio Lietuvos Respublikos leidimo gyventi ES. Parama gali būti suteikta užsieniečiams, kuriems nėra suteikta papildoma arba laikinoji apsauga Lietuvoje, o duomenys apie gyvenamąją vietą, arba neturinčių gyvenamosios vietos – apie savivaldybę, kurios teritorijoje gyvena, nėra įrašyti į Lietuvos Respublikos gyventojų registrą.

Klaipėdos miesto savivaldybės taryba 2016 m. lapkričio 24 d., sprendimu Nr. T2–271, patvirtino Klaipėdos miesto savivaldybės socialinių paslaugų 2017 metų planą. Planas parengtas remiantis Klaipėdos miesto savivaldybės 2013–2020 metų strateginiu plėtros planu ir Klaipėdos miesto savivaldybės 2017–2019 metų programomis. Programoje numatyta, kad biudžetinė įstaiga Klaipėdos miesto socialinės paramos centras, pavaldus Klaipėdos miesto savivaldybei, prieglobstį gavusių užsieniečių integracijai numatė 6 paslaugos gavėjus, tačiau finansuoti juos iš savivaldybės lėšų numatyta nebuvo.

Kaip teigiama Klaipėdos miesto savivaldybės internetinėje svetainėje, Klaipėdos meras V. Grubliauskas, 2015 metų pabaigoje, gavo prašymą iš Ruklos priimti į Klaipėdą 20 pabėgėlių, tuo metu buvusių Pabėgėlių priėmimo centre. Šio rašto pagrindu, parengtas ir Klaipėdos miesto interneto svetainėje skelbiamas Klaipėdos miesto savivaldybės 2016 m. lapkričio 24 d., sprendimas Nr. T2–270 „Dėl prieglobstį gavusių užsieniečių socialinės integracijos Klaipėdos mieste kvotų patvirtinimo“. Dokumentu miesto meras nusprendė patvirtinti biudžetinei įstaigai Klaipėdos socialinės paramos centrui 2017 metais 20 kvotų, prieglobstį gavusių užsieniečių socialinei integracijai. Šiuo sprendimu miestas įsipareigojo priimti 20 PGU, kurių negalės pasirinkti – užsieniečiai gyvenantys Ruklos pabėgėlių centre patys turi pareikšti norą integruotis Klaipėdoje.

Pirmą kartą Klaipėdoje PGU buvo apgyvendinti 2003 metais: į Klaipėdą atvyko 5 asmenų šeima. Kaip teigiama Klaipėdos miesto savivaldybės internetinėje svetainėje, 2003–2010 metais į Lietuvą atvyko ir Klaipėdoje apsigyveno 85 asmenys gavę prieglobstį ir pradėję dalyvauti integracijos programoje, finansuojamoje iš ES lėšų. Minėtu laikotarpiu Klaipėdoje integravosi 1 Armėnijos ir 84 Čėčėnijos piliečiai. Daugiau negu pusė iš jų mažamečiai ir nepilnamečiai vaikai, kurie lankė darželius ir mokyklas, o iki 3 metų augo namuose su tėvais. PGU gyveno nuomojamuose butuose, patys mokėjo mokesčius už nuomą ir komunalines paslaugas. Suaugusieji mokėsi lietuvių kalbos, laikė egzaminą, o keletas asmenų išlaikė Lietuvos Respublikos Konstitucijos egzaminą, kaip to reikalavo Lietuvos Respublikoje galiojantys teisės aktai. Daugelis PGU neturinčių vaikų dirbo. Populiariausi darbai, buvo neaukštos kvalifikacijos: virtuvės darbininkai, valytojai, pagalbiniai darbininkai.

Klaipėdos miesto socialinės paramos centras jau yra parengęs 4 projektus, kurie yra finansuojami iš Europos PMIF. Socialinė parama: pragyvenimas, būsto nuoma, norintiems įsikurti PGU teikiama nuo 1 iki 5 metų (1 metus integruojasi vieniši asmenys, iki 5 metų – šeimos su mažais vaikais). Kaip jau minėta, centras vykdo Klaipėdos miesto tarybos su Pabėgėlių priėmimo centru pasirašytas bendradarbiavimo ir jungtinės veiklos sutartis. Valstybė iš biudžeto 2016 metais finansavo šešių į Klaipėdą perkeltų PGU integraciją, o nuo 2017 metų papildomai finansuoja dar dviejų perkeltų žmonių integraciją.

Klaipėdos miesto socialinės paramos centras su Pabėgėlių priėmimo centru kartu įgyvendina ir yra pasirašę jungtinės veiklos sutartis dėl projektų: „Lietuva – kitataučių užuovėja“ ir „Atrask save Lietuvoje“.

Projekto „Lietuva – kitataučių užuovėja“ tikslas – prisidėti prie atsakomybės tarp ES ir valstybių narių, siekiant padėti paskirstyti trečių šalių piliečių antplūdį į Europą bei užtikrinti kompleksinį paslaugų pabėgėliams teikimą ir pagerinti integracijos sąlygas Lietuvos Respublikoje. Projekto pareiškėjas – Pabėgėlių priėmimo centras, partneriai – Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, Vilniaus arkivyskupijos Caritas, Biudžetinė įstaiga Klaipėdos miesto socialinės paramos centras.

Projektas „Atrask save Lietuvoje“ yra skirtas ypatingiems atvejams, kai užsieniečių perkėlimas į LR teritoriją vyksta iš trečiųjų šalių ir tikslas yra palengvinti integracijos procesą Lietuvoje. Projekto tikslas – prisidėti prie atsakomybės tarp ES ir valstybių narių, siekiant padėti paskirstyti trečių šalių piliečių antplūdį į Europą bei užtikrinti kompleksinį paslaugų PGU teikimą ir pagerinti integracijos sąlygas Lietuvos Respublikoje. Projekte numatyta taikyti aktyvias integracijos priemones ir informuoti apie užsieniečių integraciją visuomenę. Projekto pareiškėjas – Pabėgėlių priėmimo centras, partneriai – Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, Vilniaus arkivyskupijos Caritas, Biudžetinė įstaiga Klaipėdos miesto socialinės paramos centras. Šiuo metu abu projektai neįgyvendinami, nes į Klaipėdą nebuvo atsiųstas nei vienas asmuo iš Turkijos arba Graikijos pabėgėlių stovyklų.

Iš Ukrainos Krymo Autonominės Respublikos 2016 metais buvo perkelta 3 asmenų šeima, besilaukianti dar vieno vaiko. Jų atžvilgiu buvo pradėtos taikyti integracijos paslaugos. Šeima integruojasi iš valstybės biudžeto lėšų: šeima nuomoja butą, šeimos tėvas dirba, mama augina kūdikį, kitas mažametis vaikas lanko darželį. Integraciją 2017 metais iš Ukrainos pradėjo priešpensijinio amžiaus šeima, integruojamos moters tėvai, kurių vienas neįgalus. Jie apsigyveno pas dukrą, kurios šeimai integracija vykdoma nuo 2016 metų.

Tais pačiais metais integracijos paslaugos buvo suteiktos vienišam, jaunam vyrui iš Ukrainos. Vyras gyvena Klaipėdoje nuomajame bute, dirba statybos įmonėje. Integracijos laikotarpis šiam užsieniečiui pasibaigęs, bet dėl integracijos pratęsimo reikalingi dokumentai pateikti *Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos*, komisijai dėl sprendimo taikyti integraciją toliau. Integracija pradėta vykdyti ukrainiečio mamai. Moteris gyvena kartu su sūnumi. Remiantis šiais pavyzdžiais, galima teigti, kad prieglobstį gavę užsieniečiai stengiasi sujungti šeimą ir perkelti artimuosius į saugesnę šalį.

Klaipėdos miesto socialinės paramos centras savo internetinėje svetainėje pateikia šias centro specialistų suteiktas ir įgyvendintas paslaugas: informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir asmenų atstovavimas, lydėjimo bei transporto organizavimo paslaugos. Sprendžiant integracijos klausimus, buvo lankomasi darbo biržoje, Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos departamento Socialinės paramos skyriuje, Migracijos departamente, sveikatos centruose ir ambulatorinėse klinikose. Kaip teigiama svetainėje, PGU Klaipėdoje buvo surastas darbas, būstas, organizuota parama būtiniausioms buities reikmėms: baldams, aprangai, maistui. Skirtos vienkartinės išmokos, organizuoti 50 valandų trukmės A2 lygio kalbos kursai kitataučiams.

Kaip teigia centro darbuotojai, pagrindinė problema yra gyvenamosios vietos deklaravimas. Šiuo metu persikėlusiams asmenims nėra numatyta išimtis Savivaldybėje deklaruoti gyvenamąją vietą, o būstą nuomojantys asmenys nesutinka registruoti sutartį registrų centre. Radus būstą, kurį savininkai sutinka nuomoti PGU, centro darbuotojai privalo apie jį pranešti Ruklos Pabėgėliui centrui, nurodant detales: plotą, kambarių skaičių, kiek asmenų galima apgyvendinti. Klaipėdoje socialinio būsto laukia

per puse tūkstančio gyventojų, todėl užsieniečiai neturi galimybės jo gauti, taip pat nėra galimybės PGU apgyvendinti globos namuose, krizių centruose ar nakvynės namuose. Pabėgėlių priėmimo centras nuolat ir betarpiškai bendrauja su Klaipėdos socialinės paramos centro specialistais apgyvendinimo ir kitais integracijos klausimais. Specialistės iš Klaipėdos vyko į Rukloje esantį pabėgėlių centrą ir pristatė Klaipėdos miestą bei integracijos galimybes jame.

Analizuojant Klaipėdos miesto socialinės paramos centro interneto svetainę nustatyta, kad nuorodoje „paslaugos“ nepakankamai išsamiai aprašytos paslaugos, kurios teikiamos prieglobstį gavusiems užsieniečiams. Iš visų siūlomų paslaugų, užsieniečiai minimi tik informacijoje norintiems gauti paramą būtiniausiems drabužiams, avalynei ir kitiems daiktams. Apie lydėjimą, tarpininkavimą, atstovavimą, transporto gavimo galimybes, tinklalapyje neužsimenama. Visos šios paslaugos siūlomos tik neįgaliesiems, asocialiems asmenims, rizikos šeimoms ir t.t. Kalbant apie individualią socialinę integraciją Klaipėdos mieste prieglobstį gavusiems užsieniečiams, šis tinklalapis nepristato centro galimybių ir visuomenei teikia neišsamią informaciją apie paslaugų teikimą pabėgėliams. Interneto svetainėje skelbiamos socialinės paramos centro ataskaitos. Ataskaitos už 2016 metus nėra, o ataskaitoje už 2015 metus teigiama, kad ataskaitiniais metais centre dėl integracijos buvo konsultuojama 4 asmenų šeima iš Ukrainos, tačiau integracija nebuvo pradėta, o priežastys ataskaitoje neįvardintos. Kaip teigiama ataskaitoje, valstybės remiamoje socialinės integracijos programoje per 2015 metus, nedalyvavo nei vienas asmuo, turintis pabėgėlio arba prieglobsčio gavusio užsieniečio Lietuvoje statusą (Socialinės paramos centras, 2016).

Klaipėdos savivaldybė 2016 metais patvirtino 20 kvotų pabėgėliams, tai galėtų būti 4–5 šeimos, taigi atitinkamai reikalingi 4–5 būstai apgyvendinimui. Šiuo metu iš patvirtintos kvotos yra užimtos tik 6 vietos, o dar 2 asmenų laukiama. 2016 metais kvota nebuvo išnaudota, tačiau tai neturi įtakos 2017 metais gautų kvotų skaičiui – jis lieka toks pat. Atvykėliai turi galimybę patys išsirinkti būstą nuomai, tačiau jo nuomos kaina neturi būti itin didelė, nes gaudami apie 200 eurų išmoką, brangaus būsto PGU negalėtų išlaikyti. Netvarkingi, avariniai, etiškų gyvenimo sąlygų neatitinkantys būstai nenuomojami.

Statistikos departamentas 2011 metais atliko Lietuvos gyventojų ir būstų surašymą. Kaip teigiama, ataskaitoje pateiktoje 2013 metais, Klaipėdos apskrityje 2011 metais gyveno 35 265 rusai, 2982 baltarusiai ir 3542 ukrainiečiai. Taigi galima teigti, kad postsovietinių valstybių užsieniečiai, gali daug lengviau susikalbėti ir įveikti kalbos barjerą bei integruotis Klaipėdos visuomenėje nejausdami didelės socialinės atskirties (Statistikos departamentas, 2013).

Apibendrinant galima teigti, kad prieglobstį gavę užsieniečiai, valstybės lėšomis laikinai yra apsaugomi nuo integracijos proceso metu patiriamų nepatogumų, tačiau ilgą laiką gaunamos valstybės išmokos neskatina asmens aktyviai integruotis į visuomenę. Švietimas, darbas, būstas, finansinė parama – suteikia prielaidas užsieniečiams laikyti save tokiais pat gyventojais bei nuosekliai integruotis į visuomenę, todėl patys užsieniečiai turi geranoriškai dalyvauti valstybės remiamoje integracijos

programoje ir siekti tapti valstybės, kurioje gavo prieglobstį, visuomenės dalimi. Kalbant apie prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją į Klaipėdos savivaldybę, galima teigti, kad patvirtinus kvotas miestas galėtų priimti 20 pabėgėlių, tačiau Lietuva nėra patraukli užsieniečiams dėl jų netenkinančios ekonominės ir socialinės situacijos. Klaipėdoje gyvena daug rusakalbių, todėl rytų slavų kalbos grupės valstybių (Rusija, Baltarusija, Ukraina) PGU, gali lengviau integruotis visuomenėje, nes nelieka didelės socialinės atskirties ir kalbos barjero.

4. TYRIMAS „PRIEGLOBSTĮ GAVUSIŲ UŽSIENIEČIŲ INTEGRACIJOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOJE: KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS“

Šiame skyriuje pagrįsta tyrimo metodika, nagrinėjami pusiau struktūrizuoto interviu tyrimo rezultatai. Išnagrinėti ir pateikti Klaipėdos mieste pagalbą prieglobstį gavusiems užsieniečiams teikiančių specialistų apklausos rezultatų analizė.

4.1. Tyrimo metodikos pagrindimas

Kokybinis tyrimas „Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimas Lietuvoje: Klaipėdos miesto savivaldybės atvejis“ buvo atliekamas Klaipėdos mieste 2017 metų gegužės 3–11 dienomis. Atliekant tyrimą buvo išsiųsta 20 anketų į Klaipėdos miesto savivaldybės Socialinės paramos skyrių – 3 anketos, Klaipėdos Raudonojo Kryžiaus draugijos filialą – 3 anketos, Klaipėdos apskrities vyriausiąją policijos komisariatą – 5 anketos, Klaipėdos socialinių paslaugų centrą – 3 anketos, Caritas Klaipėdos filialas – 4, savanoriai – 2.

Pusiau struktūrizuoto interviu tyrime dalyvavo: Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Migracijos skyriaus Užsienio reikalų poskyrio 5 specialistai, 2 Socialinių paslaugų centro darbuotojos – vedėja ir specialistė, Caritas Klaipėdos skyrius nevykdo prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos, tačiau savo nuomonę išreikšti integracijos Klaipėdoje klausimu, sutiko specialistė dirbanti su prekybos žmonėmis aukomis. Raudonojo Kryžiaus filialas Klaipėdoje nevykdo prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos, todėl į anketas neatsakė. Klaipėdos miesto savivaldybės Socialinių paslaugų skyriaus specialistės neatsakė į prašymą dalyvauti interviu. Pasitelkiant kolegas pavyko rasti 2 savanorius dalyvavusius įgyvendinant integraciją. Atsakyta į 10 anketų, todėl grįžtamumas – 50 proc.

Siekiant kuo išsamiau išanalizuoti problemą ir pateikti išvadas bei rekomendacijas, buvo atliekamas kokybinis tyrimas - pasirinktas pusiau struktūrizuotas interviu. Anketos buvo išdalintos internetiniu būdu, vėliau iškilus neaiškumams atsakymai buvo tikslinami telefonu. Su apklausiamaisiais, papildomai patikslinti atsakymus, buvo susisiekiama telefonu – 7 kartus.

Pusiau struktūrizuoto interviu metodu, buvo apklausiami migracijos specialistai socialiniai darbuotojai ir savanoriai, dirbantys su prieglobstį gavusiais užsieniečiais bei turintys patirties įgyvendinant tokių asmenų integraciją. Remiantis baigiamajame darbe išanalizuota medžiaga, Europos Sąjungos ataskaita, moksliniais straipsniais, kuriuose buvo analizuojamos probleminės pabėgėlių integracijos įgyvendinimo sritys, Klaipėdos savivaldybės mero ir tarybos išleista dokumentais, Socialinių paslaugų centro 2015 metų ataskaita, buvo sudaryta anketa, į kurią atsakė minėti specialistai.

Analizuojant medžiagą nustatyta, kad Klaipėdos miestas esantis puikioje strateginėje vietoje, turintis uostą ir darbo vietų bei kitų verslių įmonių, kuriose būtų galima įdarbinti užsieniečius, nepriima daug pabėgėlių apsigyventi tiriamoje teritorijoje. Kiek šiuo metu specialistų dirba su prieglobstį gavusiais užsieniečiais atsakyti negalima, nes tokia informacija neskelbiama. Klaipėdoje esančios nevyriausybinių organizacijų nenoriai bendrauja su tyrimo vykdytojais.

Tyrimo tikslas – įvertinti prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimą Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Kalbant apie interviu metodą, jį galima skirstyti į:

- griežtai struktūruotus;
- pusiau struktūruotus;
- nestruktūruotus.

Baigiamajame darbe pasirinktas asmeninis interviu. Pusiau struktūruotas interviu, remiasi planu. Plane iš anksto numatyti ir pateikti klausimai, bet eigoje tyrėjas gali užduoti papildomų, anketoje nenumatytų klausimų. Papildomi klausimai gali būti užduodami, jeigu matoma, kad numatytieji klausimai pilnai neatsako į tyrimui svarbią temą, siekiant gauti kuo daugiau ir gilesnės informacijos, kai klausimas respondentui yra nepatogus ar nepriimtinas.

Pusiau struktūrizuotose klausimynuose beveik nenaudojami uždari klausimai su paruoštomis atsakymų formuluotėmis. Atliekant interviu, gali būti naudojamos šiuolaikinės technologijos (LIDA, 2015).

Tidikis (2003) įvardino pusiau struktūrizuoto interviu požymius:

- iš anksto numatomi klausimai;
- klausimai standartizuojami tik iš dalies;
- pašnekesys su respondentu vyksta laisvesne forma (LIDA, 2015).

Žukauskienė (2008), teigė, kad: „*Kokybinis tyrimas – sistemingas situacijos, įvykio, atvejo, individo ar grupės tyrimas natūralioje aplinkoje*“. Tokiu tyrimu, pasak autorės, siekiama suprasti tiriamuosius reiškinius. Kokybiniai tyrimai apibūdinami kaip natūralistiniai, lauko tyrimai, etnografiniai tyrimai, atvejo tyrimai, interpretaciniai tyrimai.

Kokybinio tyrimo būdai svarbūs tuo, kad duomenys gali būti struktūriniai ir nestruktūriniai, duomenys gali būti surinkti tyrimo tikslais arba gali egzistuoti nepriklausomai nuo tyrimo bei pats tyrėjas gali būti paviršutiniškas arba įsigilinęs į duomenis (Žukauskienė, 2008).

Tyrimo dalyvavę apklausiamieji buvo atrinkti kriterinės atrankos metodu. Visi atrinkti respondantai atitinka vieną kriterijų – dalyvauja prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos procese (LIDA, 2015).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad migracijos tarnybos specialistų pirmame anketos klausime paprašyta įvardinti darbo stažą su prieglobstį gavusiais užsieniečiais, o kitiems tyrimo dalyvavusiems socialiniams darbuotojams bei savanoriams, buvo prašoma įrašyti socialinio darbo stažą.

Migracijos tarnybos specialistės, dirbančios su prieglobstį gavusiais užsieniečiais bei tikrinančios ir prižiūrinčios PGU buvimo teisėtumą Valstybėje bus įvardintos raide – **M**. Asmenys dirbantys socialinį darbą arba savanoriai raide – **S**. Žemiau pateiktoje lentelėje susisteminta apklausiamuosius apibūdinanti informacija.

4 lentelė. Informacija apie kokybinio tyrimo dalyvius

Kodas	Pareigos	Lytis	Amžiaus grupė	Išsilavinimas	Darbo patirtis su PGU (metai)
M1	Migracijos tarnybos viršininkas	moteris	46-59	aukštasis	17
M2	Migracijos tarnybos specialistas	vyras	46-59	aukštasis	18
M3	Migracijos tarnybos specialistas	moteris	46-59	aukštasis	15
M4	Migracijos tarnybos specialistas	moteris	46-59	aukštasis	5
M5	Migracijos tarnybos specialistas	moteris	46-59	aukštasis	16
S1	Socialinės paramos centras	moteris	46-59	aukštasis	0
S2	Socialinės paramos centras	moteris	18-25	aukštasis	1,5
S3	„Caritas“ prekybos žmonėmis pagalbos specialistas	moteris	26-34	aukštasis	0
S4	Savanoris	vyras	46-59	aukštasis	10
S5	Savanoris	moteris	35-45	aukštasis	5

Sudaryta autorės

Tyrimo dalyvavo 8 moterys ir 2 vyrai. 2 respondentai susiję su socialinėmis paslaugomis, bet tiesiogiai jų nevykdo, todėl darbo patirtis vertinama nuliu. Visi respondentai turi aukštąjį išsilavinimą, 7 patenka į 46–59 metų amžiaus grupę. Interviu dalyvavusiems asmenims pateikta 16 klausimų.

5 lentelė. Pusiaus struktūrizuoto interviu klausimai

Klausimas	Siekama iširti
Trumpai apibūdinkite save.	Norima iširti apklausiamųjų asmens duomenis (lytis, amžiaus grupė, išsilavinimas bei socialinio arba darbo su užsieniečiais patirtis).
Prašome įvertinti savo darbo efektyvumą ir reikalingumą su prieglobstį gavusiais užsieniečiais, skalėje nuo 1 iki 10 pažymint Jums tinkamą stulpelį (1–visiškai neefektyvu ir nereikalinga, 10 – labai efektyvu ir reikalinga)	Analizuotose politinėse priemonėse, labai akcentuojamas specialistų dirbančių su PGU tinkamas ruošimas ir mokymas bei atitinkama kompetencija. Klausimu siekiama sužinoti kaip savo atliekamą darbą vertina patys specialistai.
Užsieniečių integracija – ilgas ir atsakingas procesas. Pabėgėliai atvyksta į svetimą šalį, netekę namų, pinigų, šeimos narių. Įvardinkite, su kokiais sunkumais susiduria prieglobstį gavę užsieniečiai integracijos pradžioje.	Specialistų pagalba siekiama įvardinti, kokios aktualiausios problemos atsiranda prieglobstį gavusiems užsieniečiams integracijos metu.
Išvardinkite, kokios pagalbos prieglobstį gavę užsieniečiai, dažniausiai kreipiasi į socialinius darbuotojus ir nevyriausybinį organizacijų savanorius?	Norima atskleisti kokių su integracija susijusių problemų PGU negali išspręsti patys ir jiems reikalinga kuratorių pagalba.
Prašome įvertinti politinių priemonių reikšmingumą PGU gyvenantiems Klaipėdos miesto savivaldybės teritorijoje, skalėje nuo 1 iki 10, pažymint Jums tinkamą atsakymo variantą (1–visiškai nereikšminga, 10 – labai reikšminga).	Siekiami išsiaiškinti kokios politinės priemonės labai svarbios ir kurios iš jų specialistų nuomone, svarbios, bet mažiau.
Kaip manote, ar prieglobstį gavusiems užsieniečiams pakanka valstybės teikiamos finansinės paramos? Gal teko girdėti iš prieglobstį gavusių užsieniečių nuomonę apie jiems skiriamas socialines išmokas? Trumpai apibūdinkite.	Mokslininkai atliko pakankamai daug tyrimų ir nustatė, kad Lietuva ekonomiškai nepatraukli užsieniečiams, nes patys lietuviai ieško geresnio gyvenimo visame pasaulyje. Klausimu siekiama iširti, remiantis specialistų nuomone, ar dabartinės socialinės išmokos integracijos metu, tenkina PGU lūkesčius.
Įrašykite paramos sumą, kokios, Jūsų nuomone, reikia oriai gyvenimo ir integracijos pradžia užsieniečiui pabėgėliui Lietuvoje ir atitinkamai Klaipėdoje.	Siekiami iširti, kokia išmoka integracijos pradžioje būtų reikalinga, kad oriai pradėti integraciją svetimose šalyje.
Lietuvos mokslininkai įvardino pagrindines socialinės integracijos kryptis. Išreitinguokite jas pagal svarbumą (1 – labiausiai svarbi, 6 – mažiausiai svarbi), atsižvelgdami į tai, kad vertinama turi būti Klaipėdoje gyvenančių užsieniečių integracija.	Siekiami iširti, kurios socialinės integracijos kryptys specialistų nuomone yra svarbiausios, ir kurios svarbios mažiau.
Kaip teigiama informaciniuose šaltiniuose, į Klaipėdą dar nėra atvykęs nei vienas pabėgėlis iš Turkijos arba Graikijos stovyklų. Kaip manote kodėl? (Įvardinkite, Jūsų nuomone, galimas priežastis).	Į Klaipėdą neatvyko nei viena pabėgėlių šeima iš Graikijos ir Turkijos. Specialistų buvo prašoma išvardinti priežastis, kodėl Klaipėda nepatraukli PGU perkeltiems iš šių valstybių.
Išvardinkite, kokių tautybių integruojamų užsieniečių, su kuriais Jums teko dirbti, Klaipėdoje daugiausiai?	Siekiami nustatyti, kokių tautybių pabėgėlių, Klaipėdoje integruojasi į visuomenę daugiausiai.
Kaip manote, ar pabėgėliai su kuriais Jums teko dirbti, ketina pasilikti Lietuvoje, o konkrečiai Klaipėdoje ilgesniam laikui? Argumentuokite atsakymą.	Atliekant dokumentų analizę nustatyta, kad Lietuva nėra patraukli PGU, todėl tyrimu siekiama nustatyti, ar specialistų nuomone, užsieniečiai planuoja likti Lietuvoje, o konkrečiai Klaipėdoje, pasibaigus integracijos procesui.
Skalėje nuo 1 iki 5, įvertinkite pabėgėlių integracijos politikos veiksmingumą ir įgyvendinimą Lietuvoje? (1 – visiškai neveiksminga, 5 - labai veiksminga). Pateikite argumentų savo atsakymui. Kas gerai ir veiksminga? Kas turėtų būti tobulinama?	Klausimu norima nustatyti, kaip specialistai vertina integracijos politikos efektyvumą Lietuvoje.
Skalėje nuo 1 iki 5, įvertinkite pabėgėlių integracijos politikos veiksmingumą ir įgyvendinimą Klaipėdoje? (1 – visiškai neveiksminga, 5 - labai veiksminga). Pateikite argumentų savo atsakymui. Kas gerai ir veiksminga? Kas turėtų būti tobulinama?	Klausimu norima nustatyti, kaip specialistai vertina integracijos politikos efektyvumą Klaipėdoje.
Masinėse informavimo priemonėse pasirodo informacija, kad Klaipėdiečiai priešinasi prieglobstį gavusių užsieniečių integracijai ir nepageidauja savo gimtąją šalį turėjusių palikti pabėgėlių kaimynystės. Kaip manote, ar Klaipėdiečiai yra tolerantiški prieglobstį gavusių užsieniečių atžvilgiu?	Vienas svarbiausių integracijos politikos uždavinių – integruoti užsieniečius į visuomenę. Žiniasklaidoje nustatyta informacija, kad lietuviai nenoriai priima kitataučius. Klausimu siekiama iširti specialistų nuomonę, ar Klaipėdos gyventojai svetingi PGU savo mieste.
Klaipėda, 2016 metais priėmė integracijos įgyvendinimui 6 Ukrainos piliečius. Trečias miestas pagal dydį Lietuvoje, uostamiestis, galėtų „priglausti“ daugiau tėvynės netekusių užsieniečių. Išvardinkite ir trumpai aprašykite, Jūsų nuomone pagrindines priežastis, kodėl užsieniečiai nenoriai vyksta gyventi į Klaipėdą, o gal būt Klaipėdos miesto savivaldybė pasyviai dalyvauja užsieniečių paieškos ir priėmimo integruotis į Klaipėdą procese?	Tiriant susidariusią situaciją, reikalinga specialistų nuomonė, kodėl prieglobsčio mechanizmas veikia tik dalinai arba visai neveikia Klaipėdoje. Klausimu mėginama atsakyti ar tai tik Klaipėdos ar visos Lietuvos problema ir kokios priežastys, kad užsieniečiai nenoriai renkasi uostamiestį.
Kas vyksta su prieglobstį gavusiais užsieniečiais, kai integracija savivaldybėje pasibaigia?	Siekiami iširti, koks tolimesnis PGU kelias pasibaigus integracijos laikui.

Sudaryta autorės

4.2. Tyrimo rezultatų analizė

Apklausiamųjų buvo paprašyta skalėje nuo 1 iki 10 įvertinti savo darbo reikalingumą ir efektyvumą (1 mažiausiai efektyvu, 10 – labai efektyvu). Balai pasiskirstė taip:

6 lentelė. Darbo efektyvumo ir reikalingumo vertinimas balais

M1	M2	M3	M4	M5	S1	S2	S3	S4	S5
4	7	1	3	5	10	10	1	4	8

Sudaryta autorės

Aukščiausiu balu 10, savo darbą įvertino respondentai S1 ir S2, o mažiausiai, 1 balu – S3, M3. Kiti atsakymai pasiskirstė taip: S5 – 8 balai, M2 – 7 balai, M5 – 5 balai, M1 ir S4 po 4 balus, M4 – 3 balai. Aukščiausiu balu savo darbo reikalingumą ir efektyvumą įvertino Socialinių paslaugų centro, atsakingo už prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją Klaipėdoje, darbuotojai.

Respondentų paprašyta įvardinti, su kokiais pagrindiniais sunkumais susiduria prieglobstį gavę užsieniečiai integracijos pradžioje. M1 atsakė, kad: „*Leidimo šalyje gavimas, būsto ir darbo paieška, kalbos nemokėjimas*“. M2 mano, kad sunkumai kyla dėl kalbos barjero ir skirtingo mentaliteto. M3 taip pat sutiko, kad didžiausias problemas kelia: kalbos barjeras, kultūrų skirtumas, darbo pasiūla ir religija. M4 teigė: „*Kalbant apie migracijos tarnybą, svarbu laikytis Lietuvos Respublikos įstatymų ir nedaryti akivaizdžių pažeidimų, tokių kaip gyvenamosios vietos keitimas, be migracijos specialistų žinios*“. M5 teigia, „*Atvykę užsieniečiai jaučiasi svetimi, nes nemoka kalbos, negali be atitinkamų tarnybų pagalbos leisti vaikų į mokyklą, susirasti darbą, gauti sveikatos priežiūros paslaugas, dar tenka pajauti visuomenės neigiamą požiūrį į juos*“. S1 teigė, kad užsieniečiams daugiausia problemų kyla dėl kalbos barjero, darbo paieškos bei gyvenamos vietos deklaravimo. S2 mano, kad PGU susiduria su tokiomis problemomis kaip: „*Kalbos nemokėjimu, gyvenamosios vietos neturėjimu, darbo paieška bei kvalifikacijos stoka įsidarbinant*“. S3 į pateiktą klausimą atsakė taip: „*Manau, kad pirmiausia susiduriama su kalbos barjeru. Taip pat didelė kliūtis yra tai, kad prieglobstį suteikusios šalies gyventojai yra priešiška nusiteikę pabėgėliu atžvilgiu ir net nesigilina, kodėl šie žmonės turėjo palikti savo šalį*“. S4 mano, kad pagrindinės problemos integracijos metu, PGU kyla dėl pajamų trūkumo, kalbos barjero ir patiriamo streso netekus artimųjų ar dėl jų nebuvimo šalia. S5 mano, kad pagrindinės problemos integracijos metu yra dėl adaptacijos svetimoje šalyje, finansų trūkumo, kalbos barjero ir kartais dėl prastos psichologinės namų netekusių užsieniečių būsenos.

Beveik visi apklaustieji teigė, kad didžiausių nepatogumų prieglobstį gavę užsieniečiai turi dėl kalbos barjero, o tai reiškia, jog juos reikia nuolat lydėti ir tarpininkauti gaunant viešąsias ir kitas paslaugas. Taip pat, respondentai probleminėmis integracijos sritimis laiko būsto darbo paiešką, pinigų trūkumą ir kultūrinius skirtumus bei religiją.

Apklauso dalyvių buvo klausiama, kokios pagalbos prieglobstį gavę užsieniečiai dažniausiai kreipiasi į socialinius darbuotojus ir savanorius. Respondentas M1 teigė, kad prieglobstį gavę

užsieniečiai į specialistus kreipiasi dėl tokių priežasčių: „*Dėl darbo ir būsto paieškos, taip pat aktualiais vaikų ugdymo ir kitais klausimais*“. M2 teigė, kad: „*Tiksliai negaliu pasakyti, bet integracijos pradžioje, tvarkant reikiamus dokumentus, juos visada kažkas palydi*“, tai reiškia kad reikalingas atstovavimas tvarkant integracijai ir gyvenimui savivaldybėje reikalingus dokumentus. M3 pateikė informaciją, kad dažniausiai prieglobstį gavę užsieniečiai į specialistus kreipiasi dėl konsultacijos teisiniais ir socialiniais klausimais. M4 teigė, kad: „*Visi prieglobstį gavę užsieniečiai atvykę į savivaldybę integracijai, pirmiausia susiduria su kalbos barjeru, tačiau postsovietinių šalių gyventojai su šia problema susiduria mažiau, nes Klaipėda daugiakultūrinis miestas, jame daug rusakalbių*“ ir teigė, kad rusakalbiai PGU į specialistus kreipiasi dėl palydėjimo į įstaigas. M5 mano, kad atvykus gyventi į svetimą šalį, labai svarbu susirasti darbą, mokėti mokesčius, bendrauti su švietimo įstaiga, kurią lanko užsieniečių vaikai bei naudotis sveikatos įstaigų paslaugomis. Todėl integracijos pradžioje labai reikalinga specialistų dirbančių su prieglobstį gavusiais užsieniečiais pagalba ir atstovavimas. S1 pateikė nuomonę apie pagalbą užsieniečiams: „*Kai prieglobstį gavusiems užsieniečiams sunku, jie kreipiasi į mus pagalbos. Dažniausiai tai būna, kalbos barjeras, kai reikia atstovauti švietimo įstaigose arba darbo paieškos klausimais*“. S2 taip pat mano, kad integruojamų užsieniečių problemos visada panašios ir teigė, kad: „*Prieglobstį gavę asmenys į specialistus dažniausiai kreipiasi dėl gyvenamosios vietos, darbo paieškos, socialinių pašalpų, vaikų integracijos į darželį ir mokymo įstaigas, paramos rūbais ir maistu*“. S3 mano, kad pagalbos užsieniečiams reikia gaunant viešąsias paslaugas ir dėl kalbos barjero. S4 teigia, kad PGU dažniausiai reikalinga pagalba – reikalingų dokumentų tvarkymas ir lydėjimas į reikalingas įstaigas. S5 teigė: „*Dažniausiai į Klaipėdą integruojasi postsovietinių šalių imigrantai, tai didelių problemų dėl kalbos barjero nėra, ypač Klaipėdoje, kur gausu rusakalbių. Tačiau pažintis su miestu, įstaigomis ir lydėjimas į organizacijas, yra labai svarbūs aspektai integracijos pradžioje*“. Visi apklausti respondentai teigia, kad PGU dažniausiai į specialistus kreipiasi dėl atstovavimo įstaigose tvarkant reikalingus dokumentus ir gaunant viešąsias paslaugas, dar labai svarbi, pagalba ieškant gyvenamo būsto ir darbo.

Apklausiamųjų buvo prašoma įvertinti skalėje nuo 1 iki 10 politinių priemonių reikšmingumą Klaipėdos mieste. Duomenys pateikiami 7 lentelėje.

7 lentelė. Politinių priemonių Klaipėdoje vertinimas

Politinė priemonė	5	7	8	9	10
Būsto politika	M1			M4, S4	M2, M3, M5, S1, S2, S5, S3
Sveikatos apsauga	M1	M3	M2, S5	S3, S4	M3, M5, S1, S2
Finansinė parama	M1			S4	M2, M3, M4, M5, S1, S2, S3, S5
Psichologinė pagalba	M1, M2, M4, S5		M5	S3, S4	M3, S1, S2
Švietimas vaikams	M1, M2	M5		M4, S4, S5	M3, S1, S2, S3
Profesinis mokymas ir perkvalifikavimas	M1, S4	M5		S5	M2, M3, M4, S1, S2, S3
Integracija į darbo rinką	M1			M5, S4	M2, M3, M4, S1, S2, S3, S5

Sudaryta autorės

Sudarytoje lentelėje paliktos vertinimo grafos, į kurias buvo gauti atsakymai. Visas priemones 10 balų įvertino 3 respondentai – M3, S1, S2. Žemiausias vertinimo taškas - 5 taškai. **Būsto politiką** 5 taškais įvertino apklausiamasis M1, 9 taškais įvertino M4 ir S4. 10 taškų būsto politikai skyrė respondentai M2, M3, M5, S1, S2, S5, S3. **Sveikatos apsaugos** politinės priemonės reikšmingumą, apklausiamieji įvertino atitinkamai: M1 įvertino 5 taškais, M3 – 7 taškais, M2 ir S5 sveikatos apsaugą įvertino 8 taškais, S3, S4 – 9 taškais ir M3, M5, S1 ir S2 įvertinti 10 taškų. Finansinę paramą specialistai įvertino taip: M1 skyrė 5 taškus, S4 – 9 taškus ir 10 taškų priemonės svarbumą įvertino respondentai M2, M3, M4, M5, S1, S2, S3, S5. Tai, kad prieglobstį gavusiems užsieniečiams vidutiniškai reikalinga **psichologinė pagalba**, galvoja 5 taškus šiai politinei priemonei skyrė specialistai – M1, M2, M4, S5. M5 ją įvertino 8, S3 ir S4 – 9 taškais, o apklausos dalyviai M3, S1, S2, skyrė šiai politinei priemonei 10 taškų. **Švietimą vaikams** 5 balais įvertino apklausiamieji M1 ir M2. M5 priemonę įvertino 7 taškais, M4, S4, S5 – 9 taškais, o 10 taškų priemonei skyrė – M3, S1, S2, S3. **Profesinis mokymas ir perkvalifikavimas** respondentų buvo įvertintas sekančiai: 5 taškais įvertino M1 ir S4, 7 taškais – M5, 9 taškais – S5, 10 taškų – M2, M3, M4, S1, S2, S3. **Integracija į darbo rinką**, kaip politinę integracijos priemonę apklausiamieji vertina taip: 5 taškais įvertino respondentas M1, 9 taškais – M5 ir S4, o maksimaliai 10 taškų įvertino apklausos dalyviai M2, M3, M4, S1, S2, S3, S5.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad susumavus respondentų skirtus balus galima įvertinti, kokias prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos priemones respondentai įvertino kaip svarbiausias. Susumavus apklausiamųjų atsakymus įvertintus 10 taškų nustatyta, kad 8 respondentai pirmenybę teikia finansinei paramai, kiek mažiau – 7 specialistai skiria būsto politikos įgyvendinimui ir integracijai į darbo rinką. 6 apklausiamieji pagal svarbą įvertino profesinį mokymą ir perkvalifikavimą, po 4 respondentus pasisakė, kad labai svarbi sveikatos apsaugos politiką ir vaikų švietimas ir mokymas. Ir

mažiausiai reikalinga, už ją pasisako tik 3 respondentai – psichologinė pagalba. Taigi specialistai mano, kad finansinė parama integracijos periodu PGU yra svarbiausia.

Finansinį prieglobstį gavusių užsieniečių padėtis – labai aktualus klausimas, susilaukiantis bene daugiausia įvairių vertinimų. Apklausos dalyvių buvo klausama, kaip jie galvoja, ar imigrantams atvykusiems į Lietuvą užtenka valstybės teikiamos finansinės paramos. M1 teigė, kad finansinės paramos PGU nepakanka ir išmokos turėtų būti didesnės. M2 mano, kad socialinėmis išmokomis nepatenkinti patys Lietuvos gyventojai ir teigia, kad: „*Jeigu skiriama socialinė parama turi tenkinti Lietuvos Respublikos piliečius, tai atitinkamai turėtų tenkinti ir prieglobstį gavusius užsieniečius*“. Specialistas mano, kad pirmiausia turėtume pasirūpinti skurstančiais Lietuvos gyventojais, o tada didinti išmokas užsieniečiams. Respondentas M3 galvoja, kad piniginės išmokos užtenka ir teigia, kad: „*Prieglobstį gavę užsieniečiai gauna pakankamai labdaros: maisto produktų, drabužių, taip pat namų apyvokos daiktų, kurie pagerina jų buitį ir kasdieninį gyvenimą*“. Apklausos dalyvis M4, niekada nesidomėjo išmokų dydžiu, tačiau mano, kad jos turėtų būti nemažesnės negu gauna Lietuvos gyventojai. M5 teigė, kad šiuo klausimu neturi nuomonės, nes niekada apie tai nekalbėjo su PGU, tačiau įvardinus integracijai skiriamas valstybės išmokas, respondentas teigė, kad jos tikrai mažos lyginant su pragyvenimo lygiu Lietuvoje. Apklausos dalyvis S1 teigė, kad finansavimas tikrai mažas ir pateikė nuomonę: „*Finansavimas tikrai nepakankamas, lėšų neužtenka net minimaliausiems poreikiams. Manau, kad išmokos turėtų būti didesnės tol, kol įsidarbina nors vienas šeimos narys*“. Specialistas S2, kasdien susiduria su PGU finansavimu ir mano, kad: „*Finansinės paramos neužtenka, pirmiausia kai kalbama apie būsto nuomą, o kur dar, maistas, apranga, mokymo įstaigos, vaistai, buities ir higienos reikmenys*“. Kalbant apie finansinę paramą, S3 teigė, kad: „*Apie išmokamas sumas ir išmokų rūšys pasakyti daug negaliu, nes nesidomėjau, bet kiek teko girdėti iš nuogirdų ir informacijos skelbiamos žiniasklaidoje – akivaizdu, kad sumos prieglobstį gavusių užsieniečių integracijai yra labai mažos*“. Respondentas S4 įsitikinęs, kad Lietuvoje socialinės išmokos per mažos, kad asmuo galėtų oriai gyventi ir išreiškė nuomonę, kad: „*Kaip ir visiems socialiai remtiniams žmonėms ir asmenims dirbantiems už minimumą, socialinės išmokos per mažos*“. S5 įvertino bendrą Lietuvos ekonominę situaciją ir šiuo klausimu teigė: „*Jeigu vietiniams gyventojams turintiems namus ir susikūrusiems buitį, darbą – lėšų neužtenka, tai užsieniečiams parama akivaizdžiai per maža*“.

Apibendrinant apklausiamųjų nuomonę galima teigti, kad 8 iš 10 respondentų mano, kad dabartinės socialinės išmokos negali garantuoti asmenims oraus gyvenimo. Du apklausos dalyviai teigė, kad pirma reikia pasirūpinti skurstančiais lietuviais ir tik tada skirti pakankamas išmokas prieglobstį gavusiems užsieniečiams. Lietuva nėra ekonomiškai stipri šalis savo gyventojams, todėl negali pasiūlyti imigrantams patrauklių gyvenimo sąlygų.

Apklausos dalyvių buvo paprašyta įvardinti sumą, kurią gaudami integracijos pradžioje prieglobstį gavę užsieniečiai verstųsi lengviau (žiūrėti 8 lentelę).

8 lentelė. Paramos suma reikalinga integracijos pradžiai

M1	M2	M3	M4	M5	S1	S2	S3	S4	S5
1000	380	400	700	500	1000	1200	1200	1000	1300

Sudaryta autorės

Kaip matoma lentelėje, specialistų įvardintos sumos labai įvairios. Susumavus gautą rezultatą ir apskaičiavus vidutinį išmokos dydį gauta suma 868 eurai. Kaip teigiama baigiamajame darbe, šiuo metu Lietuvoje PGU šeimai išmokamas socialinės paramos dydis integracijos pradžiai, negali viršyti 612 eurų. Didžiausia išmoka skiriama nelydimiems asmenims sulaukusiems pilnametystės – 1122 eurų.

Išanalizavus darbe surinktą teorinę medžiagą nustatyta, kad mokslininkai įvardino pagrindines socialinės integracijos kryptis. Apklauso dalyvių buvo prašoma įvertinti kurios jų svarbios labiau, o kurios nėra aktualios. Vertinama buvo nuo 1 iki 6 (1 – labiausiai svarbi, 6 – mažiausiai svarbi). Susumavus taškus, rezultatai pateikiami lentelėje (žiūrėti 9 lentelę).

9 lentelė. Pagrindinių socialinės integracijos krypčių vertinimas

Socialinės integracijos kryptis	Taškai
Įsikūrimas nuolatinėje gyvenamojoje vietoje	23
Socialinė ir sveikatos apsauga	33
Švietimas	41
Užimtumas ir darbas	20
Valstybės paramos mažinimas, sustabdymas ir nutraukimas	47
Visuomenės informavimas apie prieglobstį gavusius užsieniečius	46

Sudaryta autorės

Kaip matoma pateiktoje lentelėje, svarbiausia socialinės integracijos kryptimi, apklauso dalyviai įvardino užimtumą ir darbą, šiai kryptčiai respondantai skyrė 20 taškų. Sekanti pagal svarbą kryptis – įsikūrimas nuolatinėje gyvenamojoje vietoje, jai apklauso dalyviai skyrė 23 taškus. Į tris mažiausiai taškų surinkusias, bet geriausiai įvertintas socialinės integracijos kryptys pateko socialinė ir sveikatos apsauga, kuri buvo įvertinta – 33 taškais. Daugiausia taškų surinko ir ne tokiomis reikšmingomis integracijos sritimis įvardintos: švietimas – 41 taškas, visuomenės informavimas apie prieglobstį gavusius užsieniečius – 46 ir valstybinės paramos mažinimas, sustabdymas ir nutraukimas vertinamas 47 taškais.

Apibendrinant galima teigti, kad atliekant tyrimą, respondantai tendencingai laikosi nuomonės, kad gyvenamoji vieta, užimtumas ir darbas, socialinės garantijos ir sveikatos apsauga yra laikomi pamatinėmis integracijos priemonėmis, kurių pagrindu PGU gali adaptuotis, įsikurti ir gyventi Lietuvoje.

Išanalizavus baigiamajame darbe naudotus informacinius šaltinius nustatyta, kad į Klaipėdą integracijai, nėra perkeltas nei vienas pabėgėlis iš Graikijos ir Turkijos stovyklų, nors Klaipėdos savivaldybės taryba patvirtino 20 kvotų, o tai reiškia, kad mieste gali būti apgyvendintos 4 – 5 pabėgėlių šeimos. Apklauso dalyvių paprašyta įvardinti, dėl kokių priežasčių į Klaipėdą integracijai neatvyksta ar nėra perkeliama užsieniečiai iš šių stovyklų. Respondentas M1 teigia, kad: „*Patys pabėgėliai nerodo didelio noro atvykti į Lietuvą, o Klaipėdos rajono ir miesto savivaldybės – nerodo didelės iniciatyvos jiems padėti*“. Jo nuomone Lietuva ekonomiškai silpna šalis, todėl neatrodo patraukli užsieniečiams, kurių siekis integruotis daug stipresnėse ES valstybėse. Apklauso dalyvis M2, taip pat teigė, kad užsieniečių nedomina tokia šalis kaip Lietuva, jų siekis – labiau turtingos Vakarų Europos šalys. Specialistas M3 sutinka, kad pabėgėliai nenori būti perkelti į Lietuvą dėl prastos Lietuvos ekonominės padėties. M4 teigia, kad pabėgėliams Lietuva visiškai nepatraukli. Respondentas M5 teigia, kad negali pateikti informacijos apie perkėlimą iš Graikijos ir Turkijos, bet sutinka su tuo, kad Lietuva ekonomiškai nepatraukli geresnio gyvenimo ieškantiems užsieniečiams. S1 taip pat teigė, kad: „*Šių pabėgėlių tikslas – Vakarų ir Rytų Europos šalys, tuo tarpu Lietuva pasinaudojama, kaip tranzito šalimi*“. Apklauso dalyvis S2 taip pat mano, kad kaltinti reikia Lietuvos ekonominę situaciją ir teigia, kad: „*Pabėgėlių iš šių šalių nesulaukėme, nes visiems seniai aišku, kad Lietuva, taip pat ir visi jos miestai, ekonomiškai nepatrauklūs imigrantams. Tokia informacija, plintanti pabėgėlių tarpe ir mažina norinčių integruotis Lietuvoje skaičių. Maža finansinė parama ir brangūs būstai bei jų nuoma, tiesiogiai daro įtaką pabėgėliams ir jie nesirenka Lietuvos dėl menkų perspektyvų*“. S3 sutinka su tuo, kad Lietuva nepatraukli dėl blogos ekonominės padėties ir pateikė nuomonę: „*Kiek domėjausi spaudoje, retas pabėgėlis aplamai nori vykti į Lietuvą, o atvykęs ieško progos persikelti į stabilesnės ekonomikos šalį, kur jiems taikomos didesnės socialinės garantijos. Tai turbūt ir yra pagrindinė priežastis. Klaipėda tai tik Lietuvos dalis*“. Apklauso dalyvis S4 mano, kad į Lietuvą ir į Klaipėdą pabėgėliai iš Turkijos ir Graikijos neatvyksta todėl, Vokietijos, Didžiosios Britanijos ar Švedijos uostamiesčiai didesni ir ten daug geresnės integracijos galimybės. Respondentas S5 taip pat mano, kad pabėgėliai siekia kuo geresnio gyvenimo su oriomis išmokomis, kurias gali suteikti tik ekonomiškai turtingos šalys ir teigė: „*Pabėgėlius domina tik Vakarų Europos ir kitos turtingos šalys, o Vokietija yra populiariausia šalis, kurioje integruotis norėtų beveik visi pabėgėliai, ypač arabų kilmės*“.

Apibendrinant respondentų atsakymus galima teigti, kad pagrindinė problema, dėl kurios imigrantai nesirenka Lietuvos – silpna valstybės ekonominė situacija.

Kadangi apklausoje dalyvavo specialistai, kuriems teko dirbti su prieglobstį gavusiais užsieniečiais, buvo paprašyta įvardinti, su kokių tautybių emigrantais jiems teko dirbti ir suteikti su integracijos procesu susijusią pagalbą (žiūrėti 10 lentelę).

10 lentelė. Prieglobstį gavusių užsieniečių pasiskirstymas pagal tautybes

RESPONDENTAS	PGU KILMĖS ŠALIS
M1	Uzbekistanas, Rusija, Ukraina
M2	Čečėnija, Ukraina, Baltarusija
M3	Ukraina
M4	Ukraina
M5	Rusija, Čečėnija, Ukraina
S1	Ukraina
S2	Ukraina
S3	Ukraina
S4	Ukraina
S5	Čečėnija, Ukraina

Sudaryta autorės

Kaip matoma 10 lentelėje, visiems apklausos dalyviams teko dalyvauti Ukrainos piliečių integracijos procese, 3 respondentai padėjo integracijos metu čečėnams, 2 specialistai padėjo Rusijos piliečiams ir po vieną Uzbekistano bei Baltarusijos piliečiams. Baigiamajame darbe, analizuojant informaciją apie prieglobstį gavusius užsieniečius Klaipėdoje, buvo nustatyta, kad integruotis Klaipėdoje, dažniausiai renkasi postsovietinių valstybių piliečiai. Atlikus tyrimą, specialistai atsakydami į klausimą, patvirtino informaciją, kad Klaipėdą mieliau renkasi buvusios Sovietų Sąjungos valstybės.

Apklausiamųjų buvo klausama, kaip jie mano, ar prieglobstį gavę asmenys, žada pasilikti Klaipėdoje ilgesniam laikui. Respondentas M1 mano, kad ne visi prieglobstį gavę užsieniečiai ketina pasilikti Klaipėdoje, nes jų netenkina ekonominė Lietuvos padėtis. Tyrimo metu respondentas M2 teigė, kad niekada neklausė, kokie PGU planai ateityje, bet mano kad: „*Pasikeitus politinei situacijai žmonės grįš namo*“. Apklausos dalyvis M3 teigė, kad daugiausia teko bendrauti su Ukrainos piliečiais, kurie planuoja likti ir gyventi Lietuvoje, tuo tarpu M4 teigia: „*Manau, kad neketina, nes Lietuva aplamai ekonomiškai nepatraukli*“. Respondentas M5 pasakojo, kad teko dirbti su čečėnais ir ji teigė: „*Kai dirbome su Čečėnų kilmės prieglobstį gavusiais užsieniečiais, jie teigė, kad liks Lietuvoje, bet rezultate nepasiliko. Šiuo metu Ukrainiečiai ketina likti, bet galimai, praėjus tam tikram laikui – keisis jų statusas*“ . Specialistas S1 mano, kad šiuo metu integruojami asmenys dar nėra apsisprendę dėl tolimesnių veiksmų. Manoma, kad visi kuruojami PGU Klaipėdoje ukrainiečiai pasibaigus karui, grįš į savo tėvynę. S1 teigė: „*Kadangi neramumai Ukrainoje nesibaigia, žmonės taip pat neapsisprendžia, ar gali grįžti į savo šalį*“. Apklausiamasis S2 mano, kad Klaipėdoje gyvenantys kuruojami PGU, dar neapsisprendė ar grįš į tėvynę, tuo tarpu S3, įsitikinęs, kad PGU po integracijos neliks Lietuvoje, nes jų tikslas – turtingos Europos šalys. Respondentas S4 teigė: „*Manau, kad PGU ketina likti Klaipėdoje.*

Klaipėdoje yra nemaža ukrainiečių diaspora nuo seno. Galimybė susikalbėti rusiškai yra pakankamai prieinama, o jaunimas jau susišneka angliškai“. Specialistas S5 mano, kad besintegruojantys ukrainiečiai gerai jaučiasi Lietuvoje ir galimai liks Klaipėdoje, tačiau sarkastiškai įvardino, kad liks tik tokiu atveju: „jeigu kartu su Lietuviais neišvyks ieškoti geresnio gyvenimo“.

Apklauskos dalyvių, skalėje nuo 1 iki 5 buvo paprašyta įvertinti pabėgėlių integracijos politikos veiksmingumą ir įgyvendinimą Lietuvoje (1 – visiškai neveiksminga, 5 – labai veiksminga). Respondentai turi argumentuoti savo atsakymus išsakydami nuomonę, kas veiksminga ir kas turi būti tobulinama (žiūrėti 11 lentelę).

11 lentelė. Integracijos politikos vertinimas Lietuvoje

Kodas	Taškai	Vertinimo paaiškinimas
M1	3	„Gerai, kad pabėgėliams suteikiama pirminė pagalba sveikatos priežiūros srityje, taip pat išduodant dokumentus. O pakankamai mažai padedama toliau integruojantis: ieškant darbo ir būsto“.
M2	2	„Didžiausia problema, kad nėra sukurtas vientisas specialistų, padedančių integruotis užsieniečiams, veiklos mechanizmas“.
M3	1	„Manau, kad pabėgėlių integracijos sistema nefunkcionuoja taip efektyviai kaip norėtusi, kadangi Lietuva anksčiau nebuvo susidūrusi su šia problema. Mano nuomone, pagrindinis tikslas turėtų būti integracijos galimybių didinimas ir mažinama socialinė atskirtis“
M4	2	„Politinės integracijos priemonės lyg ir numatytos, tačiau neištobulinta gyvenamosios vietos deklaravimo sistema, menka finansinė parama, dėl kalbos barjero sudėtinga rasti darbą“.
M5	3	„Lietuva tik vykdo savo įsipareigojimus, o noro padėti – nėra. Kai institucija netiki tuo ką daro, jos veiksmai nėra veiksmingi. Reikia iš esmės keisti gyventojų požiūrį į prieglobstį gavusius užsieniečius“.
S1	3	„Lėšų stygius mažina integracijos efektyvumą“.
S2	3	„Norint, kad sistema funkcionuotų, reikia ją tinkamai finansuoti ir skirti daugiau lėšų“.
S3	2	„Su šiomis problemomis darbe nesusiduriu, tačiau remiantis žiniasklaida ir kitais informaciniais šaltiniais, galima teigti, kad Lietuva remiantis ES dokumentais sukūrė integracijos mechanizmą Lietuvoje, tačiau jis negali būti efektyvus, nes nėra skiriama pakankamai lėšų bei mažos išmokos nepritraukia pabėgėlių, kurių integracijos įgyvendinimo analizė ir formuoja praktiką“.
S4	3	„Geras Lietuvos pasiryžimas, bet bloga ekonominė ir socialinė situacija. Žmogui pabėgusiam nuo karo ir turinčiam nuo nulio pradėti iš naujo kurti savo gyvenimą, netikslinga jį kurti šalyje, kurios piliečiai masiškai ieško geresnio gyvenimo kitose šalyse. Lietuvoje veikia laukinio anarchinio kapitalizmo sistema: keletas asmenų net nebežino kur dėti pinigus, o milijonas „Išbalsavo kojomis“ į kitas šalis. Mokesčiai sukrauti ant dirbančio žmogaus, o kapitalas praktiškai neapmokestintas. Nėra turto ir progresinių pajamų mokesčių, kurie leistų nors truputį sumažinti atskirtį tarp turtingųjų ir visų kitų. Lietuvoje greit neliks vidurinės klasės. Taigi, mano nuomone reikia tobulinti mokesčių sistemą, tada ir Lietuva taps patrauklesnė imigrantams“.
S5	3	„Pagrindinė problema Lietuvoje – mažas politinių priemonių finansavimas ir dar blogesnė situacija su socialinėmis išmokomis. Taigi siūlyčiau tobulinti finansavimą ir didinti išmokas“.

Sudaryta autorės

Apibendrinant respondentų nuomonę galima teigti, kad dauguma apklausiamųjų integracijos politikos veiksmingumą ir įgyvendinimo sėkmę vertina vidutiniškai, tik respondentas M3 šias politines priemones įvardino kaip visiškai neveiksmingas. Respondentai teigė, kad pagirtina, kad Lietuvoje

prižiūrima PGU sveikata, tinkamai atstovaujama tvarkant dokumentus. Toliau apklausos dalyviai įvardino trūkumus, tokius kaip – specialistų nebuvimas, menkas finansavimas, neišspręstos būsto ir gyvenamosios vietos deklaravimo problemos. Respondentai taip pat išsakė kritiką savivaldybės vadovų atžvilgiu ir teigė, kad savivaldybei ir visuomenei reikia keisti požiūrį į prieglobstį gavusius užsieniečius, o specialistas S4 iš esmės pasisakė už mokesčių sistemos keitimą Lietuvoje.

Apklausos dalyvių, skalėje nuo 1 iki 5 buvo paprašyta įvertinti pabėgėlių integracijos politikos veiksmingumą ir įgyvendinimą Klaipėdoje (1 – visiškai neveiksminga, 5 – labai veiksminga). Respondentai turi argumentuoti savo atsakymus išsakydami nuomonę, kas veiksminga ir kas turi būti tobulinama (žiūrėti 12 lentelę).

12 lentelė. Integracijos politikos vertinimas Klaipėdoje

Kodas	Taškai	Vertinimo paaiškinimas
M1	2	„Mano manymu, niekas nėra tobulinama. Visose srityse turėtų būti priimami bendri organizacijų vykdančių integraciją sprendimai, kurie turėtų būti įgyvendinami“.
M2	2	„Klaipėdoje integruojasi labai mažai prieglobstį gavusių užsieniečių, tai reiškia, kad integracijos politika – nėra veiksminga. Reikėtų populiarinti Klaipėdos miestą ir kurti sistemą, kuri galėtų pritraukti PGU. Tai galėtų būti būsto politikos sistemos tobulinimas, pvz. numatyti ir paruošti būstai apgyvendinimui miesto savivaldybės teritorijoje. Kalbant apie finansų politiką, ji nuleidžiama iš valstybės valdymo aparato, todėl Klaipėda negali priimti tobulėsių finansinių sprendimų, išskyrus labdaros teikimas asmenims“.
M3	2	„Turėtų būti užtikrintas intensyvus ir tinkamas kalbos mokymas, aprūpinimas būstu, profesionali pagalba ieškant darbo, tolerancijos principų diegimas visuomenei ir kultūrinis švietimas“.
M4	2	„Iš visų išvardintų politinių integracijos priemonių, išskirčiau būsto politiką ir integraciją į darbo rinką. Juk kiekvienam iš mūsų tai svarbu, tai PGU taip pat svarbu turėti namus ir darbą“.
M5	2	„Kai savivaldybės vadovai netiki pagalbos pabėgėliams veiksmingumu, jie ir neprisiima išipareigojimų apgyvendinti bei integruoti juos savo vadovaujamoje savivaldybėje. Kaip jau minėjau, savivaldybės vadovai kartu su integraciją atliekančiomis organizacijomis turi turėti vieningą veiksmų planą, kurį būtina taikyti ir nuolat tobulinti, atsižvelgiant į aplinkybes, tautybės, religijos ir kitus prieglobstį gavusių užsieniečių kultūrinius skirtumus“.
S1	3	„Kaip Lietuvoje, taip ir Klaipėdoje, viskas remiasi į finansavimą. Viena vertus sukurtų priemonių turime nemažai, tačiau kita vertus – trūksta specialistų padedančių integruotis užsieniečiams“.
S2	3	„Norint, kad sistema funkcionuotų, reikia ją tinkamai finansuoti“.
S3	2	„Jeigu apie integraciją Lietuvoje dar esu skaičiusi, tai apie integraciją Klaipėdoje net neteko girdėti, tai galima manyti, kad integracija jei ir vyksta, tai nėra pakankamai informatyvu. Mano subjektyvia nuomone, reikia gerinti būsto politiką bei finansavimą“.
S4	2	„Pagrindinę problemą – blogą Lietuvos socialinę ir ekonominę situaciją, įvardinau prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos veiksmingumo Lietuvoje vertinime. Tos pačios problemos aktualios ir Klaipėdos atveju“.
S5	3	„Mažos išmokos, gyvenamosios vietos radimas ir deklaravimas, PGU turimo išsilavinimo pripažinimo nebuvimas, nepakankamas specialistų dirbančių su prieglobstį gavusiais asmenimis – yra pagrindinės priežastys, dėl kurių integracijos politika negali būti pakankamai veiksminga“.

Blogiau negu vidutiniškai – 2 taškais, integracijos politikos priemonių veiksmingumą Klaipėdoje įvertino 7 iš 10 apklausoje dalyvavusių specialistų. Likusieji integracijos politikos efektyvumą įvertino vidutiniškai – 3 taškais. Klaipėdos atveju, respondentai probleminėmis sritimis taip pat įvardino finansinę paramą, būsto politiką, kalbos mokymas ir integracija į darbo rinką bei blogą Lietuvos socialinę ir ekonominę situaciją. M5 teigė, kad trūksta savivaldybės atstovų iniciatyvos ir mano, kad savivaldos darbuotojai su organizacijomis atsakingomis už PGU integraciją, turi sudaryti vieningą veiksmų planą, kurį atsižvelgiant į aplinkybes reikia nuolat tobulinti. Analizuojant šaltinius, rengiant baigiamąjį darbą, pasigesta informacijos apie užsieniečių integraciją Klaipėdoje. Kaip minėta darbe, Klaipėdos miesto savivaldybėje už prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją atsakingas Socialinės paramos centras.

Masinėse informavimo priemonėse pasirodo informacija, kad klaipėdiečiai nėra svetingi PGU atžvilgiu ir nenoriai įsileidžia juos į vietos bendruomenes. Apklausiamųjų paprašyta įvertinti, kaip jie mano, ar Klaipėdos miesto gyventojai tikrai nėra svetingi į visuomenę integruojamų asmenų atžvilgiu. Respondentas M1 mano, kad Klaipėdos gyventojai nėra pakankamai tolerantiški prieglobstį gavusių užsieniečių atžvilgiu. M2 teigė, kad neturi nuomonės, nes asmeniškai neteko girdėti apie tokius pasipriešinimus. Respondentai M3, M4, M5 teigia, kad Klaipėdos gyventojai netolerantiški prieglobstį gavusių užsieniečių atžvilgiu. S1 nesutiko su nuomone, kad klaipėdiečiai nėra geranoriški PGU ir teigė, kad: „Klaipėdoje žmonės geranoriški atvykėlių atžvilgiu“. Apklausos dalyvis S2 išsakė nuomonę: „Nesutinku su šiuo teiginiu, nes kol kas nesusidūrėme su priešiška nusiteikusia vietos gyventojais, visi yra tolerantiški ir šiltai priima perkeltus asmenis“. Respondentas S3 negalėjo pasakyti tiksliai, ar Klaipėdiečiai pakantūs imigrantams, tačiau mano, kad miestiečiai tolerantiški tėvynės netekusių žmonių atžvilgiu. S4 teigė, kad: „Lietuviai nelabai tolerantiški, tačiau pabendravus glausčiau, greitai pakeičia nuomonę prieglobstį gavusių asmenų atžvilgiu“. Specialistas S5, asmeniškai su neigiamu požiūriu į prieglobstį gavusius užsieniečius nesusidūrė, apie integracijos į visuomenę problemas jam teko skaityti masinėse informavimo priemonėse: „Klaipėdoje gyvena daug skirtingų tautybių gyventojų ir tolerancijos vieni kitiems iki šiol lyg ir pakako. Manau, kad visi bijo terorizmo ir natūraliai arabų, ukrainiečiams mano manymu, problemų neturėtų kilti“.

Klaipėda, trečias miestas pagal dydį Lietuvoje 2016 metais priėmė integracijos įgyvendinimui tik 6 Ukrainos piliečius. Respondentų paprašyta įvardinti, dėl kokių priežasčių, jų manymu užsieniečiai nenoriai atvyksta į Klaipėdą. Taip pat respondentai paprašyti įvertinti Klaipėdos miesto savivaldybės indėlį asmenų integracijos proceso metu. Respondentas M1 teigė, kad: „Užsieniečiai nenoriai vyksta į Lietuvą, jie bando išvykti į kitas šalis, kurių ekonominė situacija yra geresnė ir stabilesnė, geresnis pragyvenimo lygis. Manau, kad savivaldybės neturi galimybių skirti papildomai lėšų ir įdarbinti papildomų darbuotojų padedančių vykdyti prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją“. M2 teigė, kad negali įvardinti ar užsieniečiai nori vykti į Lietuvą, nes neturi duomenų apie tai. Patikslinus klausimą ir

paprašius įvertinti Klaipėdos savivaldybės indėlių užsieniečių integracijos procese, apklausiamasis teigė, kad: „*Nemanau, kad Klaipėda išsiskiria iš Lietuvos, ji tame pačiame blogos ekonominės situacijos kontekste. Ir mano manymu, savivaldybės veiksmai mažiausiai tam turi įtakos*“. M3 teigė, kad apie integruojamus asmenis informacijos neturi, tačiau specialisto nuomone, Klaipėdoje ateityje, prieglobstį gauti galėtų daugiau užsieniečių: „*Socialinių paslaugų centras Klaipėdoje yra atsakingas už pagalbą PGU integracijos metu. Žinoma savivaldybė turėtų pareikalauti centro atskaitymo, apie susitikimą su užsieniečiais Pabėgėlių centre ir kitose įstaigose, kuriuose glaudžiasi namų ir tėvynės netekę asmenys. Norint sulaukti PGU Klaipėdoje, reikia reklamuoti savo miestą ir galimybes jame*“. M4 manymu, užsieniečių integracijos procesui Klaipėda, kaip ir visa Lietuva, yra ekonomiškai nepatraukli. Respondentas M5 pasyvumu kaltino Klaipėdos miesto savivaldybę ir teigė, kad: „*Klaipėda tikrai patrauklus miestas, ypač rusiškai kalbantiems asmenims. Tai įrodo didelis dirbti atvažiuojančių Ukrainos ir Baltarusijos piliečių skaičius. Reiškia į integraciją Klaipėdos mieste žiūrima tik formaliai*“. S1 mano, kad Klaipėda neturi pakankamai daug specialistų ir teigė: „*PGU Klaipėdoje yra tikrai laukiami, galime jiems pasiūlyti pagalbą, tačiau žmonės nenori vykti į Lietuvą jau vien dėl ekonominės situacijos, nes čia labai brangus pragyvenimo lygis*“. S2 taip pat teigė, kad: „*Imigrantai nenori likti Klaipėdoje dėl brangaus pragyvenimo lygio. Pati Klaipėda noriai priima pabėgėlius*“. S3 mano, kad Klaipėdos savivaldybė niekuo dėta ir teigė: „*Manau kalta ne Klaipėda, o mažos Lietuvos socialinės garantijos prieglobsčio ieškantiems asmenims*“. S4 mano, kad: „*Savivaldybės, tame tarpe ir Klaipėdos, nėra niekaip suinteresuotos dėl užsieniečių integracijos. Tai tik dar viena „iš viršaus“ nuleista funkcija, be realios valstybės paramos*“. Respondentas S5 mano, kad postsovietinių respublikų imigrantai pakankamai gerai jaučiasi Lietuvos Respublikos teritorijoje, tuo tarpu arabų kilmės pabėgėliai akivaizdžiai ieško geresnio gyvenimo ir jiems labiau priimtinos turtingos Europos šalys.

Apibendrinant galima teigti, kad dauguma nuomonę išreiškusių respondentų mano, kad Klaipėda gali būti integracijai patrauklus miestas, tačiau tokią pasyvią integraciją lemia ne uostamiesčio, o visos Lietuvos ekonominė ir socialinė padėtis. Respondentų nuomone, Klaipėdoje trūksta apmokytų dirbti su prieglobstį gavusiais užsieniečiais, specialistų. Apklausos dalyviai mano, kad aktyviau užsieniečius skatinti rinktis Klaipėdą, turėtų Socialinių paslaugų centras. Specialistai turėtų reklamuoti savo miestą ir galimybę gyventi, dirbti bei mokytis jame. Atlikus tyrimą pastebima tendencija, kad Klaipėdoje dažniausiai integruojasi rytų slavų kalba kalbantys asmenys: rusai, baltarusiai ir ukrainiečiai (Indoeuropiečių kalbų šeima, 2017). Vienas respondentas galvoja, kad užsieniečių integracija – tai tik dar viena savivaldybėms primesta nepageidaujama funkcija, o arabų kilmės PGU greičiausiai nesulauksime, nes juos domina integracija turtingose Europos valstybėse.

Paskutiniu apklausos klausimu, respondentų buvo klausama, kaip jie mano, kas vyksta su prieglobstį gavusiais užsieniečiais po integracijos savivaldybėje. Apklausos dalyviai atsakė taip: M1 teigia, kad kai kurie PGU įsidarbina, mokosi kalbos, kuria savo ateitį Lietuvoje, tačiau dauguma asmenų

pasibaigus integracijos laikotarpiui išvyksta iš Lietuvos. M2 teigė, kad tokie užsieniečiai vėliau išvyksta į vakarus, tai tik laiko klausimas, kada pasitaikys galimybė. M3 teigia, kad niekad nesidomėjo, kas vyksta su prieglobstį gavusiais užsieniečiais po integracijos pabaigos, tačiau daro prielaidą, kad dalis pasilieka Klaipėdoje, o kita dalis galimai grįžta į tėvynę. M4 mano, kad integracijos laiką galima ir reikia pratęsti. Respondentas M5 teigė: „*Mano žiniomis, integracijos laikotarpis susijęs su PGU teisine padėtimi Lietuvoje. Jeigu toks užsienietis netenka prieglobstį gavusio asmens statuso, netenka ir integracijos galimybės*“. S1 teigė, kad integracija paprastai yra pratęsiama, todėl PGU gali toliau gerinti gyvenimo sąlygas Lietuvoje. S2 mano, kad teigiamas dalykas, jog integraciją galima pratęsti ir teigė: „*Jeigu prieglobstį gavę užsieniečiai nespėjo pakankamai įsitvirtinti mieste – integracija jiems pratęsiama ir pagalba teikiama toliau*“. S3 teigia, kad greičiausiai pasiliks tie, kuriems pavyko įsitvirtinti Lietuvoje, tačiau neatmetama galimybė, kad pasikeitus politinei situacijai šalyje, PGU grįš namo į tėvynę. S4 pateikė nuomonę apie tai, kad ar liks šalyje PGU, labai priklauso nuo to, kaip sekasi pritaipyti naujoje šalyje ir kultūroje: „*Jei užsieniečiams pavyksta integruotis, jie susiranda būstą, darbą, susikuria tinkamą kultūrinę aplinką ir pasilieka ilgam*“. S5 galvoja, kad po integracijos, tiems, kurie nenori ar negali dėl neigiamų aplinkybių grįžti į šalį, suteikiamas leidimas toliau gyventi Lietuvoje.

Apibendrinant galima teigti, kad visi respondentai mano, kad po integracijos, prieglobstį gavęs asmuo gali likti šalyje arba išvykti. Apklausos dalyvių nuomone, Lietuvoje ir Klaipėdoje lieka tik tie imigrantai, kuriems gerai sekėsi integruotis į visuomenę, darbo rinką bei įgyti reikiamą kvalifikaciją. Tie, PGU, kurių šalyje neramumai tęsiasi, pasilieka šalyje ir gyvena, laukdami kada grėsmė saugumui pasibaigs. Respondentai teigiamai vertina galimybę pratęsti integracijos laiką ir mano, kad labai gerai, kad užsieniečiams, kuriems sunkiau sekasi adaptuotis svetimose šalyje, suteikiama teisė gauti pagalbą toliau.

Apibendrinant tyrimą galima teigti, kad pusiau struktūrizuotame interviu dalyvavo 10 apklausiamųjų (8 moterys ir 2 vyrai). Visi apklausos dalyviai susiję su prieglobstį gavusiais užsieniečiais: migracijos tarnybos specialistai dirba Užsienio reikalų poskyrio specialistais, kiti respondentai socialiniai darbuotojai bei savanoriai dirbantys su užsieniečiais ir visi respondentai turi aukštąjį išsilavinimą. Tyrimu siekiama įvertinti prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politiką Klaipėdos miesto savivaldybėje. Klausimai tyrimui buvo parengti remiantis baigiamajame darbe išanalizuota informacija.

Beveik visi tyrime dalyvavę apklausos dalyviai teigė, kad dažniausiai prieglobstį gavę užsieniečiai nepatogumą patiria dėl kalbos barjero ir dokumentų pildymo lietuvių kalba, todėl specialistai dirbantys su prieglobstį gavusiais asmenimis turi atstovauti juos viešojo valdymo ir kitose organizacijose. Kitomis probleminėmis sritimis įvardinamos – būsto paieška bei gyvenamosios vietos deklaravimas, pinigų stygius ir kultūriniai – religiniai skirtumai.

Kalbant apie politines integracijos priemones, apklausos dalyviai teigė, kad svarbiausia politinė priemonė yra – finansinė parama. Vienu balu pagal svarbą mažiau vertinamas būsto politikos įgyvendinimas ir integracija į darbo rinką. Toliau sekė profesinis mokymas ir perkvalifikavimas, sveikatos apsauga ir švietimas, o mažiausiai reikalinga politinė integracijos priemone specialistai įvardino – psichologinę pagalbą. Dauguma tyrime dalyvavusių specialistų (8) teigia, kad dabartinės socialinės išmokos negali garantuoti oraus pragyvenimo integruojantis Lietuvoje, tačiau likusieji respondentai negalėjo sutikti su tokiu teiginiu ir mano, kad lietuviams orios išmokos reikalingos taip pat. Didinti išmokas, specialistų teigimu, būtų nesąžininga vietinių socialiai remtinų gyventojų atžvilgiu. Lietuva nėra ekonomiškai stipri šalis ir negali suteikti imigrantams patrauklių gyvenimo sąlygų. Apklausos dalyviai įvardino sumą, kuri jų nuomone būtų ori integracijos Lietuvoje pradžia. Vidutiniškai tai – 868 eurai. Svarbiausiomis socialinės integracijos kryptimis respondentai įvardino įsikūrimą nuolatinėje gyvenamojoje vietoje, užimtumą ir darbą, sveikatos apsaugą. Pasak specialistų tai pamatinės integracijos priemonės, kurių pagrindu prieglobstį gavę asmenys gali adaptuotis, įsikurti ir gyventi Klaipėdoje.

Atlikus tyrimą nustatyta, kad pagrindine problema, kodėl pabėgėliai iš Graikijos ir Turkijos stovyklų nesirenka Lietuvos, o konkrečiai Klaipėdos, respondentai įvardija silpną Lietuvos socialinę ir ekonominę situaciją, nes šių pabėgėlių tikslas – turtingos Vakarų ir Rytų Europos šalys. Apklausos dalyviai įvardino su kokios tautybės prieglobstį gavusiais asmenimis teko dirbti, tai - čekėnai, rusai, uzbekai, ukrainiečiai ir baltarusiai. Arabų kilmės, prieglobstį gavę asmenys, Klaipėdos miesto savivaldybėje niekada nebuvo įsikūrę. Apklausoje dalyvavę specialistai mano, kad sėkmingai įsikūrusios integracijos metu, šeimos, galimai dar kurį laiką liks Lietuvoje, tačiau pasak respondentų, pasibaigus kariniams konfliktams ar kitoms problemoms, užsieniečiai dažniausiai grįžta namo arba emigruoja į kitas labiau ekonomiškai išsivysčiusias šalis.

Apklausos dalyviai integracijos politikos įgyvendinimą Lietuvoje vertina vidutiniškai ir teigė, kad pagirtina, jog rūpinamasi prieglobstį gavusių užsieniečių sveikata, lydimą į įstaigas dokumentų tvarkymui, tačiau kritikavo menką finansavimą, specialistų trūkumą, būsto problemas bei rekomendavo visų savivaldybių vadovams keisti požiūrį į prieglobstį gavusius užsieniečius ir jų integraciją. Kalbant apie Klaipėdos atvejį, politinių priemonių veiksmingumą ir įgyvendinimą, 7 respondentai įvertino žemiau bei vidutiniu ir išvardino tas pačias priežastis kaip ir Lietuvos atveju. Specialistai atkreipė dėmesį į tai, kad savivaldybė kartu su kitomis įstaigomis ir organizacijomis galėtų parengti vieningą prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos planą ir vadovautis juo. Tačiau Klaipėdai labai trūksta socialinių darbuotojų dirbančių su integruojamais asmenimis, todėl šiuo metu sukurti vieningą integracijos procesą vykdančią komandą – nėra galimybių. Kaip minėta baigiamajame darbe, analizuojant surinktą medžiagą pasigesta viešos informacijos apie užsieniečių integraciją Klaipėdoje.

Didžioji dauguma apklausoje dalyvavusių respondentų galvoja, kad klaipečiai nėra svetingi imigrantams ir nenori jų priimti į bendruomenes.

Nuomonę išreiškę respondentai mano, kad Klaipėda gali būti patrauklus integracijai miestas, tačiau pasyvią integraciją lemia ne uostamiesčio, o visos Lietuvos ekonominė ir socialinė padėtis. Specialistų nuomone, reklamuoti integracijos galimybes Klaipėdoje, turėtų Socialinės paramos centras – įstaiga, tiesiogiai atsakinga už prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją. Tyrimo metu pateikta nuomonė, kad užsieniečių integracija, tik dar viena savivaldybėms primesta nepageidaujama funkcija, o dėl ekonominės ir socialinės valstybės padėties, Klaipėdos miesto savivaldybė integracijos įgyvendinimui arabų kilmės pabėgėlių galimai nesulauks, nes jų tikslas – turtingos Europos valstybės.

Visi pusiau struktūrizuotame interviu dalyvavę specialistai mano, kad po integracijos patys prieglobstį gavę užsieniečiai gali nuspręsti likti šalyje ar ne. Interviu dalyviai mano, kad paprastai pasibaigus integracijai, prieglobsčio gavėjai grįžta namo arba persikelia į ekonomiškai stabilesnes ir turtingesnes šalis. Svarbu pabrėžti tai, kad integracija gali būti pratęsiama, jog asmenys galėtų tinkamai adaptuotis svetimose šalyje.

IŠVADOS

1. Mokslinėje literatūroje (Martinello ir Rath (2010), Giddens (2005), Klinthall (2006), Kunzig (2016), Žibas (2009, 2010, 2013, 2016), Aleknavičienė (2013), Jakulevičienė ir Biekša (2009) Žydzūnaitė (2012)) gana plačiai nagrinėjo migracijos ir integracijos reiškinių bei procesą. Migracija – nuolat kintantis reiškinys turintis daug tipų, formų, modelių, todėl analizuotose šaltiniuose vieningos migracijos sąvokos rasti nepavyko. Išanalizavus literatūrą nustatyta, kad vieningos migracijos teorijos, aiškinančios šio reiškinio procesą ir lemiančius veiksnius nėra. Mokslinėje literatūroje migracijos procesas neatsiejamas nuo emigracijos ir imigracijos. Integracija – tai vyksmas, turintis įtakos įvairių subjektų susijungimui į socialinę sistemą, kitaip tariant į bendruomenę, bendriją ar kitą darinį. Išanalizavus mokslinius šaltinius, galima teigti, kad mokslininkai išsamiai analizavo prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją, procesą ir jo metu kylančias problemas, o vėliau teikė siūlymus integracijos sistemos tobulinimui. Literatūroje išsamiai pateikiama informacija apie prieglobsčio formas, įvardintos probleminės integracijos sritys. Lietuvos integracijos proceso efektyvumas ir paslaugų prieinamumas vertinamas Migracijos integracijos politikos indeksu.

2. Europos Sąjungos institucijos ir valstybės narės, kuria bendras strategijas, kad suvaldytų imigrantų srautus ir pagerintų integracijos sąlygas. Remiantis sukaupta valstybių narių praktika, sukurta ir įgyvendinta daug įvairių integracijos priemonių. Prieglobsčio suteikimo tvarka ir dokumentų rengimas nuolat pildomi ir tobulinami. Lietuva remdamasi Europos Sąjungos teisine baze, sukurtais prieglobsčio ir integracijos strategijomis, parengė savo užsieniečių integracijos strategiją ir ją įgyvendina. Vienas iš pagrindinių veiksnių, tobulinant teisinę prieglobsčio suteikimo ir integracijos proceso stipriąją bei silpnąją puses – rėmimasis ankstesnių strategijų ataskaitų analize. Lietuvoje yra pakankamai valstybinių ir nevyriausybinų organizacijų vykdančių migracijos politiką, todėl darbo pasiskirstymas vyksta nacionaliniu, regioniniu bei savivaldos lygmeniu.

3. Bėgti nuo persekiojimo ir naudotis prieglobsčiu – tai viena iš prigimtinių žmogaus teisių. Prieglobsčio suteikimas Lietuvoje, tai nuolatinis arba laikinas leidimas gyventi valstybės teritorijoje bei socialinės paramos teikimas. Prieglobstį gavę užsieniečiai gyvendami valstybėje turi teises ir pareigas, kurių privaloma laikytis. Pagrindinė įstaiga priimanti sprendimą dėl prieglobsčio prašytojo apgyvendinimo Lietuvoje yra Migracijos departamentas. Prieglobstį gavę užsieniečiai, valstybės lėšomis laikinai yra apsaugomi nuo integracijos proceso metu patiriamų nepatogumų, tačiau ilgą laiką gaunamos išmokos neskatina asmenų aktyviau integruotis į visuomenę. Švietimas, darbas, būstas, finansinė parama – suteikia galimybę užsieniečiams laikyti save tokiais pat gyventojais ir siekti tapti valstybės, kurioje gavo prieglobstį, visuomenės dalimi. Klaipėdos savivaldybė 2016 metais patvirtino 20 kvotų užsieniečių integracijai, tačiau trečias pagal dydį Lietuvos miestas nesulaukia prieglobstį

gavusių užsieniečių. Klaipėdoje integruojasi Ukrainos, Rusijos ir Baltarusijos piliečiai, kalbantys rytų slavų kalbos grupės kalbomis.

4. Remiantis atlikto kokybinio tyrimo duomenimis visi specialistai teigė, kad daugiausiai nepatogumo, prieglobstį gavę užsieniečiai patiria dėl kalbos barjero, dokumentų pildymo valstybine kalba bei atstovavimo valstybinėse įstaigose. Probleminėmis sritimis taip pat įvardijama būsto paieška ir finansinis nepriteklus. Svarbiausia politine priemone specialistai įvardino finansinę paramą, kiek mažiau taškų surinko būsto politika ir integracija į darbo rinką. Tyrimo dalyviai teigė, kad dabartinės socialinės išmokos negali garantuoti oraus gyvenimo integruojantis Lietuvoje, o svarbiausiomis socialinės integracijos kryptimis respondentai įvardino įsikūrimą nuolatinėje gyvenamojoje vietoje, užimtumą ir darbą bei sveikatos apsaugą. Lietuva, taip pat ir Klaipėda, nepatrauklios pabėgėliams iš Turkijos ir Graikijos pabėgėlių stovyklų, nes arabų kilmės pabėgėlių tikslas – turtingos Vakarų ir Rytų Europos šalys. Interviu dalyviams daugiausia teko dirbti su čekėnais, rusais, uzbekais, ukrainiečiais, baltarusiais. Apklausiamieji galvoja, kad po integracijos proceso prieglobsčio prašę asmenys nepasiliks Lietuvoje. Specialistai integracijos politikos efektyvumą Lietuvoje vertina vidutiniškai, o Klaipėdoje – žemiau nei vidutiniškai. Abiem atvejais interviu dalyvavę asmenys teigia, jų nuomonei padarė įtaką mažas integracijos proceso ir dalyvių finansavimas, specialistų dirbančių su prieglobsčio prašytojais trūkumas, nesutvarkyta gyvenamosios vietos deklaravimo sistema, o savivaldybių vadovams specialistai rekomendavo keisti požiūrį į prieglobstį gavusius užsieniečius ir aktyviau dirbti jų labui. Apklausos dalyviai rekomendavo parengti vieningą užsieniečių integracijos planą ir vadovautis juo. Klaipėdoje trūksta specialistų dirbančių su integruojamais asmenimis, todėl suburti vieningai dirbančią komandą yra pakankamai sudėtinga. Dauguma apklausiamųjų galvoja, kad klaipėdiečiai nėra tolerantiški prieglobstį gavusiems užsieniečiams ir nenoriai juos priima į visuomenę. Klaipėda gali būti patrauklus integracijai miestas, tačiau pasyvią integraciją lemia ne uostamiesčio, o visos Lietuvos ekonominė ir socialinė padėtis. Reklamuoti integracijos galimybes Klaipėdoje, turėtų Socialinės paramos centras – įstaiga, tiesiogiai atsakinga už prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją. Klaipėdos miesto savivaldybė integracijos įgyvendinimui arabų kilmės pabėgėlių gali ir nesulaukti, nes tyrimo metu interviu dalyvavusių specialistų nuomone, pagrindinis šių pabėgėlių tikslas – turtingos Europos valstybės.

5. Išanalizavus mokslinius šaltinius, teisės aktus, prieglobsčio gavimo tvarką ir procesą Europos Sąjungos, nacionaliniu, regioniniu ir vietos savivaldos lygmeniu, apibendrinus pusiau struktūrizuoto interviu tyrimo duomenis, galima teigti, kad Klaipėdos miesto savivaldybė gali priimti integruotis prieglobstį gavusius užsieniečius, tačiau norint pasiekti geresnių rezultatų, reikia didinti savanorių ir specializuotų darbuotojų skaičių, gerinti apgyvendinimo ir gyvenamosios vietos deklaravimo sąlygas bei tinkamai reprezentuoti Klaipėdos miestą prieglobstį gavusiems užsieniečiams.

REKOMENDACIJOS

- Prieglobsti gavusių užsieniečių integracijos politinių ir socialinių priemonių įgyvendinimas turi būti suvokiamas kaip tęstinis daugiaplanis veiksmas. Norint tobulinti integracijos procesą, tikslinga įtraukti į jį kuo daugiau savanorių, kurių Klaipėdoje labai trūksta.
- Rekomenduojama Klaipėdos miesto savivaldybės vadovybei, kartu Socialinės paramos centru, nevyriausybinėmis, etninėmis ir kitomis organizacijomis parengti bendrą integracijos veiksmų planą, kuris būtų grindžiamas savanoriška pagalba prieglobstį gavusiems užsieniečiams. Į savanorystę galima įtraukti Klaipėdos Universitetą ir ten besimokančius studentus.
- Remiantis socialinėmis kryptimis, Klaipėdos miesto savivaldybėje rekomenduojama sukurti nuolatinę prieglobstį gavusių užsieniečių priėmimo ir integravimo grupę. Grupę turi sudaryti socialinis darbuotojas, galintis pasirūpinti gyvenamąją vietą ir kitomis socialinėmis paslaugomis, gydytojas, įvertinantis integruojamų asmenų sveikatos būklę, pedagogas – ekspertas, galintis įvertinti vaikų išsilavinimą, darbo biržos specialistas, padedantis ieškoti tinkamo darbo, vertėjas, psichologas ir viešųjų ryšių specialistas, informuojantis visuomenę apie prieglobstį gavusių užsieniečių integraciją. Praradę namus užsieniečiai turėtų gauti transporto paslaugas, kad galėtų pasiekti įstaigas ir vengti neigiamų emocijų. Tikslinga Klaipėdos miesto socialinės paramos centre įrengti Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos kabinetus, kuriuose esant būtinybei bus suteikiama socialinė ir medicininė pagalba. Atlyginimas specialistams turėtų būti mokamas už išdirbtą laiką.

LITERATŪRA

1. Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*, 21 (2), 101.
2. Aleknavičienė, J. (2013). (Iš)gyvenimas Lietuvoje: prieglobsčio ieškančių ir prieglobstį gavusių užsieniečių patirtis. Vilnius.
3. Bakowski, P., Ivanov, D., & Poptcheva, E. (2017 m. 04 02 d.). *Europos Parlamento informacijos suvestinė*. Nuskaityta iš Migracijos iššūkiai: http://www.europarl.lt/resource/static/files/failai_internetui/migracijos-issukiai_galimi-pabegeliu-krizes-sprendimai-2016-02-09.pdf
4. Bartkevičienė, A., & Žydzūnaitė, V. (2013). *Imigrantų savivaldaus mokymosi patirtys dalyvaujant bendruomeninių organizacijų veiklose*. Vilnius: Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos.
5. Biekša, L., Račius, E., Skuodienė, I., & Žibas, K. (2017). *Migracijos samprata ir tarpkultūrinė kompetencija darbe su prieglobsčio gavėjais: Sociologinis, teisinis ir kultūrinis pjūviai*. Vilnius: Socialinių paslaugų prieglobsčio departamentas.
6. Blažytė, G. (2015). Visuomenės nuostatos imigracijos atžvilgiu ir jų atsiradimo prielaidos. *Etniškumo studijos 2015/1*, p. 108-109.
7. Čeponytė, Z., Tamošiūnas, T., Vinokuras, A., & Žiobienė, E. (2009). Mitas: Pabėgėliai atvažiuoja užsidirbti. Esantis R. Kuleš, *Pabėgėlis daugiakultūriškumo kontekste* (p. 23). Vilnius: Spauda.
8. Dahrendorf, R. (1996). *Modernus socialinis konfliktas*. Vilnius: Vaga.
9. Damulienė, A. (2013). Migracijos problema Lietuvoje ir jos įtaka šalies ekonomikai. *Verslas ir ekonomika 3(1)*, 108-109.
10. Giddens, A. (2005). *Sociologija*. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
11. Gražulis, V. (2007). Prieglobstis Lietuvoje - naujas reiškinys Valstybės gyvenime (socialinės integracijos proceso valdymo aspektas). Esantis Institutas, *Rytų Europos kultūra migracijos kontekste* (p. 269-284). Vilnius: Versus aureus.
12. Kasatkina, N., & Leončikas, T. (2003). *Lietuvos etninių grupių adaptacija: kontekstas ir eiga*. Vilnius: Eugrimas.
13. Kasnauskienė, G. (2006). *Demografijos pagrindai*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
14. Kazlauskienė, A. (2006). Protų nutekėjimo priežastys ir tendencijos. *Daktaro disertacija* (p. 36). Kaunas: Technologija.
15. Klinthall, M. (2006). *Retirement Return Migration from Sweden*. Italy: International Migration.
16. Kunzig, R. (2016). Naujieji Europiečiai. *National Geographic Lietuva*, 48-63.
17. Kuzmickas, B. (2013). *Vertybės kultūrų kontekste*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
18. Leveckytė, E., & Junevičius, A. (2014). Lietuvos migracijos politika trečiųjų šalių piliečių atžvilgiu: patirtis ir tendencijos. *Viešojoji politika ir administravimas*, 152-158.
19. Martiniello, M., & Rath, J. (2010). *International Migration and Immigrant Incorporation*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
20. Maslauskaitė, A., & Stankūnienė, V. (2007). *Šeima abipus sienų. Lietuvos transnacionalinės šeimos genėzė, funkcijos raidos perspektyvos*. Vilnius: TMO Socialinių tyrimų institutas.
21. Naulickaitė, I., & Melnikas, B. (2015). Emigracijos iš Lietuvos procesai ekonomikos globalizacijos sąlygomis. *Verslas XXI amžiuje 7(2)*, 223.
22. Sipavičienė, A., & Tureikytė, D. (2000). *Nelegali migracija Lietuvoje: retrospektyva ir šių dienų problemos*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
23. Sipavičienė, A., Gaidys, V., & Drobynina, M. (2009). *Grįžtamoji migracija: teorinės išvalgos ir situacija Lietuvoje*. Vilnius: Mokslo studija.
24. Sipavičienė, A., Gaidys, V., & Jeršovas, M. (2010). *Lietuvos gyventojų požiūris į imigraciją ir darbo imigrantus*. Vilnius: Tarptautinė migracijos organizacija.
25. Socialinių tyrimų institutas. (2007). *Socialinė atskirtis ir integracija*. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas.
26. Stulgienė, A., & Daunorienė, A. (2009). Migracijos poveikis darbo jėgos rinkos pusiausvyrai. *Ekonomika ir Vadyba*, 986-987.
27. Taljūnaitė, M. (2005). *Pilietybė ir socialinė Europos integracija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
28. Vaičiūnienė, J. (2017 m. 04 10 d.). *Kauno technologijos universitetas*. Nuskaityta iš Pabėgėlių integracija, žemas rinkėjų aktyvumas - problemos, kurias sprendžia savanorystė: <http://ktu.edu/lt/socialiniu-humanitariniu-mokslu-ir-menu-fakultetas/naujiena/pabegeliu-integracija-zemas-rinkeju-aktyvumas-problemos-kurias-sprendzia-savanoryste>
29. Vaitkevičiūtė, M., & Snieškienė, D. (2016). Integracijos priemonių, teikiamų vienišiemis pabėgėliams savivaldybėse, tęstinumo poreikis. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai 18(2)*, 31-45.

30. Vysockienė, L. (2005). *Pabėgėlių teisė*. Vilnius: Mykolo Riomerio Universitetas.
31. Zaleckienė, I., & Banevičienė, J. (2004). Pabėgėlių socioedukacinių poreikių tenkinimo galimybės Lietuvoje. *Socialinis darbas, Nr. 3(2)*, 96.
32. Žibas, K. (2010). Imigracijos suvokimai Lietuvos visuomenėje. *OIKOS 2010 Nr. 2(10)*, p. 12.
33. Žibas, K. (2013). *Lietuvoje prieglobstį gavusių užsieniečių socialinės integracijos tyrimas*. Vilnius.
34. Žibas, K., & Platačiūtė, V. (2009). Lietuvos imigracijos politika ir trečiųjų šalių piliečių integracijos prielaidos. *Etniškumo studijos Nr. 2*, 46-47.
35. Žibas, K. (2016). Migracija ir prieglobstis Europos Sąjungoje ir Lietuvoje: migrantų integracijos ir suaugusiųjų migrantų bei pabėgėlių švietimo iššūkiai. p. 11 [žiūrėta 2017-02-17]. Prieiga per internetą https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/karloio_zibo_straipsnis.pdf
36. Telešienė, A. (2015). *Įvadinis kursas į kompiuterizuotą kokybinių duomenų analizę*. [žiūrėta 2017-05-08]. Prieiga per internetą http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_III_3_2_2.html
37. Tidikis, R. (2003). *Apklausų tyrimo organizavimas ir etapai*. [žiūrėta 2017-05-08]. Prieiga per internetą http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/seminaras_20110129/sem0129.html&course_file=sem0129_1_1.html
38. Žukauskienė, R. (2008). *Kokybiniai ir kiekybiniai metodai*. [žiūrėta 2017-05-08]. Prieiga per internetą www.rzukausk.home.mruni.eu/wp-content/uploads/kokybiniai-ir-kiekybiniai-tyrimai1.ppt

ŠALTINIAI

1. Europos Komisija. (2015). *Lietuvos nacionalinė programa dėl paramos iš PMIF 2014-2020 metams*. (2015 m. kovo 20 d. Nr. C (2015) 1731). [žiūrėta 2017-04-15]. Prieiga per internetą <http://esf.socmin.lt/index.php?1393355099>
2. Europos Komisijos Komunikatas. (2016). *Trečiųjų šalių piliečių integravimo veiksmų planas*. (2016 m. birželio 7 d. COM (2016) 377). [žiūrėta 2017-04-15]. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/LT/1-2016-377-LT-F1-1.PDF>
3. Europos Komisija. (2016). Ataskaita „ES ir pabėgėlių krizė“. [žiūrėta 2017-04-10]. Prieiga per internetą <http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/refugee-crisis/lt/>
4. Europos Komisija. (2016). *Komisijos Komunikatas Europos Parlamentui, Europos vadovų Tarybai ir Tarybai*. (2016 m. kovo 16 d. Nr. COM(2016) 165 final). [žiūrėta 2017-05-02]. Prieiga per internetą http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:532a5219-eb88-11e5-8a81-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_1&format=PDF
5. Europos migracijos tinklas. (2017). *Migracija skaičiais*. [žiūrėta 2017-03-21]. Prieiga per internetą <http://123.emn.lt/lt/uzsienieciai-lietuvoje/kiek-uzsienieciu-gyvena-tavo-apskirtyje>
6. European Commission. What is EURODAC? [žiūrėta 2017-05-11]. Prieiga per internetą https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/identification-of-applicants_en
7. *Europos migracijos tinklas*. (2017 m. 04 10 d.). Nuskaityta iš Prieglobsčio prašančių asmenų perkėlimas į Lietuvą: migrantų patirtys, ekspertų vertinimai, Lietuvos gyventojų nuostatos: http://emn.lt/wp-content/uploads/2016/11/IOM_leidiny_2016_2_web.pdf
8. Europos Parlamentas ir Taryba. (2016). *Reglamentas dėl prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo įsteigimo*. (2014 m. balandžio 16 d. Nr. 516). [žiūrėta 2017-04-17]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0516&from=LT>
9. Europos parlamento informacinė suvestinė. (2016). [žiūrėta 2017-03-02]. Prieiga per internetą http://www.europarl.lt/resource/static/files/failai_internetui/migracijos-issukiai_galimi-pabegeliu-krizes-sprendimai-2016-02-09.pdf
10. EMT. (2016). *Metinė europos ataskaita: Migracija ir prieglobstis Lietuvoje 2015*. Vilnius: EMT.
11. *Europos migracijos tinklas*. (2017 m. 04 02 d.). Nuskaityta iš Prieglobstis Lietuvoje: <http://123.emn.lt/lt/prieglobstis/prieglobstis-lietuvoje-10-metu>
12. Indoeuropiečių kalbų šeima [žiūrėta 2017-05-23].
13. Prieiga per internetą <http://lietuviukalbairliteratura.lt/indoeuropieciu-kalbu-seima/>
14. Internetinė svetainė „Kasdieninės e. paslaugos PGU“. [žiūrėta 2017-05-16]. Prieiga per internetą <http://www.socmin.lt/lt/socialine-integracija/pabegeliu-integracija/pasalpos-ir-ismokos.html>
15. Įvadinis kursas į kompiuterizuotą kokybinių duomenų analizę. [žiūrėta 2017-05-17]. Prieiga per internetą http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_III_3_1.html

16. Jungtinių Tautų Organizacija. (1951). *Konvencija dėl pabėgėlių statuso*. (1951 m. liepos 28 d., pagal Generalinės Asamblėjos rezoliuciją Nr. 429). [žiūrėta 2017-03-27]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=TAR.38F4FAD0CE84>
17. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2016). *Klaipėdos miesto savivaldybės 2017 metų socialinių paslaugų planas*. (2016 m. lapkričio 24 d. Nr. T2-271). [žiūrėta 2017-04-26]. Prieiga per internetą <https://www.klaipeda.lt/lit/2016-11-24-sprendimai/2410368>
18. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2016). *Sprendimas dėl prieglobstį gavusių užsieniečių socialinės integracijos Klaipėdos mieste kvotų patvirtinimo* (2016 m. lapkričio 24 d. Nr. T2-270). [žiūrėta 2017-04-26]. Prieiga per internetą <https://www.klaipeda.lt/lit/2016-11-24-sprendimai/2410368>
19. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2016). *Sprendimas dėl piniginių socialinės paramos teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo*. (2016 m. sausio 28 d. Nr. T2-5). [žiūrėta 2017-05-01]. Prieiga per internetą <https://www.klaipeda.lt/lit/2016-01-28-sprendimai/387718>
20. Klaipėdos miesto Socialinės paramos centras. (2017). *Integracijos paslaugos*. [žiūrėta 2017-04-11]. Prieiga per internetą <http://www.klaipedasp.lt/lt/pranesimas-bendruomenei-ir-ziniasklaidai-apie-perkeltu-asmenu-integracija-klaipedos-mieste>
21. Klaipėdos miesto Socialinės paramos centro suteiktų paslaugų ataskaita už 2015 metus. (2016). [žiūrėta 2017-05-03]. Prieiga per internetą http://www.klaipedasp.lt/file/repository/Soc_pasl_atask2015_1.pdf
22. Lietuvos Caritas. (2017). *Veikla*. [žiūrėta 2017-03-20]. Prieiga per internetą <http://www.caritas.lt/page/veikla-6>
23. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Draugija. (2017). *Pagalba pabėgėliams*. [žiūrėta 2017-04-02]. Prieiga per internetą <http://www.redcross.lt/pagalba-pabegeliams>
24. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2017). *Nutarimas dėl prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo tvarkos aprašo patvirtinimo*. (2017 m. kovo 8 d. Nr. 171). [žiūrėta 2017-04-10]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d9b7ee1007e311e79ba1ee3112ade9bc>
25. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2014). *Dėl migracijos politikos gairių patvirtinimo*. (2014 m. sausio 22 d. nutarimas Nr. 29). [žiūrėta 2017-04-07]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5338f7c0899d11e397b5c02d3197f382/BxAghVaOgm>
26. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. *Nutarimas dėl užsieniečių, kuriems reikia prieglobsčio, perkėlimo į Lietuvos Respublikos teritoriją*. (2015 m. birželio 22 d. Nr. 628). [žiūrėta 2017-03-27]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fe6ffa00196911e58569be21ff080a8c/ywOEMmnUCn>
27. Lietuvos Respublikos Seimas. (1995). *Pabėgėlių Lietuvos Respublikoje statuso įstatymas* (1995 m. liepos 4 d. Nr. I-1004). [žiūrėta 2017-04-02]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C6BD96A0CAF5>
28. Lietuvos Respublikos Seimas. (2004). *Lietuvos Respublikos teisinės užsieniečių padėties įstatymas*. (2004 m. balandžio 29 d. Nr. IX-2206). [žiūrėta 2017-03-21]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.42837E5A79DD>
29. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija. (2016). *Dėl prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo*. (2016 m. vasario 24 d. Nr. 1V-31).
30. [žiūrėta 2017-03-25]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ebc768d0dadd11e583a295d9366c7ab3>
31. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2014). *Isakymas dėl 2015–2017 metų užsieniečių integracijos politikos įgyvendinimo veiksmų plano patvirtinimo*. (2014 m. gruodžio 31 d. Nr. A1-683). [žiūrėta 2017-04-05]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/acc/legalAct.html?documentId=ee908ca090d211e4bb408baba2bddd3&lang=lt>
32. Lietuvos statistikos departamentas (2013). *Lietuvos gyventojų ir būstų surašymas 2011 metais*. [žiūrėta 2017-05-22]. Prieiga per internetą
33. https://osp.stat.gov.lt/documents/10180/217110/Gyv_kalba_tikyba.pdf/1d9dac9a-3d45-4798-93f5-941fed00503f
34. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija. (2016). *Prieglobsčio Lietuvos Respublikoje suteikimo ir panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo įstatymas*. (2016 m. vasario 24 d. Nr. 1V-131). [žiūrėta 2017-03-30]. Prieiga per internetą (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ebc768d0dadd11e583a295d9366c7ab3>)
35. Migracijos departamentas. (2017 m. 04 06 d.). Nuskaityta iš Migracijos departamentas prie VRM: <http://www.migracija.lt/index.php?255443161>
36. Migrant Integration Policy Index. (2015). [žiūrėta 2017-03-20]. Prieiga per internetą <http://www.mipex.eu/sites/default/files/downloads/pdf/files/custom/a4/2017.05.08-19.07.58-mipex-2015-custom-book-a4.pdf>

37. Pabėgėlių priėmimo centras. (2017). *Projektas „Lietuva – kitataučių užuovėja“*. [žiūrėta 2017-04-29]. Prieiga per internetą <http://www.rppc.lt/37918/pmif-parama/lietuva-kitatauciu-uzuoveja.html>
38. Pabėgėlių priėmimo centras. (2017). *Projektas „Atrask save Lietuvoje“*. [žiūrėta 2017-04-29]. Prieiga per internetą <http://www.rppc.lt/39605/projektai/atrask-save-lietuvoje.html>
39. PMIF. (2015). Prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos politikos strateginis dokumentas. Vilnius. [žiūrėta 2017-04-21]. Prieiga per internetą <http://www.ces.lt/wp-content/uploads/2013/01/PRIEGLOBSTI-GAVUSIU-UZSIENIECIU-INTEGRACIJOS-POLITIKOS-STRATEGIJOS-DOKUMENTAS2.pdf>
40. Regulation (EU) No 514/2014 of The European Parliament and of The Council, of 16 April, 2014, laying down general provisions on the Asylum, Migration and Integration Fund and on the instrument for financial support for police cooperation, preventing and combating crime, and crisis management, Official Journal of the European Union, Access to European Union law. [žiūrėta 2017-04-03]. Prieiga per internetą <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0514&from=FR>
41. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. *Užsieniečių gavusių prieglobstį, paramos integracijai teikimas*. [žiūrėta 2017-03-20]. Prieiga per internetą <http://www.socmin.lt/lt/titulinis.html>
42. Socialinių paslaugų prieglobsčio departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. (2017) *Migracijos samprata ir tarpkultūrinė kompetencija darbe su prieglobsčio gavėjais: sociologinis, teisinis ir kultūrinis pjūviai*. [žiūrėta 2017-05-14]. Prieiga per internetą http://www.sppd.lt/media/mce_filebrowser/2017/02/21/Migracijos_Metodologija_GOOD_Interactive_Fvf_yHB3.pdf
43. *Socialinės apsaugos ir darbo ministerija*. (2017 m. 04 07 d.). Nuskaityta iš užsieniečių gavusių prieglobstį, paramos integracijai teikimas: <http://www.socmin.lt/lt/socialine-integracija/pabegeliu-integracija.html>
44. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (2017). Eurodac priežiūros koordinavimo grupė. [žiūrėta 2017-05-09]. Prieiga per internetą <https://www.ada.lt/go.php/Eurodac-prieziuros-koordinavimo-grupe416>

GERBIAMAS TYRIMO DALYVI,

Esu Kauno technologijos universiteto Viešosios politikos magistro studijų programos studentė ir atlieku darbuotojų dirbančių su prieglobstį gavusiais užsieniečiais Klaipėdoje apklausą, kuria siekiama išsiaiškinti ar sėkmingai įgyvendinama užsieniečių integracijos politika Lietuvoje ir Klaipėdoje. Prašome Jūsų atidžiai perskaityti pateiktus klausimus ir pasirinkti Jūsų nuomonę labiausiai atspindintį atsakymo variantą bei papildyti jį savo nuomone. Apklausą yra anoniminė, gauti rezultatai bus apibendrinti ir panaudoti magistro baigiamajame darbe. Jūsų nuomonė yra ypač svarbi siekiant patobulinti užsieniečių integracijos procesą Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Jums labiausiai tinkantį atsakymo variantą pažymėkite X.

1. Trumpai apibūdinkite save.**Lytis:**

O Vyras

O Moteris

Amžius:

O 18 – 25

O 35 – 45

O 60 ir daugiau.

O 26– 34

O 46 – 59

Išsilavinimas:

O Pagrindinis

O Aukštasis

O Vidurinis

O Kita (įrašykite)

Jūsų stažas socialinio darbo srityje su prieglobstį gavusiais užsieniečiais (įrašykite skaičių):

--

2. Prašome įvertinti savo darbo efektyvumą ir reikalingumą su prieglobstį gavusiais užsieniečiais, skalėje nuo 1 iki 10 pažymint Jums tinkamą stulpelį (1-visiškai neefektyvu ir nereikalinga, 10 – labai efektyvu ir reikalinga).

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

3. Užsieniečių integracija – ilgas ir atsakingas procesas. Pabėgėliai atvyksta į svetimą šalį, netekę namų, pinigų, šeimos narių. Įvardinkite, su kokiais sunkumais susiduria prieglobstį gavę užsieniečiai integracijos pradžioje.

4. Išvardinkite, kokios pagalbos prieglobstį gavę užsieniečiai, dažniausiai kreipiasi į socialinius darbuotojus ir nevyriausybinių organizacijų savanorius?

5. Prašome įvertinti politinių priemonių reikšmingumą PGU gyvenantiems Klaipėdos miesto savivaldybės teritorijoje, skalėje nuo 1 iki 10, pažymint Jums tinkamą atsakymo variantą (1- visiškai nereikšminga, 10 – labai reikšminga).

Politinė priemonė	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Būsto politika										
Sveikatos apsauga										
Finansinė parama										
Psichologinė pagalba										
Švietimas vaikams										
Profesinis mokymas ir perkvalifikavimas										
Integracija į darbo rinką										

Jeigu manote, kad politinių priemonių gali būti daugiau, įvardinkite jas

6. Kaip manote, ar prieglobstį gavusiems užsieniečiams pakanka valstybės teikiamos finansinės paramos? Gal teko girdėti iš prieglobstį gavusių užsieniečių nuomonę apie jiems skiriamas socialines išmokas? Trumpai apibūdinkite.

7. Įrašykite paramos sumą, kokios, Jūsų nuomone, reikia oriai gyvenimo ir integracijos pradžiai užsieniečiui pabėgėliui Lietuvoje ir atitinkamai Klaipėdoje.

8. Lietuvos mokslininkai įvardino pagrindines socialinės integracijos kryptis. Išreitinguokite jas pagal svarbumą (1 – labiausiai svarbi, 6 – mažiausiai svarbi), atsižvelgdami į tai, kad vertinama turi būti Klaipėdoje gyvenančių užsieniečių integracija.

Įsikūrimas nuolatinėje gyvenamojoje vietoje	
Socialinė ir sveikatos apsauga	
Švietimas	
Užimtumas ir darbas	

Valstybės paramos mažinimas, sustabdymas ir nutraukimas	
Visuomenės informavimas apie prieglobstį gavusius užsieniečius	

9. Kaip teigiama informaciniuose šaltiniuose, į Klaipėdą dar nėra atvykęs nei vienas pabėgėlis iš Turkijos arba Graikijos stovyklų. Kaip manote kodėl? (Įvardinkite, Jūsų nuomone, galimas priežastis).

10. Išvardinkite, kokių tautybių integruojamų užsieniečių, su kuriais Jums teko dirbti, Klaipėdoje daugiausia?

11. Kaip manote, ar pabėgėliai su kuriais Jums teko dirbti, ketina pasilikti Lietuvoje, o konkrečiai Klaipėdoje ilgesniam laikui? Argumentuokite atsakymą.

12. Skalėje nuo 1 iki 5, įvertinkite pabėgėlių integracijos politikos veiksmingumą ir įgyvendinimą Lietuvoje? (1 – visiškai neveiksminga, 5 - labai veiksminga)

1	2	3	4	5

Pateikite argumentų savo atsakymui. Kas gerai ir veiksminga? Kas turėtų būti tobulinama?

13. Skalėje nuo 1 iki 5, įvertinkite pabėgėlių integracijos politikos veiksmingumą ir įgyvendinimą Klaipėdoje? (1 – visiškai neveiksminga, 5 - labai veiksminga)

1	2	3	4	5

Pateikite argumentų savo atsakymui. Kas gerai ir veiksminga? Kas turėtų būti tobulinama?

14. Masinėse informavimo priemonėse pasirodo informacija, kad Klaipėdiečiai priešinasi prieglobstį gavusių užsieniečių integracijai ir nepageidauja savo gimtąją šalį turėjusių palikti pabėgėlių kaimynystės. Kaip manote, ar Klaipėdiečiai yra tolerantiški prieglobstį gavusių užsieniečių atžvilgiu?

15. Klaipėda, 2016 metais priėmė integracijos įgyvendinimui 6 Ukrainos piliečius. Trečias miestas pagal dydį Lietuvoje, uostamiestis, galėtų „priglausti“ daugiau tėvynės netekusių užsieniečių. Išvardinkite ir trumpai aprašykite, Jūsų nuomone pagrindines priežastis, kodėl užsieniečiai nenoriai vyksta gyventi į Klaipėdą, o gal būt Klaipėdos miesto savivaldybė pasyviai dalyvauja užsieniečių paieškos ir priėmimo integruoti į Klaipėdą procese?

16. Kas vyksta su prieglobstį gavusiais užsieniečiais, kai integracija savivaldybėje pasibaigia?

Dėkojame už bendradarbiavimą.